

de Ulpianis. Calvus ab Achaia ripensi de Castra Martis. Fortunatianus ab Italia de Aquileia. Plotarcus ab Acacia de Patrois. Eliodorus a Nicopoli. Eutarius a Pannoniis. Arius a Palaestina. Asturus ab Arabia. Coeras a Achaia de Asapofebis. Stercorius ab Apuleia de Canusio. Calepodius a Campania. Lerenius ab Achaia de Secoro. Martirius ab Achaia de Neapoli. Dionysius ab Arcaida de Elida. Severus ab Italia de Ravennensi. Ursacius ab Italia de Brixia. Partasius

A ab Italia de Mediolano. Marcus ab Asia de Fissia. Verissimus a Gallia de Lugduno. Valens ab Achaia ripense de Scio. Palladius a Macedonia de Dui Geruntius a Macedonia de Brevi. Alexander ab Achaia de Morenis. Euthitius ab Achaia. Titius ab Asia de Montonis.

Episcopi omnes numero unus de sexaginta (4).

(1) In manuscripto cod. *sexaginta et unus.*

APPENDIX. SCRIPTA SUSPECTÆ FIDEI.

ADMONITIO IN EPISTOLAM JULII AD DIONYSIUM ALEXANDRINUM.

(*Const. App. p. 57.*)

I. Hanc epistolam, pluribus jam monumentis, maximeque Monophysitarum scriptis notissimam, tempus, quod multa consumere solet, nobis tandem totam et integram reddidit. Jam unum illius fragmentum Leontii adversus fraudes Apollinaristarum liber, et extremam ejusdem partem vetus codex græcus suppeditarant. Præterea in historia patriarcharum Alexandrin. quam Eusebius Renaudotius Orientalium linguarum ac disciplinarum eruditione clarissimus concinnavit, pag. 560, Johannis Antiocheni patriarchæ, qui medio sæculo x, florebat, synodica describitur epistola, in qua epistolæ hujus ex numero 3 verba sic laudantur: « Idem quoque in epistola ad Dionysium episcopum Cypri sic ait: Dum conflentur naturas duas, coguntur unum adorare, et alterum non adorare. In eo, qui divinus est, baptizantur, et in eo, qui homo est, non baptizantur. Porro cum in nomine Christi baptizemur, naturam unam confitemur divinitatem et corpus passibile, ut baptismus noster sit in Deo et morte Domini. » Ibi quidem hæc velut ex S. Hippolyto Romano proferuntur: sed eadem Julio Romano libri alii adscribunt. Antea Christianus Lupus in Synodico, seu epistolarum quæ ad Ephesinum concilium attinent, compilatione, quam et Stephanus Baluzius recudit, cap. 224, mediam saltem ejus partem latine habebamus. Verum id Antonii Muratorii indefesso labori ac sedulitati debemus, ut ex Ambrosiano codice non ita pridem tota græce prodierit, nova donata interpretatione, ac docta dissertatione illustrata.

II. Eadem epistola et ab Eutyche in mox dicto Synodico c. 222 et 225, et ab Eutyche discipulis apud Facundum lib. 1, c. 5, et ab Acephalis seu Severianis in Collatione anno 533, Constantinopoli coram Justiniano imp. habita laudatur. Ejus quoque meminit Gennadius lib. de script. ac de illa quid censeat, aperit his verbis: « Julius urbis Romæ episcopus scripsit ad Dionysium quemdam de incarnatione Domini epistolam unam, quæ illo quidem tempore ullis visa est adversus eos, qui ita duas per incarnationem asserebant in Christo personas, sicut et naturas: nunc autem perniciose probatur, fomentum est enim Eutycheianæ et Timotheanæ impietatis. » Ubi epistolam hanc commodo interprete indigere notat, quo a Timothei, hoc est discipuli Apollinaris impietate purgetur. Quocirca Ephræmius Antiochenus

B apud Photium in fine codicis 229 eam admittens, *unius naturæ* vocabulo unam hypostasim enuntiarum pro certo ponit. Ea nimirum de Julio antiquorum erat opinio, ut cum hanc epistolam, inscriptione illius decepti, Julii esse non dubitarent, verba hæretica, ut loquitur Leontius, « propter personæ auctoritatem fide dignam, » ad catholicum sensum accommodare mallent, quam tantum virum hæresis aut insimulare, aut etiam suspicari.

III. Facundus tamen lib. 1, c. 5, ut et apud Photium cod. 230. Eulogius Alexandrinus epistolæ inscriptionem suspectam habere, Hypatius vero Ephesiorum antistes, Leontius alique plures falsam affirmare non dubitarunt. Sed a quibus prodierit, inter eos non convenit. Leontius verisimile sibi videri ait, eos qui a Julio per schisma discesserunt, hoc est quorum schismaticis litteris Julius epist. 1 rescribit, epistolam hanc, ut odium in eum concitarent, ipsius nomine inscripsisse. Diognitus quidem, qui ex illis unus erat, falsas litteras confinxisse in epistola synodi Sardicensis ad universas ecclesias narratur. Sed si schismatici illi, a Julio abalienati, invidiam ei conficere, hæretica supponendo scripta, moliti sunt; quid erat cur eodem animo erga Felicem papam, Gregorium Thaumaturgum aliosque patres se gererent? Sane hoc potius ab aliis hæreticis videtur factum, ut prævæ doctrinæ magnis illis nominibus auctoritas conciliaretur. Et vero Leontius ipse aliam ea de re conjecturam proponit. Eum enim librum cui titulum indidit, « In eos qui proferunt nobis quædam Apollinarii, falso inscripta nomine sanctorum patrum, » ab his auspicatur verbis: « Quidam ex hæresi Apollinarii, vel Eutycheis, vel Dioscori, cum vellent suam hæresim confirmare, quasdam orationes Apollinarii Gregorio Thaumaturgo, aut Athanasio, aut Julio inscripserunt, ut simpliciores fallerent: quod quidem perfecerunt. » Quocirca quærendum quibusnam hæreticorum illorum tanta fraus adscribenda sit.

IV. Antiquorum nemo est, cui Apollinarii impietatem epistola ista non suboleat. Plures vero ipsummet Apollinarium genuinum illius parentem esse docent. Nominatimque Ephesiorum antistes Hypatius in Collatione Constantinop. ait: « Nam et beati Julii famosam illam epistolam manifeste ostendimus fuisse scriptam ad Dionysium: » Sed in hoc comprobando majorem cæteris operam impendere cum Collecta-

neorum adversus Severianos auctor anonymus apud Canisium tom. 4, part. 1, tum Leontius. Is porro lib. de sectis act. 8, epistolam istam non Julii, sed Apollinarii esse probat, « primum ex eo, quod si quis eam consideret, nihil Juliano dignum habeat nomine; deinde quod mentione corporis facta, nusquam id mente præditum vel animatum dixerit, *tametsi* erat in more patribus illius sæculi, ut sicubi corporis (*Christi*) mentionem facerent, id ipsum mente præditum animatumque dicerent; *postremo* quod Nysenus Gregorius in opere contra Apollinarem aperte multa recitet, quæ hac epistola continentur, eaque ceu prava refutet. » Sed hujus rei argumentum ineluctabile deducitur ex ejusdem libro contra fraudes Apollinaristarum, utpote in cujus initiis Valentinus primarius Apollinarii discipulus multa profert « domini Apollinarii » testimonia, et inter ea unum « ex epistola ad Dionysium, cujus principium est: *Mihi argumentum amicitiae, et alterum ex alia epistola ad eundem cujus principium est, Admiror cum de quibusdam audio, confiteri quidem Deum in carne, labi autem errore in divisione prave a Paulianistis introducta,* » quod est epistolæ hujus Julio adscriptæ exordium. Unde conficitur, ut Apollinarius ita epistolæ ejus sit genuinus parens, ut nec id latere ipse voluerit; adeoque alius falsæ inscriptionis artifex sit querendus.

V. Jam Leontium audivimus hujusmodi fraudem quibusdam « ex hæresi Apollinarii vel Eutycheis vel Dioscori » attribuentem. Evagrius vero lib. III, cap. 31; eam Eutycheis ac Dioscori discipulis adscribit, de quibus hæc habet: « Multos quoque Apollinarii libros Athanasio et Gregorio Thaumaturgo et Julio falso adscriperunt. » Idem quoque nefas Marcianus imp. sub finem epistolæ ad Alexandrinos monachos Chalcedon. concil. par. 3, cap. 8, quibusdam Eutycheis discipulis tribuit: « Qui, inquit, libros Apollinarii non dubitaverunt plebi dispergere, vocabula sanctorum patrum eis attribuentes, quatenus ad plenum simplicium mentes sua falsitate deciperent. » At Hypatius Ephesiorum antistes in Collatione Constantinop. non hos, sed Apollinaristas sceleris hujus reos suspicari se testatur. Primo enim, cum Acephali Felicis atque Julii epistolas in hæreseos suæ gratiam landassent, eas falsas esse haud dubius pronuntiavit. Tum iisdem instantibus ac dicentibus: « Quid ergo suspicamini nos quod falsavimus? » respondit: « Vos non suspicamur, sed antiquos hæreticos Apollinaristas. » Et vero Leontius lib. cont. fraud. Apollin. post med. « Apollinarii esse epistolas, quæ Julii esse feruntur, » hinc suadet, quod « Apollinarii discipuli antiquiores sunt omnibus qui iis usi sunt. » Non temere igitur antiquus compilator epistolarum, quas in lucem emisit Christianus Lupus, ac Steph. Baluzius nov. coll. concil. recudi curavit; cap. 224; huic epistolæ hanc præfixit inscriptionem: « Exemplar Julii episcopi urbis Romæ, ut asserunt Eutycheis scripta, ad Dionysium episcopum, cujus sensu ductus ipse Eutycheis decidit in errorem. » Ne-

que mendacii arguendus est infelix ille hæresiarcha, cum ibid. cap. 222, ab unius naturæ professione recedere se non posse ad Leonem papam scripsit, « sciens, inquit, sanctos et beatos patres nostros Julium, Felicem, Athanasium, Gregorium, sanctissimos episcopos, refutantes duarum naturarum vocabulum. » Utinam solus ille fallaci tantorum præsulum larva fuisset deceptus. Verum etiamnum pia mater Ecclesia de interitu gemit innumerorum hominum, qui tametsi Eutychei anathema dicunt, sanctos tamen patres Julium, Felicem, Gregorium et Athanasium duces habere se ratî, ab unius naturæ professione divelli se non sinunt, et Chalcedonensem synodum Leonisque tomum damnare ac detestari non verentur.

VI. Quis vero fuerit Dionysius, ad quem Apollinarius hanc epistolam scripsit, nunc inquirendum restat. Antiqui auctoris collectaneorum contra Monophysitas, cujus exemplar græcum in Parisiensi collegio Rk. Pp. soc. Jes. asservatur, cap. 9, hæc in epistolæ hujus inscriptionem habetur observatio: *Γράφει γὰρ οὕτως Ἀπολιναρίου: « Τῷ δεσπότῃ μου τῷ ποθεινοτάτῳ συλλειτουργῷ Διονυσίῳ Ἀπολιναρίου. » οὗτοι δὲ οἱ πλαστουργήσαντες πεποιθήσαν, « Ἰούλιος ἐπίσκοπος ἐν Χριστῷ χαίρειν. »* Quæ verba sic apud Canisium tom. IV, part. 1, pag. 236, latine redduntur: « Sic enim scribit Apollinarius: Domino meo desideratissimo et coministro Dionysio Apollinarius: sic autem falsarii fecerunt inscriptionem, Julius episcopus Romæ in Domino salutem. »

Tum idem scriptor Dionysium presbyterum, non episcopum fuisse affirmat. Cui opinioni eatenus favere videntur Apollinarii discipuli Timotheus et Valentinus, quatenus hunc Dionysium nusquam episcopum, sed tantum Apollinarii familiarem nuncupant. Neque etiam a Gennadio Massiliensi, Hypatio Ephesino, aut Eulogio Alexandrino episcopus appellatur. Verum in inscriptione, quam primigeniam ac sinceram censet memoratus collectaneorum auctor, illius sententiæ istud maxime adversatur, quod Dionysius *συλλειτουργός* appellatur; nihil enim usitatius quam ut episcopi collegas suos *συλλειτουργούς* vocent. Nominatim vero Marcellus Ancyranus episcopus expositionem fidei suæ *Ἰουλίῳ συλλειτουργῷ* inscripsit, et Sardicensis synodi patres eundem Julium *συλλειτουργόν* vocant.

Sed et in prædicta inscriptione antecedens vox *δεσπότης* vix dubitare sinit, quin subsequens *συλλειτουργῷ* coepiscopum, non compresbyterum sonet. Quocirca Synodici compilator Dionysium episcopum vocat. Alii etiam locum notant ubi fuerit episcopus, sed in hoc designando secum non consentiunt. Nam eundem Leontius lib. de sectis act. 8, « Corinthiorum, » Johannes Antiochenus patriarcha loco jam supra n. 4, laudato « Cypri, » Ambrosiani codicis inscriptio « Alexandria » episcopum appellant. Et vero ea in re graviter hallucinatus est Leontius, si Dionysii Corinthiorum episcopi nomine illum intellexit celebrem antistitem, cujus exstat ad Soterem papam epistola. Nec sincerior est inscriptio græca, quæ « Dionysium

Alexandrinum præ se fert. Nam Julii aut Apollinarii temporibus nullus Alexandrinæ ecclesiæ Dionysius præerat. Notissimus quidem, Dionysio Romano pontifice, Dionysius Alexandrinus fuit : sed hunc anno 281,

vivere desiisse tradit Hieronymi Chronicon, Julius autem anno dumtaxat 336, Romanam ecclesiam regere cœpit. Nihil est igitur unde hujus Dionysii sedem definiamus.

EPISTOLA JULII EPISCOPI ROMANI AD DIONYSIUM ALEXANDRINUM EPISCOPUM.

(Coust. App. p. 61.)

α. Θαυμάζω πυνθαινόμενος περί τινῶν ἑμολογούντων μὲν θεὸν ἔνασκον τὸν Κύριον, περιπετόντων δὲ τῇ διαίρεισι τῆ κακῶς ὑπὸ τῶν Παυλικιζήτων εἰσαχθείσῃ. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ Παύλῳ τῷ Σαμοσαταί δουλεύοντες ἄλλον μὲν τὸν ἐξ οὐρανοῦ λέγουσι, θεὸν ἑμολογούντες αὐτόν, ἄλλον δὲ τὸν ἐκ γῆς ἀνθρώπου λέγοντες τὸν μὲν ἀκτιστόν, τὸν δὲ κτιστόν· τὸν μὲν αἰώνιον τὸν δὲ χροσινόν· τὸν μὲν δεσπότην, τὸν δὲ δοῦλον· ἄσεβουντες, ἂν τε προσκυνῶσι, ὃν λέγουσι δοῦλον καὶ κτιστόν, ἂν τε μὴ προσκυνῶσι τὸν ἐξαγόμενον ἡμᾶς τῷ ἰδίῳ αἵματι. Οἱ δὲ τὸν ἐξ οὐρανοῦ θεὸν ἑμολογούντες ἐκ τῆς παρθένου σεσαρκῶσθαι, καὶ ἓνα εἶναι μετὰ τῆς σαρκὸς, μάτην ταράσσουσιν, εἰς τὰ ῥήματα τῆς ἐκείνου ἀσεβείας ἐκπεριβήμενοι.

β. Λέγουσι γὰρ καὶ αὐτοὶ, ὡς ἀκούω, εὖς φύσεις, καὶ τοῦ τοῦ Ἰωάννου σαρκῶς ἓνα ἀποδείξαντος τὸν Κύριον ἐν τῷ λέγειν· Ὁ λόγος σὺρξ ἐγένετο, καὶ τοῦ Παύλου ἐν τῷ λέγειν· Εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα. Εἰ γούν εἷς ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου τεχθεὶς ὀνόμασται, καὶ αὐτὸς ἐστὶ δι' οὗ τὰ πάντα γέγονε, μία φύσις ἐστίν, ἐπειδὴ πρόσωπον ἓν ἔχων εἰς δύο οὐ διαίρειται, ἐπεὶ μηδὲ ἰδίᾳ φύσει τὸ σῶμα, ὡς ἰδίᾳ φύσει ἡ θεότης κατὰ τὴν σάρκασιν, ἀλλ' ὡσπερ ἀνθρώπος μία φύσις, οὕτω καὶ ἐν ἑμοίῳματι ἀνθρώπων γενόμενος Χριστός. Εἰ δὲ οὐκ ἐπιγινώσκουσι τὸ καθ' ἑνωσιν ἓν, δύνανται καὶ εἰς πολλὰ μερίζειν τὸν ἓνα, καὶ πολλὰς λέγειν φύσεις, ἐπειδὴ πολυεῖδες τὰ σῶμα ἐξ ὀστέων καὶ νεύρων, καὶ ριβῶν, καὶ σαρκὸς, καὶ δερμάτος, ὀστέων τε, καὶ τριχῶν, αἵματός τε, καὶ πνεύματος, ἅπερ ἅπαντα διακροᾶν μὲν ἔχει πρὸς ἄλληλα, μία δὲ φύσις ἐστὶν ἀνθρώπου· ὥστε καὶ ἡ τῆς θεότητος ἀλλοθία μετὰ τοῦ σώματος ἐστὶ, καὶ εἰς δύο φύσεις οὐ μερίζεται. Οὐτε γὰρ οἶοντες ἦν τὸ ὅλον υἷον ἀνθρώπου καλεῖσθαι καταθεθῆκα ἐξ οὐρανοῦ, καὶ υἷον θεοῦ γεννηθῆκα ἐκ γυναικὸς, εἰ δύο φύσεων διαίρειται ἐπιδέχεται. Ἀλλὰ τὸ μὲν καταθεθῆκός ἐξ οὐρανοῦ ἐκλείπειτο ἂν υἷος θεοῦ, καὶ οὐχ υἷος ἀνθρώπου· τὸ δὲ γεννηθῆναι

(1) Hic valet observatio Leontii, qua Apollinarium in hac epistola, ubi de humana Christi natura sermonem habet, nusquam animæ mentionem facere notat. Aliud hic observandum venit. Si ea dicatur *propria natura*, quæ separatim posita et a quavis alia segregata sit, eatenus in Christo nec corpus seu humanitas, nec deitas propriæ naturæ fuerunt, nipte quæ sibi invicem conjunctæ unitæque sunt. Si vero ea intelligatur natura propria, quæ integra sit ac naturales servet proprietates; eo sensu et corpus et deitas etiam post unionem propriæ naturæ, utpote quæ suas retineant proprietates, permanserunt. Verbi autem personam ac naturam distinguere nesciens Apollinarius, et quod de persona Verbi dicitur *Verbum caro factum est*, de ipsius etiam Verbi natura predicari volens, non solum Verbum carnem factum, sed et naturam Verbi carnem pariter factam asseruit. Ex quo apud Leontium adv. fraudes Apollinar., t. vi, bibl. PP., edit. Colon., pag. 491, sic ratiocinatur : Si *Verbum caro nominatum est propter unionem, sequitur ut caro etiam nominetur Verbum propter unionem*; et proxime ante : *Est autem a ratione alienissimum nominibus corporei nominare incorporeum, cum dicimus Verbum caro factum est, nomine autem incorporei non nominare corpus, secundum tamen unionem quæ cum illo est*. Magnam autem inter utrumque discrimen. Recte enim dicitur Verbum caro factum, propterea quod carnem assumpsit Verbi persona; sed non item

I. Miror cum nonnullos audio Dominum confiteri quidem Deum incarnatum, at in eam divisionem impingere, quam perverse Paulianistæ invexerunt. Ii enim, qui Paulo Samosateno addicti sunt, alium aiunt qui e cælo est ipsum fatentes Deum, alium vero qui est e terra hominem eum affirmantes; et illum quidem increatum, hunc creatum; illum æternum, hunc hesternum; illum Dominum, hunc servum: impie agentes, sive adorent, quem servum dicunt et creatum; sive cum non adorent, qui proprio nos sanguine redemit. Qui vero Deum qui e cælo est, confitentur ex Virgine carnem sumpsisse, unumque esse cum carne, frustra turbas conciant, ea effluentes quæ illorum impietatem sapiunt.

II. Dicunt enim et ipsi, ut audio, duas naturas, etsi Johannes aperte unum demonstret Dominum dicens, *Verbum caro factum est*, et Paulus, cum ait. *Unus Dominus Jesus Christus per quem omnia*. Si ergo qui ex sancta Virgine natus est, vocatus est unus, idemque ipse est per quem facta sunt omnia; una natura est: siquidem personam habens unam in duo non dividitur, quia propria natura non est (1) corpus, sicut propria natura est deitas per incarnationem; sed quemadmodum homo (2) una est natura, ita et Christus in similitudinem hominum factus. Quod si illud minime agnoscent quod secundum unionem unum est, possunt et illum qui unus est, in multa partiri, multasque dicere naturas; corpus enim multiforme est cum ex ossibus, et nervis, et venis, et carne, et cute, unguibusque, et pilis, sanguineque, et spiritu constet, quæ omnia inter se differunt quidem, at una tamen est hominis natura. Quare et deitatis veritas cum corpore (3) est, et in duas naturas minime dividitur. Neque enim fas esset totum (4) illud vocare filium hominis qui de cælo descendit, et Filium Dei qui natus est de muliere, si naturarum duarum divisionem susciperet: id vero quod descendit de cælo, vocaretur Filius Dei, et non filius hominis:

dici potest caro facta Verbum, quia nequaquam carnis persona Verbi naturam suscepit.

(2) Apollinarius, ac post eum Monophysitæ exemplo abuti solent hominis, in quo tamen anima et caro simul unitæ duæ substantiæ esse non desinunt. Sed et sub hoc exemplo Apollinarius virus tegebat hæresis suæ, quæ, quemadmodum hominis natura ex anima et carne componitur, ita et naturam Christi ex Verbo simul et carne compositam credebatur. Qua in re concinebat Arianis, quos inter Lucius, pseudoeписcopus Alexandrinus, apud Canisium, t. iv, part. 1, pag. 258, ita disputat: *Quomodo est Christus, si non est una persona, una natura composita, sicut cognoscimus hominem ex anima et corpore compositum? Sin autem habuit animam... pugnans igitur motus Dei et animæ; utrumque enim per se movetur et ad diversas actiones ducitur*.

(3) Legit vetus interpres cum corpore unum est. Unde in græco voculam ἐν hinc excidisse suspicio est.

(4) Immo totum istud recte potuit ac debuit et li-

et in mortem Domini baptismum nostrum conficiatur. A

IV. Etiam calumniatores non veremur in duas personas Dominum partientes, si nobis unionem evangelicam et apostolicam asserentibus, maledicant, tamquam carnem de caelo dicentibus. Neque enim, cum Filium Dei de muliere natum dicimus, culpari possumus, quasi Verbum de terra, non autem de caelo dicamus. Dicimus autem utrumque, et de caelo totum (1) propter deitatem, et de muliere totum propter carnem, nescientes divisionem unius personae neque dissecantes a caelesti terrenum, aut a terreno caeleste; impia quippe dissectio haec foret. Nullam igitur dissecantibus causam et occasionem praebent qui duas dicunt naturas: non enim corpus secundum se ipsum natura est in uno Christo, quia non est vivificum per semetipsum, neque dissecari potest atque sejungia vivifico Verbo; neque rursus Verbum secundum se ipsum in propriam naturam dividitur, quam habet secundum id quod carnis est expers; quoniam in carne Dominus, et non expers carnis in mundo versatus est; neque conditum corpus separat a non condita deitate, ut separet quis naturam conditam; neque enim increatum Verbum absque corpore peregrinatum est inter nos, ut partiatur quis increati naturam. Quod si unum utrumque est secundum unionem, et conjunctionem, et compositionem humana forma praeditam, unum etiam nomen composito venit, quod quidem a deitate habeat ut passionis expers, a corpore vero ut passioni obnoxium sit. Et quemadmodum audientes Paulum, qui Christum patibilem dicit, non divisionem accepimus, neque deitatem (2) patibilem existima vimus; ita et de creatum et servum neque divisim dicitur, neque deitatem facit creatam aut servilis naturae. Et rursus increatum neque carnem increatam facit, neque separatim de deitate sola dicitur.

V. Haec ita sentientes quieti maneant, supervacuas declinantes quaestiones; ne vocum causa sententiam discordemus. Communi igitur consensu venit et in confesso est, corpus esse de Virgine,

synodi Chalcedonensis actione 1, recitatis pag. 182, dicit Dioscorus: *Ideo damnatus est Flavianus, quoniam post adunationem duas dixit naturas. Ego autem testimonia habeo sanctorum patrum Athanasii, Gregorii, Cyrilli in multis locis, quia non oportet dicere post adunationem duas naturas, sed unam naturam Dei Verbi incarnatam.* Ubi licet non mentiatur, cum unam naturam Dei Verbi incarnatam a Cyrillo predicari asserit, expers tamen non est mendacii, cum duas naturas post adunationem ab eodem negari contendit. Sic enim Cyrillus, epist. 1, ad Successum loquitur: *Intelligimus duas inter se indissolubili unionem convenisse naturas circa confusionem atque immutationem ullam. Si sine ulla immutatione, id sunt quod erant ante adunationem. Caro enim, inquit statim, caro est, et non divinitas, etiamsi Dei caro facta est; itemque Verbum Deus est et non caro, quamvis dispensatoria ratione propriam sibi fecerit carnem... Ex duabus naturis factum esse dicimus; sed post unionem naturas alteram ab altera non dividimus, neque in duos filios illum unum impartibilem secamus, sed unum asserimus Filium, et, ut sancti patres dicunt, unam naturam Dei Verbi incarnatam.* Qua occasione Cyrillus non minus suae orthodoxiae, quam suam erga patres reverentiam patefecit. Nam Apol-

eis θεόν ἢ τὸ βάπτισμα ἡμῶν, καὶ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου τελοῦμενον.

δ. Καὶ γὰρ οὐ φοβούμεθα τοὺς συκοφάντας τοὺς διαίρουστας εἰς δύο πρόσωπα τὸν Κύριον, ἐὰν ἡμῶν τὴν ἔνωσιν προσβένοντων τὴν εὐαγγελικὴν καὶ ἀποστολικὴν, βλασφημῶσιν ἡμᾶς, ὡς τὴν σάρκα λέγοντας ἐξ οὐρανοῦ. οὐδὲ γὰρ, ὅτε λέγομεν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ γινόμενον ἐκ γυναικὸς, δυνάμεθα βλασφημεῖσθαι, ὡς τὸν λόγον ἐκ γῆς λέγωμεν, καὶ μὴ ἐξ οὐρανοῦ. λέγομεν δὲ τὰ ἀμρότερα, καὶ ἐξ οὐρανοῦ τὸ ὅλον διὰ τὴν θεότητα, καὶ ἐκ γυναικὸς τὸ ὅλον διὰ τὴν σάρκα, οὐκ εἰδότες διαίρειν τοῦ ἐνὸς προσώπου, οὐδὲ ἀποτέμνουσας τοῦ οὐρανοῦ τὸ γένειον, οὐδὲ τοῦ γένειου τὸ οὐράνιον· ἀσιβὴς γὰρ ἡ διαστομῆ. Μὴ οὖν τοῖς διατέμνουσι πρόβασιν διδόντασαν οἱ δύο λέγοντες φύσεις. οὔτε γὰρ τὸ σῶμα καθ' ἑαυτὸ, μηδὲ διατέμνεσθαι δυνάμενον ἄνευ τοῦ ζωοποιῦ λόγου, οὔτε ὁ λόγος καθ' ἑαυτὸν εἰς ἰδίαν μερίζεται φύσιν, ἣν ἔχει κατὰ τὸ ἄσαρκον, ἐπειδὴ ἐν σαρκὶ ὁ Κύριος, καὶ οὐκ ἄσαρκος ἐπεδήμησε τῷ ἄσαρκι, οὔτε τὸ κτιστὸν σῶμα χωρίζεται τῆς ἀκτίστου θεότητος, ἵνα χωρίζῃ τις φύσιν κτιστὴν, οὔτε μὲν ὁ ἄκτιστος λόγος ἐπεδήμησε χωρὶς σώματος, ἵνα μερίζῃ τις ἀκτίστου φύσιν. Εἰ δὲ ἐν ἐκάτερον ἔστι κατὰ τὴν ἔνωσιν, καὶ τὴν σύνθεσιν, καὶ τὴν σύνθεσιν τὴν ἀνθρωποειδῆ, ἐν καὶ τὸ ὄνομα τῆ συνθέτου προσεραμύβεται, ἀπὸ μὲν τῆς θεότητος τὸ ἀπαθὲς, ἀπὸ δὲ τοῦ σώματος τὸ καθῆκόν. Καὶ ὡς περ ἀκούοντες τοῦ Παύλου, τὸν Χριστὸν παθητὸν λέγοντας, οὐ μερικῶς ἠκούσαμεν, οὔτε τὴν θεότητα παθητὴν ἐνομοίσαμεν, οὔτως καὶ τὸ κτιστὸν καὶ δοθὲν οὔτε μερικῶς λέγεται, οὔτε τὴν θεότητα ποιεῖ κτιστὴν οὔτε δοθὲν. καὶ πάλιν τὸ ἀκτίστον οὔτε τὴν σάρκα ἀκτίστον ποιεῖ, οὔτε μερικῶς ἐπὶ τῆς θεότητος μόνης λέγεται.

ε. Τούτοις δὲ οὗτοι φρονούντες μείνωσαν ἐν ἡσυχίᾳ, τὰς περιττὰς ζητήσεις ἐκκλίνοντες, καὶ ῥημάτων ἕνεκα μὴ διαίρωντες τὰ δόγματα. Συμπεφύνηται οὖν, καὶ συμπερίνοως ἀμολόγηται τὸ σῶμα ἐκ τῆς παρθένου, ἡ θεότης ἐξ οὐρανοῦ, τὸ σῶμα πικτασται ἐν κοιλίᾳ, ἡ θεότης ἀκτίστης, αἰώνιος, ἵνα ἐνωθῆντος τοῦ λόγου τῆ σαρκὶ ἀδιακρετος μετῆ ἡ θεότης. Inarianam locutionem, quam patrum esse existimabat, et idcirco respuere non audebat, ad catholicam et orthodoxam intelligentiam novit apprimere revocare. Quae autem ipsi unam naturam Dei Verbi incarnatam praedicanti objecta sint, quaeque ille responderit, vide in epistola ejus 2, ad Successum. Ipse etiam Basilus Seleuciaepiscopus loco citato Eutychii dixit: *Si non duas naturas post adunationem dixeris, commixtionem et confusionem dicis.* Moxque Florentius patricius tota synodo probante exclamavit: *Qui non dixit ex duabus naturis et duas naturas, non credit recte.*

(1) *Supple quod Christus est.* Hujusmodi autem locutio, quae apud Hilarium aliosve veteres ad explicandam personae unitatem adhibita, omnino orthodoxa est, apud Apollinarianum ad inducendam naturarum confusionem usurpata, haeretica evadit. Quae circa ut ab hac longius recedat Ferrandus diaconus epist. ad Severum, n. 8, totus et totum diligenter distinguit, et postquam quaesivit, *quid est totum Christus*, responditque: *Verbum Dei, anima rationalis et caro*: mox infert, *Totus ergo Christus ubique est secundum Verbum; sed non totum ubique est, quia non est ubique anima rationalis et caro cum quibus est totum, eamque distinctionem Theologi, ut observavimus, postea secuti sunt.*

(2) Ex doctrina Apollinarii sequitur ut is etiam deitatem patibilem dicere debeat. Nam si ipsius sententia Verbum seu deitas caro, ac vicissim caro Verbum seu deitas incarnatione evadit, deitatem per incarnationem fieri patibilem fateatur

Εἰ δὲ τῆ γραφῆ εὐνηθεῖς, καὶ τὸ δλον θεολογεῖν, καὶ τὸ δλον ἀνθρωπολογεῖν, ἐπώμιθα καὶ ἡμεῖς τῆς θεοῖς ῥήμασι, καὶ μὴ μερίζωμεν τὰ ἀμέριστα, μῆτε τὴν θεότητα διακροῦντες τοῦ σώματος, ὡς δι' εὐρημάτων, ὅταν τὸ σῶμα πεπλασμένον ἐκ κοιλίας λέγηται, μῆτε τὸ σῶμα μερίζοντες τῆς θεότητος, ὡς δι' ὁμολογίαν τῆς παρουσίας, ὅταν ἡ θεότης ἀκτιστος δοξάζεται.

ζ'. Πῶς οὖν οὐ λυπηρὸν τοῦς ταῦτα καλῶς εὐτως ὁμολογούντας, ἢ φρονούντας, καθῶς καὶ παρῆλαθον, διστάζειν πρὸς ἀλλήλους διὰ ῥήματα; ὅταν οἱ μὲν τῆ τοῦ σώματος ὄνοματι χρωθῆται ἐπὶ τοῦ λόγου, καθάπερ ὁ Ἰωάννης σάρκα λέγον γεννηθῆσαι τὸν λόγον· οἱ δὲ τὸ τῆς θεότητος ὄνομα λαμβάνουσιν ἐπὶ τοῦ δλου δούλου, ὡς περὶ Παύλος· λέγει δὲ, ὁ ἔσχατος ἄδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιεῖν· Προσκυνεῖν ὁμολογεῖ Χριστὸς κατὰ τὴν σάρκα τὸν πάτερα λέγον, ἡμεῖς προσκυνούμεν ὁ οὐδὲ μὲν· καὶ οὐ χωρίζεται ἡ θεότης, προσκυνεῖται κατὰ τὴν θεότητα, καὶ οὐ χωρίζεται τὸ σῶμα τῆ τῆς θεότητος προσκυνεῖται. οὔτε ἀριστώμεν τὸ σῶμα (οὐδὲ γὰρ δυνατὸν) ὅτε προσκυνούμεν τοῦ σώματος τοῦ πεπονθότος, καὶ οὐ χωρίζεται ἡ θεότης, ἢ νῦν γὰρ. ἴδει γὰρ νικηθῆναι τὸν θάνατον ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ νικήσεται.

ζ'. Παρακινεῖτε δὲ τοῖς μάτην περὶ ταῦτα διακροῦμένοις, καὶ φυλακίσθητε ἢ κατὰ τὸ δῶγμα ὁμολογία, μὴ διακροῦμεθα διὰ τὰ ῥήματα. Τὸ μὲν γὰρ τοῖς δῶγμασι διακροῦντες, τοῖς ῥήμασι προσποιεῖσθαι συμφωνεῖν ἀσθεῖς, τὸ δὲ τοῖς δῶγμασι συμφωνούντας τοῖς ῥήμασι διακροῦσθαι μάταιον καὶ μωρὸν. Τοῦτο δὲ συμφωνούμενον ἔχοντες, ὅτι θεὸς ἑσταρκὸς ὁ Χριστὸς, καὶ ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁ αὐτὸς τῆ μορῆς δούλου καὶ τῆ δυνάμει θεός, μετέωσαν ἐν ὁμοιοῖα, καὶ μὴ μάτην διακροῦσθαι, μηδὲ εἰς τὴν τῶν αἰρετικῶν λογομαχίαν ἐπιπτέωσαν, ἀλλὰ τῆς Ἐκκλησίας τὴν ἀπλότητα μᾶλλον ζηλωσάτωσαν. Ἐξέωσαν.

ne ob verba dissideamus. Doctrina enim discrepare (5), et verbis concordiam simulare impium est; eos autem, qui doctrina concordant, propter voces dissidere, vanum et fatuum. Hoc porro concorditer tenentes, nempe Deum incarnatum Christum, et e caelo et e terra, eundem esse forma servum, ac virtute Deum, maneat in concordia, et frustra ne dissideant, neque in verborum pugnam haereticis familiarem incidant (6) sed Ecclesiae simplicitatem potius aemulentur. Vale.

necesse est. Nempe si Verbo ac deitati congruit nomen ac natura carnis, ei etiam carnis proprietates congruere debet. Neque vero simpliciter aut deitatem patibilem aut carnem increatam negat, sed hoc eis negat simul et tribuit: negat quidem seorsim spectatis, tribuit vero conjunctim consideratis. Ubi enim ait: *Increatum neque carnem increatam facit, neque divisim de deitate sola dicitur, cur increatum de sola deitate dici non permittit, nisi quia etiam de carne unita dici velit?* Quam hic vani sunt conatus haeresiarum, qui cum labyrintho erroris extricare se non possit, nisi ad rectae fidei iter, a quo discessit, pedem referat, nunc illud carpit, moxque relinquit homo subsultorius. Fides vero naturas in Christo non dividit, sed in una Dei Verbi persona unitas distinguit, adeo ut alia sit Verbi et alia carnis natura, et aliae Verbi aliaeque carnis proprietates. Ita Deum Verbum passum in carne profitentes, deitatem ejus impatibilem praedicamus, et Christum ratione deitatis sic sentimus increatum, ut eundem ratione carnis creatum credamus. Non enim e naturis unitis una fit natura, sed una subsistit persona divina, cui quae naturis singulis congruunt attribuantur.

(1) Etiam hic supplendum quod Christus est. Porro Scriptura uso illo, quo totum quod Christus est modo Deum, modo filium hominis vocat, non cum Apollinario naturarum confusionem, sed personae in unitis naturis unitatem nos docet. Vetat personae unitas, ne naturas dividamus; at naturarum veritas, ut eas distinguamus, postulat. Apollinarius autem dum naturarum unionem sine illarum confusione nescit, Christi

A deitatem vero de caelo; corpus efformatum in utero, deitatem vero increatam esse aeternam, ut unito Verbo corpori, indivisa maneat deitas. Si vero Scripturae familiare sit et totum (1) vocare Deum, totumque etiam appellare hominem, sequamur et nos divinas voces, neque indivisa dividamus; neque deitatem separantes a corpore, perinde quasi tunc melius loquentes, quando corpus effictum dicitur ex utero; neque corpus dividentes a deitate, quasi confluentes (2) praesentiam, quando deitas increata glorificatur.

VI. Quomodo ergo dolendum non est, eos, qui haec ita recte conflentur aut sentiunt, uti etiam a majoribus traditum acceperunt, invicem propter voces discrepare? quando hi quidem corporis nomine utuntur cum de Verbo loquuntur, sicuti Johannes (Johan. 1, 14) carnem dicens factum fuisse Verbum; illi vero deitatis nomen assumunt cum de toto servo eis sermo est, ut Paulus: *Dico autem, novissimus Adam in spiritum* (3) vivificantem (1 Cor. viii, 6). Secundum carnem Christus se Patrem adorare fatetur, dicens: *Nos adoramus quod scimus* (Joan. iv, 22), et non dividitur deitas. Adoratur secundum deitatem, et non sejungitur corpus cum adoramus deitatem. Neque sejungimus a deitate corpus (non enim fieri potest), quando illud mortem passum adoramus; neque separatur deitas (4), unita enim est, siquidem oportebat vincere mortem a Deo, et victa est.

VII. Monete autem illos, qui frustra in his questionibus discordant, et servetur in dogmate consensus, et verbis concordiam simulare impium est; eos autem, qui doctrina concordant, propter voces dissidere, vanum et fatuum. Hoc porro concorditer tenentes, nempe Deum incarnatum Christum, et e caelo et e terra, eundem esse forma servum, ac virtute Deum, maneat in concordia, et frustra ne dissideant, neque in verborum pugnam haereticis familiarem incidant (6) sed Ecclesiae simplicitatem potius aemulentur. Vale.

carnem natura sua neque Deum neque ejus substantiam, cujus Deus est, esse sic fatetur, ut eam post unionem et consubstantiali Deo et Deum asserere non dubitet. Quod quidem in altera ad eundem Dionysium epistola apud Leontium, cont. fraud. Apoll. pag. 487, h, sic explicat: *Semper scripsimus, neque carnem Salvatoris e caelo esse, neque carnem ejusdem substantiae esse cum Deo, quatenus est caro et non Deus, Deus autem (est) quatenus unita est divinitati in unam personam.* Hinc Polenius, Timotheus alique Apollinarii discipuli docuerunt, quod oportet confiteri idem unionem carnem, quod Verbum Dei, et de ea tamquam de Verbo loqui, et tamquam Verbum Deo consubstantiale credi; quam doctrinam Timotheus alique Apollinarii discipulus apud Leontium loco laudato, pag. 488, f, vehementer improbat. (2) Hoc est, meram Verbi praesentiam qualis est in Prophetis.

(3) Nomine Spiritus intelligere solent veteres immensam incorporeamque Dei naturam; adeoque non temere Apollinarius Dei nomen novissimo Adae attribui hinc probat. Illud autem Christo inditum a Paulo est, non quia Christi natura una, sed quia una persona.

(4) Non quia ex deitate et corpore una factus sit natura, sed quia duae illae naturae in una Verbi persona unitae sint.

(5) In Parallelis Rupefucaldinis, tit. 76, ubi ista postrema verba velut ex epistola Julii papae urbis Romae ad Dionysium inferuntur, graece legere est διακροῦντας, non διακροῦντας.

(6) Sequentium loco in mox dictis Parallelis hic adjungitur, μετέωσαν ἐν ἰσυχίᾳ τὰς περιττὰς ζητήσεις.

EPISTOLÆ EJUSDEM

AD MEDIAN PARTEM NUM. 5 VETUS INTERPRETATIO EX SYNODICI CAPIT. 224 DESCRIPTA.

Exemplar (1) Julii episcopi urbis Romæ, ut asserunt Eutychis, scripta ad Dionysium episcopum, cujus sensu ductus ipse Eutyches decidit in errorem.

I. Miror audiens quosdam confitentes quidem in carne Dominum nostrum, incurrentes vero divisionem male a Paulianistis introductam. Illi (2) enim Paulum Samosatenum sequentes, alium quidem intelligunt eum qui ex cælo descendit, Deum confitentes; alium vero terrenum hominem esse dicunt; et illum quidem infabricabilem (alium fabricatum; hunc æternum, alium besternum), hunc dominum, alium servum: impium (*leg. impii*), seu venerentur eum quem servum appellant et fabricatum, seu non colant eum qui nos sanguine suo redemit. Hi vero, qui Deum descendisse de cælo confitentur, et carnem factam (*leg. factum*) ex virgine, et unum esse cum carne, frustra conturbantur (conturbant), excedentes in verba impietatis illorum.

II. Dicunt enim et ipsi, sicut odio, duas naturas. Ad quod et Joannes evidenter probat (unum) Dominum nostrum, cum dicat, *Verbum caro factum est* (*Joan., I, 14*), et Paulus apostolus, cum dicat, *Unus Dominus Jesus Christus per quem omnia* (*I Cor., VIII, 6*). Si enim natus ex sancta virgine Jesus nominatur, et ipse est per quem universa facta sunt; una scilicet natura facta est (*dele facta*), quoniam et una persona, non in duo divisa (unam personam habens in duo non dividitur); cum nec propria natura corporis est, et propria natura deitas sit secundum carnem. Sed sicut homo una natura est, ita et is qui ad similitudinem hominis factus est Christus. Quod si non agnoscunt id quod per adunationem unum est, possunt et unum in plura partiri, et plurimas dicere naturas: quoniam multiplex corpus, quod ex ossibus, nervis et venis, carne et cute, unguibus et capillis, sanguine et spiritu constet; quæ omnia diversa quidem inter se sunt, una tamen est hominis natura (*Buluz. est eorum natura*). Unde et deitatis natura cum corpore unum est: et nec in duas naturas dividitur. Nec enim poterat totum filius hominis appellari qui descendisset e cælis, et rursus Filius Dei qui natus ex femina est, si duarum naturarum caperet divisionem; sed id quidem, quod descendisset e cælis, vocaretur Filius Dei, non Filius hominis; et quod natus esset ex muliere, vocaretur filius hominis, non Filius Dei. Et hoc Paulianæ divisionis est.

III. Nos autem divinæ Scripturæ docent tamquam de uno Domino nostro sentire, et cum descendisset e

ἐκκλίνοντες, καὶ ῥήματος ἕνεκεν μὴ διακρούμεν: quæ verba ex initio numeri 5 huc translata sunt; adeoque hoc exemplo esse potest, hujusmodi excerpta non omni semper fide expressa esse. In aliis nonnulla videre est suppressa vel mutilata, in hoc verba suo loco mota.

(1) Legendum videtur: *Exemplar epistolæ Julii... scriptæ ad Dionysium.*

(2) Ad imitationem prisce hujus interpretis malle-mus in superiore interpretatione e regione græci textus posita, *Illi enim, Paulo Samosateno addicti, alium nunt qui e cælo est, etc.*, ita ut τὸ illi ad antecedentem vocem nonnullos referatur.

PATROL. VIII.

A cælis, et cum in terra natus est. Qui igitur sic sentiunt, non excedunt ab inconsona contraria sententiis, ut cum mente divinis præceptis consentiant, sermonibus discrepent. Necesse est enim eos, cum duas naturas intelligant (*ut dicant*), alteram colere, alteram non adorare; et in divinam quidem baptizari, in humanam vero non baptizari. Si autem in mortem baptizamur Domini, unam profiteamur naturam et impassibilis deitatis, et passionabilis carnis; ut per hoc sit baptismum nostrum et in Deum et in mortem Domini perceptum.

IV. Nec enim veremur calumniatores, qui dividunt in duas personas Dominum. Nec, cum nos unitatem evangelicam atque apostolicam predicemus, lacerent nos tanquam dicentes carnem esse cælestem, cum a contra divinas scripturas legamus dicentes Filium esse non ex cælo. Nec enim, cum dicimus Filium Dei creatum ex muliere, possumus reprehendi tamquam Verbum ex terra dicentes, et non ex cælo. Dicimus enim utrumque, et ex cælo totum propter deitatem, et ex muliere totum propter carnem, ignorantes divisionem unius personæ.

IN EPISTOLAM AD DIONYSIUM ALEXANDRINUM SUB JULII NOMINE EDITAM,

DISQUISITIO MURATORII AD ERUDITISSIMUM ET CLARISSIMUM VIRUM ANTONIUM MARIAM SALVINIUM,

Græcæ linguæ in Florentino Gymnasio professorem.

SYNOPSIS DISQUISITIONIS.

Gennadius, et Centuriatores epistolam hanc Julio I. Rom. pontifici perperam adscribunt. Facundus Heremianensis eandem ipsi rectius abjudicat. Quod et facit cum Evagrio Leontius Byzantinus. Nihil in illa, quod Julium deceat. Apollinaris hæreticus illius auctor creditus, cujus sunt et alia quedam Julio ascripta. Corpori Christi animam, sive mentem humanam negavit is, quod et facit hujus epistolæ auctor. Multa in Apollinari a S. Gregorio Nysseno damnata, quæ hic itidem traduntur. Hypatius, Anastasius, Eulogius, Ephræmius, et alii S. Julium ab ista calumnia liberant. Quis fuerit Dionysius, ad quem data fingitur hæc epistola.

Non te fugit, Salvini doctissime, quantum mihi alias gratulatus fueris, quod ab amœnioribus artibus ad graviores rursus me receperim, et præcipue ad sacram eruditionem, cujus studium ut jucunditate nulli alii concedit, ita reliquis utilitate antecedere satis constat. Gratissimum autem accidit mihi, te habere hujusmodi consilii mei non solum hortatorem sollicitum, sed etiam laudatorem benevolam. Nam etsi tu hominibus, qui te intime non noscunt, videri interdum possis in unis mitioribus litteris vim, et curam omnem ingenii tui constrinxisse; illud tamen mihi est exploratum, te ita omnigenæ eruditionis copia valere, ut maximi ponderis, summæque auctoritatis apud me semper futura sint cum præconia, tum hortamenta a te profecta. Atque istud meum de te judicium non solum famæ consensus, sed ipsa experientia mea sæpe numero confirmatum fuit. Quoties

enim te in variis difficultatibus consului, quæ se mihi offerrebant in amplissimo eruditionis stadio, talem toties in te rerum copiam, et græcæ linguæ, totiusque antiquitatis peritiam inveni, qualem pauci assequantur, et in paucis demirari solemus. Illud solum (et pace tua dixerim) satis probare non potui, quod nimirum ferme tibi uni scire, tibi que in sipario canere contentus, non iis, quibus certissime poteras, republicam litterariam affecisti beneficiis. Sed tu maluisti modestiæ tuæ, ac eruditionis conscientia frui, quam studiorum tuorum fructus his difficillimis evulgare temporibus, quibus quum in fastidiosos, aut maledicos lectores facile impingatur, vix aliis, vix sibi placeat scriptor, honestæ quietis, non turbidæ gloriæ cupidus. Quo in consilio si te sequerer, potiore id etiam, quam tu, ratione facerem, et ingenii mei fortunæ, viribusque longe minoribus prudentius consulerem. Verum mihi jam placuit audacius procedere, tuisque potius auscultare adhortationibus, quam exemplo tuo. Quamobrem quum hæc edere in animum induxerim, quibus pro tua humanitate, et doctrina non unum contulisti beneficium, nihil antiquius habui, quam aliquem deligere locum, ubi testarer et me gratum, et te omni commendatione dignissimum. Tuo igitur nomini inscriptam volo disquisitionem istam, qua mihi propositum est, Julii I Romani pontificis famam ab hæreticorum calumniis vindicare. Et hoc quidem in præsentia facile possumus, quando nobis monumentum illud oblatum est, per quod olim Ecclesiæ catholicæ, tanti præsulis eminentio nomine, se facturos esse fucum speraverant Eutychemi. Quid enim veritatem clarius ostendat, quam ipsam prodere mendacii officinam, ipsumque omnium oculis figmentum objicere? Certe hæc illa est epistola, quæ dubiam S. Julii fidem apud veteres aliquot fecit, quæque posterioribus etiam sæculis negotium facessere visa est, incertis nempe in eam, quippe ignotam, prolatis sententiis. Rem igitur cum gratam eruditis, tum S. Pontificis memoriæ utilem præstabimus, si edito famosissimo hoc factu per nosciet, ut de illius falsitate, et de hæreticorum fraude, omnibus judicare in posterum liceat.

Inter antiquos scriptores qui primus de hac epistola mentionem fecerit, Gennadius est in lib. de Scriptor. Eccles. cap. 2, ita scribens: *Julius urbis Romæ episcopus scripsit ad Dionysium quemdam de incarnatione Domini epistolam unam, quæ illo quidem tempore utilis visa est adversus eos, qui ita duas per incarnationem asserabant in Christo personas, sicut et naturas. Nunc autem perniciosa probatur; fomentum enim est Eutichyanæ, et Timotheanæ impietatis.* Gennadii verba libenter adoptarunt, ac retulerunt centuriatores Magdeburgenses Cent. iv. cap. 10. Quibus hæc alia e vestigio adtexunt: *Adducisse ex eadem epistola testimonium de persona Christi videtur Cyrillus Alexandrinus in Apologetico suo hoc modo. Tum hæc ipsa epistolæ verba proferunt: Prædicatur ad completionem fidei, et incarnatus ex Virgine Maria Dei Filius, qui et habitavit in hominibus, non in nomine (in homine scribendum erat) energiam operans. Hoc enim*

A in prophetis est, et in epistolis: perfectus Deus in carne, et homo perfectus in spiritu, non duo filii; unus quidem germanus filius, qui suscepit hominem: alter vero mortalis homo assumptus est a Deo; sed unus unigenitus in caelo, unigenitus super terram. Tandem centuriatores ita sermonem concludunt: Citat idem testimonium ex Epistola ejus ad Prosdocium Synodus Chalcedonensis contra Eutychem.

At neque centuriatores, neque Gennadius quidquam protulerunt, quod accuratam rei cognitionem sapiat. Et primo animadvertere juvat, epistolam hanc Gennadio homini latino re minime fuisse perspectam, sed solum de nomine cognitam. Quippe manifesta illius hallucinatio est affirmare, ipsam olim visam fuisse utilem adversus eos, qui ita duas asserabant in Christo personas, sicut et duas naturas. Nullum concilium; nulli Ecclesiæ catholicæ Patres, hujus epistolæ testimonio adversus Nestorianos usi unquam fuerant, neque porro postea sunt usi. Inde autem fluxit Gennadii error, quod Act. 1. concilii Ephesini citatus fuerit contra Nestorium locus ille, ex epistola Julii I papæ, quem centuriatores nuper adferebant. Nimirum censuit Gennadius, et post ipsum censuere centuriatores quoque, unam eandemque fuisse Julii epistolam, quæ ad Dionysium data ferebatur, cum illa quæ in eodem Ephesino concilio citatur. Verum diversæ plane sunt epistolæ. Quæ ad Dionysium, uti fertur, conscripta fuit, nunc à nobis editur, ibique nihil eorum legitur, quibus Ephesina synodus est usa. Altera πρὸς Δόκιον, seu Δόκιμον, hoc est, ad Docium, seu Docimum, quem etiam Prosdocium alii appellant, jamdudum intercedit, eademque ab Ephesinis Patribus laudata est. Confudit ergo utramque epistolam Gennadius; utilem olim fuisse ratus conscriptam ad Dionysium, quod ipsam arbitraretur ab Ephesino concilio in veræ fidei confirmationem adhibitam.

Facundus episcopus Hermianensis altero post Gennadium sæculo vivens, hoc est, Justiniani temporibus, nonnulla habet lib. 1, cap. 5, quæ conjecturam nostram firmant, erroremque Gennadii manifestius aperiant. Scribit adversus Eutychianos, eorumque sobolem acephalos, unam in Christo naturam statuentes. Ita vero inquit: *Quid autem illos contra hæc evidentissima Patrum testimonia juvare poterit, quod in assertionem vanissimi sui erroris dicunt, Julium Romanum episcopum nescio ubi rescriptisse, quod una sit Christi natura? quum in eadem sancta synodo Ephesina hoc solum ipsius B. Julii contra Nestorium recitatum fuerit ex epistola ad Prosdocium, in qua ait: prædicatur vero ad supplementum fidei et incarnatus ex Maria Virgine etc.* Postquam Facundus locum integrum ex act. 1. concilii Ephesini retulit supra a centuriatoribus descriptum, ita pergit dicere: *Non aliud, præter hanc ad Prosdocium epistolam, ex dictis B. Julii in illa synodo prolatum est, si qua forsitan alia scripsit, neque ex hac epistola aliquid amplius. Cur igitur non illud potius, quod de una Christi natura isti circumferunt tanquam ab ipso B. Julio scriptum, vel quæque similia, quæ scripsisse autumant alios venerabiles Patres, in sy-*

nodo recitata sunt contra Nestorium? Nam ipsa magis ejus dogmati contraria viderentur. Hinc igitur elucet, nullam aliam epistolam Julii I usurpatam adversus hæreticos Nestorianos olim fuisse, quam quæ ad Docium, sive ad Prosdocium conscripta fuerat. Quare ex altera ad Dionysium data nihil utilitatis unquam capere catholici, ut Gennadius leviter affirmabat. Videtur autem Facundus græcam epistolæ illius inscriptionem πρὸς Δόκιον, ad Docium, pro uno verbo accepisse, tanquam scriptum fuerit πρὸς Προσδόκιον, ad Prosdocium.

Deinde validissimum argumentum e Facundi verbis ducere incipimus, ad dignoscendam falsitatem, atque figmentum famosæ hujus epistolæ a nobis editæ. Nam si epistola hæc ad Dionysium data jam extabat, quum Nestoriana hæresis tot in Ecclesia turbas excitare cœperat, cur ab illa citanda adversus Nestorium abstinere Patres Ephesini? Cur deinde Eutyches, et Dioscorus nunquam pro se ipsam laudarunt, nunquam ejus testimonio suam confirmavere sententiam? Certe Julii Romani pontificis auctoritas maximum attulisset pondus Eutychianæ opinioni. Neque tanti pontificis opus græce vulgatum latitare adeo poterat, ut omnium oculos fugeret, quum satis liqueat, ejus generis monumenta per ecclesias, perque eruditorum manus vix edita consuevisse ferri. Aut ergo post synodos Ephesiinam, atque Chalcedonensem, conficta fuit, Julioque supposita epistola illa, ideoque ante synodos illas minime extabat; aut si extabat, nemo hactenus noverat, credideratve, Julium ipsius auctorem fuisse. Propterea hæc merito Facundus addit: *Quid enim jam controversiæ remansisset, quod una esset illius Dei Homini substantia, sive persona, si probarentur Patres, quod etiam unam prædicaverint ejus esse naturam? Igitur, ut omnis auferatur quæstio, si non postea epistola illa (hoc est quæ ad Dionysium scripta circumferebatur) confecta est (fortasse legendum conficta est) aut B. Julii eam non esse, sicut magis credendum synodus judicavit, aut etiam, etsi ejus esse credidit, quod ego non dico, ut aliam magis (hoc est, quæ ad Prosdocium seu Docium conscripta fuit) quam ipsam ejusdem sancti Julii contra Nestorium proferret, non ex eo quod incaute dictum est, contrarium errorem judicavit esse vincendum.*

Verum ne hanc quidem ultimam suspicionis umbram admisisset Facundus; imo constanter negasset Julium I ejus epistolæ artificem, si quæ a Græcis scriptoribus hæc in re oculatoribus nos edocti sumus, ipse etiam novisset. Hos igitur audire juvat; eorum autem non testimonio solum, sed etiam rationibus constabit, suppositam Julio ab Hæreticis famosam hanc epistolam fuisse. Evagrius scholasticus, a quo historiam habemus, et Leontius Byzantinus, a quo librum de Sectis, scriptores multis nominibus commendati, ipsoque sæculo Christi sexto, quo Facundus Hermianensis floruit, et ipsi florentes, hæc advocandi sunt. Primus ille de Nestorianis hæreticis agens lib. 1, cap. 31, inquit: *Sanctorum Patrum libros sæpe depravarunt, multosque Apollinaris libros*

A Athanasio, Gregorio Thaumaturgo, et Julio, inscriptionibus commutatis attribuerunt, quibus quidem libris plurimos in suum impium errorem induxerunt. Non est mihi ad manus Evagrii historia, sed illam ex Baronii fide produco ipsam citantis ad annum Christi 552, n. 5. Neque tamen non mirari, quæ Nestoriani imposturæ hujus dicantur auctores. Certo certius est, eam, quam nunc proferimus, epistolam Eutychianis ita scaterere erroribus, ut Nestorianis oppositam omnino sententiam referat (quod et Gennadius monuit) atque architectum plane sapiat Eutychianum. Quæ rogo utraque adversariorum hæreticorum cohors uni atque eidem Romano pontifici tribuere, ac supponere potuit contraria hæc perversarum opinionum monstra. Evagrius proinde forte hallucinatus est, sive, ut ratione potiori dicam, Evagrii locus attentius considerandus fuit cardinali Baronio. At infra de hac ipsa re sermo recurret. Interim satis est cognovisse Apollinaris hæretici libros Julio fuisse ab hæreticis per dolum suppositos.

Accedat nunc Leontius Byzantinus, quo nemo luculentius in hujusmodi quæstione versatus est. Actione 8, de Sectis, pag. 526. Eutychianæ hæresis fundamenta convellit. Ejus autem sunt verba hæc e græco translata: *Adferunt (Eutychiani) aliud quoque dictum, velut a B. Julio profectum, quod extat in epistola scripta ad Dionysium Corinthi episcopum, cujus initium est (Miror de quibusdam audiens, etc.). Estque dictum hujusmodi (Necesse est eos, quum duas naturas dicunt, unam adorare, alteram non adorare; ac in divinam quidem baptizari, et in humanam non baptizari). Alique plura isthæc epistola continet.* En aliquot epistolæ hujus verba, quæ quum in exemplari nunc a nobis edito pariter legantur, Ambrosiani codicis fidem confirmant. Porro videamus, quomodo se ab ista difficultate Leontius expediat. « Sed nos » prosequitur ille « pluribus argumentis convincimus, illam epistolam non esse B. illius Julii, sed Apollinaris. Primum ex eo quod si quis eam subtiliter consideret, nihil Juliano dignum nomine habeat. Quin et septem illæ epistolæ, quas ejus esse dicunt, Apollinaris sunt. Deinde quod in eadem epistola corporis mentione facta, nusquam id mente præditum, vel animatum dixerit. Erat autem in more Patribus illius sæculi, ut sicubi corporis mentionem facerent, id ipsum mente præditum, animatumque dicerent: quod quidem usque adeo verum est, ut reformidantibus eis hoc crimen, ideoque deinceps illas voces, Mente præditum, et Animatum, adjicientibus, nulli posteriorum libri reperiantur, qui hanc veterum appendicem non habeant. Præterea de hoc quoque non B. Julii, sed Apollinaris esse redarguitur, quod Nysenus ille Gregorius in opere contra Apollinarem aperte multa recitet, quæ hæc epistola continentur, eaque ceu prava refutet. Potest et aliunde convinci, quod B. Julii non sit, aiunt enim actis synodi Ehesinæ sub B. Cyrillo insertam: quod quidem aperte mentiuntur. Nam nihil ibi in textu tale reperitur, sed alia quædam inserta est epistola velut a Julio scripta nec

ipsa Julii, sed Timothei, quemadmodum ex multis exemplaribus intelligi potest. Enimvero quum nihil nobis illa adversetur, quod eam Julii dicant, flocci scilicet faciendum. »

Hactenus Leontius accuratissimi profecto critici nomen promeritus, quo auctore discimus, Apollinari epistolam hanc esse re ipsa tribuendam. Antequam vero progrediamur, animadvertere opus est, Baronium hanc itidem Leontii documenta produxisse. Relatis autem iis epistolæ verbis: *Necesse est eos, quum duas naturas dicunt, unam adorare, alteram non adorare, etc.*, mirari se ait, cur Gennadius appellare potuerit utilem epistolam hanc, adeo immanes, manifestasque blasphemias complectentem, quibus Nestoriana hæresis confirmaretur. Ita amplissimus annalium parens; sed aliter locuturus, si quod in posterum fas erit, epistolæ ipsius subditivæ textum legere et ipse potuisset. His verbis, quæ nunc quoque in exemplari a nobis divulgato occurrunt, non Nestoriana hæresis confirmatur, sed quidem Eutylichiana; quippe ab epistolæ auctore offeruntur tanquam necessarium, et ut ipse significat, absurdissimam Nestorianæ sententiæ consecrarium. Tantum abest ut ille cum Nestorio sentiat duas in Christo divisas naturas, quarum una adoranda sit, altera vero nequaquam, ut potius utramque simul permisceat, atque confundat, unaque tantum adoratione colendam affirmet, Eutylichianis in hoc omnino concurs atque consentiens.

Sequamur nunc Leontium κατὰ πόδα, illiusque rationes, atque argumenta sigillatim percurramus, quibus facile palam fiet, qui verus fuerit epistolæ hujus faber. Inquit is, non a Julio primo Romano pontifice, sed ab Apollinari hæresiarcha illam fuisse conscriptam. His autem rationibus sententiam suam confirmat. Prima est, nihil ibi occurrere *Juliano nomine dignum*; hoc est, nihil gravitatis, eloquentiæ, sapientiæ, aut puræ veterisque doctrinæ, quod Julium apostolicæ sedis antistitem deceret, in eo monumento contineri. Et revera quum nihil antiquius romanis episcopis, totius Ecclesiæ magistris, fuerit, quam vetustissima Christi dogmata semper tradere, atque tueri; heic autem reperiantur tot novæ, temporibusque Julii inauditæ doctrinæ semina: quis sæculo Christi quinto, quando Eutychetis causa fervebat, Julium tam facile debuit, potuitque credere perniciosæ illius epistolæ, atque novitatis auctorem? Jam antea reclamassent cum Occidentales, tum Orientales Episcopi, si tale quippiam sæculo Christi quarto Julius tradidisset. Potuit quidem Apollinaris clam desipere, et furtivis litterulis inter suos assecelas quidquid lubebat effutire, atque confingere. Non poterat Romanus episcopus, Ecclesiæ totius caput, sese abscondere, conscripta præsertim epistola ad celebrem Græcæ Episcopum, et palam divulgata. Supersunt adhuc germanæ duæ Julii epistolæ a S. Athanasio descriptæ (nihil enim moror Isidori Mercatoris pseudepistolas) in quibus diversam plane et styli, et doctrinæ, et prudentiæ faciem intueare. Addit anonymus scriptor, a quo collectionem habemus

A contra Severianos, § 6, inscriptionem hujus epistolæ consentaneam non fuisse Romanorum pontificum consuetudini. Qua de re iudicium ferre nobis in præsentia non licet, quando inscriptione caret exemplar nunc a nobis editum.

Alterum Leontii argumentum est, non hanc tantummodo epistolam, sed et alias septem Julio fuisse suppositas, quæ tamen Apollinaris revera forent. En Eutylichianorum artes, et doli. Quid igitur mirum, si producta in medium ab Eutylichianis epistola ad Dionysium data, fraus ibi quoque nullo negotio deprehensa fuit? Difficile nimis erat, tanto pontifici, qui superiore duntaxat sæculo vivere desiderat, tot epistolas assingere, et diu criticis, doctisque imponere hominibus. Tunc argumentum, stylus, causa scribendi, homines, ad quos datae flugebantur ex litteræ, quarum nunc nullum extat vestigium, et mille alia, in re, ut ita dicam, recenti statim succurrerant, quæ ipsas falsitatis redarguerent, et Apollinari vero ipsarum parenti restituerent. Una proinde alteram accusabat: omnesque simul fortissimo argumento erant, non Julio, sed Apollinari, tribuendam esse istam quoque ad Dionysium conscriptam.

Tertio rectissime Leontius animadvertit, in tota hac epistola Christi quidem corpus memorari, sed mentem, animamque eidem corpori nusquam tribui. Nihil profecto Apollinari detrudere personam apertius potuit, quam hic affectatus loquendi modus. Constat, ex Apollinaris erroribus præcipuum illum fuisse, quem S. Leo Magnus in decretali 25, catholicorum sententiâ opposita rejicit. *Non Deum tantum dicimus Christum, etc., nec ita hominem, ut aliquid ei desit, quod ad humanam certum est pertinere naturam, sive animam, sive mentem rationalem, etc.* Hinc S. Augustinus in lib. de Hæres. cap. 55: « Apollinaristas », inquit, « Apollinaris insituit, qui de anima Christi a catholica dissenserunt, dicentes, sicut Ariani, Deum Christum carnem sine anima suscepisse. In quæstione testimoniis evangelicis victi, mentem, qua rationalis est anima hominis, non fuisse in anima Christi, sed pro hac ipsum Verbum in ea fuisse dicunt. » Ita se habebat falsa Apollinaris sententiâ, quam proinde quum non obscure epistola Julio adscripta referat, ac inspiret, intelligere continuo possumus, eam Apollinari esse tribuendam. Certe ibi nusquam legas de Christo homine aliud prædicari, quam σώμα, aut σάρκα, hoc est, corpus, aut carnem, anima autem, sive mens humanæ a Verbo susceptæ nulla mentio. Quamobrem Christi corpus, si recte hæc perpendas, obtruditur nobis tanquam ψυχον, και ἰσχυροῦ, και ἰσχύον, id est, in animum, et sensus, ac mentis express: quod commentum in Apollinari damnavit an. Ch. 362 Alexandrina synodus ab Athanasio, aliisque catholicis episcopis celebrata.

Vide vero, quam sine tergiversatione eadem hæc abominanda sententiâ ab istius epistolæ auctore insinuetur. Οὐτε γάρ, inquit, τὸ σῶμα καθ' ἑαυτὸ φύσις ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ, ἐπεὶ μηδὲ ζῶσποϊόν καθ' ἑαυτὸ,

μηδὲ διατέμεσθαι διυλάμενοι ἄνευ τοῦ ζωοποιῦ λόγου. **A** Hoc est : Non enim corpus secundum se ipsum natura est in uno Christo, quia non est vivificum per semetipsum, neque dissecari potest, atque sejungi a vivifico Verbo. En corpus Christi per se minime vivificum, id est vita, ac anima, viteque actionibus per se carens. At undenam (petere quis poterit ab Apollinari) vitam, ejusque munia Servator habuit, quatenus homo? A vivifico Verbo, respondebat haereticus, id habuit Christi caro; quippe quod humanae animae mentisque vices in Christo suppleret, atque impletet divinitas ipsa. Concinnat ista cum iis, quae laudatus Leo Magnus de Apollinari eodem scribit homil. iv de Nativ. « Apollinarius, » inquit ille, « fidei soliditate privatus, Filium Dei ita veram humanae carnis credidit suscepisse naturam, ut in illa carne diceret **B** animam non fuisse, quia vicem ejus expleverit ipsa divinitas. »

Quae quum ita sint, et impiam hanc, atque ab Evangelica veritate absonam opinionem soli Ariani, Apollinaristae, atque Eutychiani venditarint: quis dubitare amplius possit, quin epistolae a nobis editae auctor fuerit Apollinarius, aut alius quisquam de grege illius? Quandonam catholici Patres, ac praecipue Romanae sedis antistites in ea fuere sententia? Imo quis eam abominatus non fuit? quis non oppugnavit, non crescentem dicam, sed vix natam, atque auditam? Nemo autem est, qui Julium I, pontificem maximum vel suspicatus fuerit consensisse unquam cum Arianis, aut eum aequali eorum temporum Apollinari. Ariatorum potius ipse Julius perpetuus fuit malleus, ac hostis, adeo ut mirari possis Eutychianorum impudentiam, atque imprudentiam, virum hunc deligentium, cui affingerent adulterinam hujusmodi epistolam, illius ingenio, doctrinae, et moribus tam conformem, quam Aethiopi caudor. Fieri igitur non potest, ut Julius toties de Christo homine loqueretur, ejusque carnem, seu corpus nominaret, quin et ipsum mente praeditum, ac animatum, sive ἔννοον, καὶ ἐμψυχόητον diceret, aut aliquid saltem apponeret, quo doceremur, non ex sola nuda carne constare humanam Christi naturam: quod tamen hujus epistolae auctor satis aperte affirmare contra catholicam veritatem non erubescit.

Quarto, inquit Leontius, hinc etiam dignosci potest, non Julio, sed Apollinari haeretico, tribuendam esse epistolam istam, quod Gregorius Nyssenus in opere contra Apollinarem recitet multa, eaque ceu prava refutet, quae hae eadem epistola continentur. Forte fortuna eximium istud Nysseni opus, diu deperditum, diuque ab eruditis desideratum, ante paucos annos e Vaticano codice descriptum evulgavit C. V. Laurentius Alexander Zacagnius Vaticanae bibliothecae praefectus, cujus beneficio eumque in posterum conferre licebit cum Apollinaris fragmentis a Nysseno refutatis epistolam istam. Nos interim id experiamur quam brevissime. De Apollinari haec habet Nyssenus § 55. Ἡμᾶς, φησὶ, δύο πρόσωπα λέγει τὸν Θεόν, καὶ τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ προσλη-

φθέντα ἄνθρωπον. αὐτὸν δὲ, φησὶ, μὴ οὕτως ἔχειν, ἀλλὰ φάσκειν τὸν σαρκωθέντα, καὶ οὕτα οὐχ ἕτερον παρὰ τὸν ἀσώματον, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέρας ἐν σαρκὶ ζωῆς. Quae ita vertit laudatus Zacagnius: *Duas personas Deum, et a Deo susceptum hominem, nos (id est catholicos) dicere ille asserit, se vero haud ita prorsus sentire; quin imo dicere incarnatum fuisse Christum, eumque non esse ab incorporeo diversum, sed unum eundemque ad similitudinem nostrae, quam in carne vivimus, vitae.* His utique paria, imo eadem habet epistolae nuper a nobis vulgatae auctor, quorum concentum unum eundemque Apollinarem utrobique indicat. Inquit iste se minime vereri τὸς συκοφάντας τοὺς διαιροῦντας εἰς δύο πρόσωπα τὸν Κύριον, id est, *Calumniatores in duas personas Christum Dominum partientes*: quo nomine catholicos et haec significari vides. Nempe censebat bonus Apollinarius, ideo catholicos duas in Christo ponere personas, quod duas ponerent non confusas in ipso naturas. Falsum id profecto; nam duas quidem in uno Christo naturas agnoscebat Ecclesia catholica, sed unam tantum personam. Haereticus contra tam longe a catholicorum semita exorbitabat, ut non tantummodo personam unam, sed unam etiam naturam in Christo Domino nostro fateretur: quod ante ipsum nemo theologorum recte sapientium dixerat.

In verbis supra ex Nysseno descriptis legitur falsa haec Apollinaris sententia, ubi *corporeum* Christi ab *incorporeo* non distinguitur. Sed apertius eadem traditur a Nysseno § 15, quum de Apollinari dicit: *μίαν ἐποίησε τοῦ Θεοῦ τε καὶ τοῦ ἁδρώπου τὴν φύσιν*, hoc est, *Unam Dei et hominis naturam constituit.* Eulogius quoque Alexandrinus patriarcha apud Photium cod. 230, haec Apollinaris verba refert ex libro de Incarnatione, ubi haereticus ita exclamat: Ὡ καὶ νὰ πισίσις, καὶ μίξις θεοπεσίᾳ! Θεός, καὶ σὰρξ μίαν ἐπέτελεσαν φύσιν. Id est, *O novam creaturam, et divinam mixturem! Deus, et caro unam effecere naturam.* Apollinarius ergo jam sibi finxerat, adeo humanam naturam cum divina in Christo fuisse permixtam, atque confusam, ut nullum amplius inter eas discrimen intercederet, quasi e duabus naturis simul permixtis una tertia consurgeret. Haec eadem sententia fuit Auctori epistolae nunc editae. Apertissime is *duas naturas*, sive δύο φύσεις, in Christo negat, speciosa illa ratione ductus, quod *unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia*, ab apostolo dicatur. Pergit autem ita argumentari tenebrius ille: Εἰ γοῦν εἰς ὃ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου τεχθεὶς ἀνόμασται, καὶ αὐτὸς ἐστὶ, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονε, μία φύσις ἐστὶν, ἐπειδὴ πρόσωπον ἐν ἔχων εἰς δύο οὐ διαιρεῖται. Id est, *si unus igitur e sancta Virgine natus appellatur, idemque ipse est, per quem facta sunt omnia, una natura est; etenim personam unam habens in duo non dividitur.* Habes haec non solum in Christo personam unam, quod orthodoxi quoque dicebant, sed unam etiam naturam, quae falsa opinio Apollinari Eutychianorum, ut ita dicam, parenti maxime placuit, quamquam nova, et veterum auctoritate prorsus destituta.

Ex Antirrhethici verbis supra descriptis didicimus etiam, Apollinarem dixisse, unum eundemque esse Christum ad similitudinem nostræ, quam in carne vivimus, vitæ. Idem porro palam edicit epistolæ nostræ auctor. Ὅσπερ, αἱ, ἄνθρωπος μία φύσις, οὕτω καὶ ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος Χριστός. Quomodo enim homo una est natura, ita et in similitudinem hominum factus Christus. Diffiteri non possum, quin et quidam e SS. Patribus hujusmodi exemplo fuerint uti, ut unam in Christo personam ex unitione duarum naturarum manantem ostenderent. Vide Rusticum diaconum in bibliotheca Patrum, Leontium, Theorianum, et alios. Vide et Symbolum S. Athanasio attributum. At nemo ex iis illuc etiam deferri se passus est, ut ex animæ et corporis in uno homine conjunctione probaret, unam quoque exurgere, et resultare in Christo naturam. Primus Apollinaris hujusmodi similitudine abuti cæpit; ideoque et istud opportune cadit, quo epistolam hanc ipsi, et non Julio I, doctrinæ orthodoxæ propugnatori, adscribendam esse intelligamus. Proinde videas, Nyssenum in Antirrhethico adversus exemplum hoc ex humana natura desumptum, quo Apollinaris suam confirmabat sententiam, pugnare variis argumentis. Quod tamen absurdiorum constituere Apollinaris opinionem, illud erat, nimirum ex carne tantum humana, et ex Deo, qui loco mentis, aut animæ esset, Christum coalescere, uti ex anima, et corpore natura hominis coalescit. At quomodo, aiebat Nyssenus, in similitudinem hominis Christus factus est, qui aliud quid ab homine diversum est, et a nostra prorsus natura discrepat? Nam si ex anima, et corpore homo constat; et anima in homine, quem ipse conflavit, non reperitur: quomodo in Christo illud simile homini esse poterit, quod a nostra natura alienum est? Neque vero alium suæ commentationi titulum Apollinaris indiderat, ἀπόδειξις περὶ τῆς θείας σαρκώσεως τῆς καθ' ὁμοίωσιν ἀνθρώπου. Hoc est, demonstratio divinæ Incarnationis ad similitudinem hominis. Quæ profecto quum satis aperte congruant cum iis, quæ ab auctore epistolæ enarrantur, unum etiam eundemque Apollinarem utrobique produunt.

Progrediamur. Alterum Apollinaris commentum refellit Nyssenus in opere laudato. Censebat insanus hæresiarcha, non in plenitudine temporum humanam carnem a Verbo Dei fuisse assumptam, sed ante sæcula id factum; quare hominem, qui apparuit in tempore, antea præexistisse, quam manifestaretur, scriptitabat. Vide § 15, Antirrhethici, et Nazianzenum in orat. 46, quæ est contra Apollinarem. Consequens proinde erat, ut et diceret, Christum, quatenus etiam est hominis Filius, e cælo descendisse. Atque ita sane, teste Nysseno, Apollinaris palam sentiebat, uti videre est § 6. Qua opinione constituta, hoc ille deinde inferebat: εἰ δὲ καὶ ἐξ οὐρανοῦ υἱὸς ἀνθρώπου, καὶ ἐκ γυναικὸς υἱὸς Θεοῦ, πῶς οὐχ ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος; id est, Si autem et e cælo Filius hominis, et ex muliere Filius Dei, quomodo non idem Deus, et homo censeatur? Non aliter sentire videtur epistolæ ad Dio-

nyssium datae scriptor. Primo enim ait: si duarum naturarum divisio in Christo admitteretur, nefas esset, unum totum vocare Filium hominis, qui de cælo descendit, et Filium Dei, qui de muliere natus est. Οὕτως γὰρ οὐκ ἔστιν τὸ ὅλον υἱὸν ἀνθρώπου καλεῖσθαι κατεβηκότα ἐξ οὐρανοῦ, καὶ υἱὸν Θεοῦ γεννηθέντα ἐκ γυναικὸς. Tum heic, tum illic Christus, quatenus hominis Filius, e cælo esse dicitur, uti etiam, quatenus Filius Dei, e muliere dicitur esse. Pergit epistola: auctor effutire, ideo duarum naturarum divisionem in Christo repugnare, quia quod descendit de cælo, vocaretur Filius Dei, et non Filius hominis; quod autem natum est de muliere, vocaretur Filius hominis, et non Filius Dei: quæ sententia, si huic inepto sophistæ crederemus, hæresi Pauli Samosatæci consentanea foret.

Hinc ait subinde: Ἡμεῖς δὲ αἱ θεῖαι γραφαὶ διδάσκουσιν, ὡς περὶ ἐνὸς τοῦ Κυρίου φρονεῖν κατὰ τὴν ἐξ οὐρανοῦ κατέβασιν, καὶ τὴν ἐκ γυναικὸς ἐπὶ γῆς γέννησιν. Hoc est: Nos vero divinæ Scripturæ docent, et quum ejus e cælo descensum, et quum ex muliere in terra navitatem audimus, omnia de uno Domino esse intelligenda. Infra vero alia in hanc rem addit, inquiring, se nihil morari calumniatores in duas personas Christum partientes (id est catholicos, quibus ille hujusmodi sententiam affingebat, uti supra vidimus) quod sibi maledicerent tanquam affirmanti τὴν σάρκα ἐξ οὐρανοῦ, carnem de cælo: quam dicendi formam a se non amolitur, neque rejicit personatus iste hæresiarcha. Tum pergit scribere: Dicimus enim utrumque, et de cælo totum per Deitatem, et de muliere totum per carnem, nescientes divisionem unius ejusdemque personæ, neque dissecantes a cælesti terrenum, aut a terreno caeleste; impia quippe dissectio hæc foret.

Quæ quidem luce non indigent majori. Sed infra occurrunt alia, quibus opinio constituta prorsus turbatur; inquit enim epistolæ auctor: Συμπεφώνηται οὖν, καὶ συμφώνως ὁμολογῆται τὸ σῶμα ἐκ τῆς παρθένου, ἢ θεότης ἐξ οὐρανοῦ: τὸ σῶμα πέπλασται ἐν κοιλίᾳ. ἢ θεότης ἄκτιστος αἰώνιος. Concorditer ergo dicitur, et concorditer in confesso est, corpus esse de Virgine, Deitatem de cælo; corpus efformatum in utero, Deitatem creationis expertem, ac sempiternam. Quibus verbis fateri auctor iste videtur Christi carnem de virgine sumptam, quum tamen supra significarit ipsam de cælo esse, ac de cælo dici. Primo dicimus, Apollinarem dissona, et repugnantia adferre potuisse: quod cum cæterorum fere omnium a veritate deflectentium est, tum præcipue de Apollinari dici posse Nyssenus non uno in loco ostendit. Deinde suspicamur, ipsum hæreticum non ex animo sensisse, neque proprie affirmare voluisse, corpus a Christo de cælo assumptum, antequam Gabriel Virginem divini consilii certiore fecerit; sed ideo solum carnem de cælo dixisse, quia secundum ejus opinionem quidquid de Christo uti Verbo Dei pronuntiatur, æque de Christo uti homine pronuntiandum illi videbatur. Certe § 51, Antirrhethici idem Apollinaris de Verbo Dei hæc habet: ὅτι σὰρξ ἐγένετο, τότε αὐτὸν ἐν ἡμῖν ἐσκηνοκίναι. Hoc est: Tunc factum fuisse

carnem, quum habitavit in nobis. Quibus verbis indicat, se minime credere, *humanitatem Verbi ad nos e caelo descendisse*, ut ipse Nyssenus animadvertit, quamquam supra aliud palam docuisse, atque scripsisse hæreticus videretur. Eatenus igitur dicebat Apollinaris Christi carnem e caelo esse, quatenus in eam opinionem concesserat, dividendam, atque distinguendam in Christo humanam naturam a divina non esse, ac proinde ita omnia de uno Christo esse prædicanda, ut totus etiam de caelo descendisse recte diceretur. Quare intelligere possumus, ne heic quidem dissentire ab Apollinari auctorem epistolæ nostræ.

Cæterum supra vidimus alium capitalem Apollinaris errorem in eo situm, ut affirmaret, Christum animam, aut mente humana caruisse. Illum propterea Nyssenus redarguit § 55, Antirrhethici. Non aliter sensisse personatum epistolæ hujus auctorem, pariter ostendimus. Ergo eundem utrobique scriptorem deprehendas. Accedit, quod Apollinaris in suorum somniorum præsidium abutitur verbis iis Apostoli I, Cor. xv : *Novissimus Adam in spiritum vivificantem*, ut constat ex § 10 et seq. Antirrhethici. Iisdem noster quoque abutitur, uti videre est in epistola edita. Itaque tandem intelligas miram intercedere opinionum concordiam inter Apollinarem a Nysseno confutatum, et hujus epistolæ auctorem, ut merito eundem esse cum Apollinari censuerit Leontius. Et sane quis Julium Romanum pontificem unquam dixit, aut audivit absurdissima hujusmodi dogmata tradentem, quæ statim ac emersere ex Apollinaris ore et calamo, refutata novimus? Fieri non potuit, ut apostolicæ sedis antistes sine magno Christianorum scandalo, atque clamore talia palam traderet.

Tandem Leontius Eutychianus, sive Acephalos, falsi arguit, quod locum ex epistola ista dicant productum, atque laudatum a Patribus Ephesini concilii. Aliam epistolam in ejus synodi actibus citatam ait, atque ab ea diversam, quæ ad Dionysium conscripta fertur. Imo et alteram illam non Julii esse addit, sed quidem Timothei hæretici Apollinaristæ, uti exemplaria multa ejus rei fidem faciebant. Quod est ad calumniam istam ex actis Ephesini concilii petitam, vidimus supra, quid etiam Facundus Hermitanensis scriptum reliquerit. Sed Leontius subinde inquit, *enimvero quum nihil nobis illa adversetur, quod eam Julii dicunt, flocci faciendum est*: recte fecit, qui non sibi, atque exemplaribus tantum credidit, ut penitus abjudicaret Julio laudatam ejus epistolam ad Docium. Nam præterquam quod nihil illa continebat ex ipsius Leontii confessione, quod Julio Romano pontifice, et catholicorum principe indignum foret, Ephraemius patriarcha Antiochenus lib. iii de sacris Legibus apud Photium cod. 229, ipsam Julio sine dubitatione tribuit, et ex eadem verba etiam nonnulla delibet. Plura itidem ex illa, tamquam ex germano Julii fœtu, profert Anastasius presbyter in Eclog. τῶν χριστιανῶν περὶ τῆς θείας θεολογίας, cap. 38, nisi quod Acacium pro Docio habet, scribens : *Ἰουλίῳ ἐπισκόπου ῥώμης ἐκ τῆς πρὸς Δακίῳ ἐπιστολῆς :*

A Julii episcopi Romæ ex epistola ad Acacium. Fateor tamen dubitari merito posse, an eadem sit epistola ab Anastasio citata cum superiori ad Docium scripta, quam una ex iis esse possit, quas adulterinas, et Julio perperam tributas, supra Leontius affirmabat.

Atque hactenus multa attulimus, quæ vel pertinacibus ingeniis persuadere possunt, datam olim ad Dionysium epistolam, et sub Julii Romani pontificis nomine ab hæreticis evulgatam, uni Apollinari esse restituendam, sicuti legitimo illius parenti. Nunc addimus, Justiniani temporibus tam certos de ea suppositione fuisse catholicos, tamque robustis pro Julii fama tuenda illos militasse argumentis, ut omnem eadere se sustulisse dubitandi rationem palam profiterentur. Hypatius episcopus Ephesus in collatione cum Acephalis habita Constantinopoli, Sirmondo V. C. teste, aiebat : *Beati Julii famosam illam epistolam manifeste Apollinaris ostendimus fuisse scriptam ad Dionysium.* Paria affirmabat laudatus Anastasius presbyter in Eclog. χριστιανῶν. Sed et S. Eulogius patriarcha Alexandrinus, qui eodem, quo Justinianus, et Leontius, sæculo floruit, idem testatur apud Photium cod. 250, ita scribens : *Ἀλλὰ γὰρ καὶ ἡ χριστιανικὴ ἢ αἵρεσις προνομίζετο ἐκ τῆς πρὸς Διονύσιον ἐπιστολῆς τοῦ Ἰουλίῳ ῥώμης, ἀναμφιβόλῳ μὲν οὐκ ἔχει τὸ γνήσιον.* Hoc est : *Sed enim testimonium, quod hæresis adfert ex epistola Julii Romani ad Dionysium, haud dubie non est genuinum.* Cujus rei argumentum illud Eulogius memorat, quod supra innuimus, nempe S. Cyrillum in synodo Ephesina quemdam quidem adhibuisse locum ex epistola Julii ad Docium, at alterius epistolæ ad Dionysium datæ, quamquam adversus Nestorianos disertissime pugnantis, nullam fecisse mentionem, non alia sane de causa, quam quod aut censeret, aut compertum haberet, germanum Julii factum istam non esse. Testis est idem Eulogius, Eutychianus citasse pro adstruenda una in Christo natura, non solum epistolam nunc a nobis editam sub Julii nomine, sed et alia, quæ Athanasio, et Gregorio Thaumaturgo adscribebant. Aut eorum commenta Eulogius explodit, contendens, nunquam sanctissimos illos Patres talia litteris mandasse, sed auctorem quidem eorum fuisse Apollinarem, Eutychetis autem, ac Severi sectatores fraude satis aperta deinde ea supposuisse celeberrimis illis Ecclesiæ catholicæ episcopis. Eadem, ut supra animadvertimus, et Leontius, et Evagrius tradidere. Quamobrem merito arbitrari jam cogimur, tunc parum circumspecte Baronium scripsisse, quando a Nestorianis cuncta hujusmodi fragmenta prodisse dixit, quæ certe non Nestorii, sed Eutychetis patrocinabantur errori.

Porro dolendum est, jamdiu excidisse opera Ephraemii Antiocheni supra a nobis laudati, qui et ipse vixit sæculo Christi sexto. Inde enim nullo fortasse negotio constare posset, quantum ab Apollinaris, et Eutychetis opinionibus abesset Julii nostri doctrina. Quandoquidem tamen ejus libros accurate non solum recensuit, sed etiam multis expressit Photius in biblioth., cod. 228 et 229, delibare juvat

inde nonnulla. In epistola ad Zenobium scholasticum Emissenum, testante Photio, ostendit Ephræmius, consensisse S. Leonem Magnum cum reliquis patribus in confitenda gemina in uno Christo natura, non divisa, neque confusa. Tum demonstrat sancti Cyrilli dogmata, in ea potissimum questione, prorsus convenire cum ejusdem S. Leonis, et Gregorii Nyseni, et Julii Romani sententia, et esse *κατὰ πάντα συμφωνούντα, in omnibus consona*. Idem Ephræmius in orat. ad Dominum, et Joannem, ut probet, Christum verum Deum nostrum, neque divinitatis, neque humanitatis proprietates divisisse (quod Nestoriani sentiebant) sed per *unionem*, sive *unionem*, *ἔνωσιν*, tam divina, quam humana sine confusione in se conjunxisse, *τοὺς θεοφόρους ἡμῶν πατέρας παράγει μάρτυρας, Ἰούλιον τὸν Ἐπίσκοπον Ῥώμης ἐκ τῶν περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἐνώσεως τοῦ σώματος πρὸς τὴν θεότητα*; hoc est, *divinos patres nostros testes adducit, Julium nempe romanum pontificem e libris de unione corporis cum deitate in Christo*, atque Athanasium, Nysenum, Basilium, et Cyrillum. Tandem si qua sunt in Julii libris genuinis, quibus abuti consueverint hæretici, ea explicat Ephræmius, sanamque continere doctrinam evincit, atque a Julio *ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ ὁμοουσιῶν, in oratione de Consubstantialitate*, confutatum fuisse ait non Marcionem solum, et Valentinum, sed et Apollinarem, et Eutychem.

Itaque jam nihil amplius dubitandum puto, quin certum sit quod initio probandum suscepimus, videlicet famosam olim epistolam nunc a nobis editam, si non Apollinari ipsi, saltem alicui ex ejus, aut Eutychetis, aut Severi schola, tribuendam, atque restituendam. Certe Julio I, Petri in romana sede successoris, prorsus abroganda est: idque nihil melius persuadere in posterum valebit, quam epistola ipsa. A tanti pontificis doctrina, et fama immane quantum abhorret, quod heic legitur, quum conceptis verbis, tantoque molimine ipsissima Apollinaris, atque Eutychetis deliria statuuntur, et Ecclesie catholice sententia improbetur. Restat nunc, ut aliquid etiam de epistolæ titulo dicamus. In Ambrosiano codice data legitur *πρὸς Διοσυστιον τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον, ad Dionysium Alexandriæ episcopum*. At Leontius Byzantinus, ut vidimus, Dionysium hunc non *Alexandriæ*, sed *Corinthiorum* episcopum facit. Utrobique erratum suspicor. Et primo loco deserenda mihi est Ambrosiani codicis fides; etenim, dum Julius, cui afficta est epistola, apostolicam cathedram tenuit, nullus Dionysius Alexandriæ præfuit Ecclesie, sed quidem Athanasius Magnus. Sciolus aliquis videns epistolam hanc Dionysio inscriptam, quem fortassis episcopum fuisse aut per rumorem didicerat, aut somniarat, ingenio suo inscriptionem supplevit. Quum vero Dionysium Alexandrinum episcopum celebrem olim fuisse (hoc est sæculo Christi tertio) audivisset, patenti anachronismo eundem esse ratus est, ad quem sæculo proxime sequenti Julius litteras illas dedisse affirmabatur. Ita potius juvat credere additam hanc titulo laciniam,

quam id fraude ab hæreticis factum. Quis enim sæculo Christi quinto, et sexto, quo in controversiam epistola ipsa cœpta est adduci, ineptam hanc inscriptionem non risisset? Memoratur quidem in subscriptionibus Sardicensis conciliabuli, quod tempore Julii nostri habitum est, *Dionysius episcopus ab Alexandria provinciæ*. At aliquod in his verbis latere mendum, vel ipsi editores apposito asterisco monuere. Præterea Alexandrinus episcopus esse ille non potuit, tum quod verisimile est, ipsum subscripturum fuisse digniori loco, tum etiam quod tum temporis, uti dicebamus, Alexandrinam sedem implebat S. Athanasius ex catholicorum parte, ex arianorum vero Gregorius, ad quem etiam legitur data epistola ab ejusdem pseudosynodi episcopis.

Secundo suspicione quoque erroris non carere mihi videtur ea epistolæ inscriptio, quam Leontius habet. Uti Alexandriæ sæculo tertio vulgaris epochæ Dionysius unus celebris episcopus fuit, ita et sæculo præcedenti alter ejusdem nominis Corinthiorum episcopus fuerat, vir celeberrimus, cujus olim leguntur epistolæ quædam canonice. Si non Leontio exploratæ eruditionis viro, certe librariis, quibus est usus Leontius, aut a quibus Leontii opera deinde fuere descripta, imponere potuit Corinthiaci illius Dionysii fama, ut scriptam crederent ad eundem epistolam sub Julii nomine ab hæreticis evulgatam. Equidem in ecclesiastica historia nullum Dionysium reperio, qui Corinthiorum Ecclesiam rexerit Julii Romani ævo. Ad hæc anonymus ille scriptor, a quo collectanea habemus contra Severianos, Dionysium, cui inscripta fuit pseudepistola Julii, non *episcopum*, sed *presbyterum* appellat. Gennadius ipsum nominat *Dionysium quemdam*. Reliqui vero scriptores, qui ejus epistolæ mentionem fecere, Eulogius, Ephræmius, Hypatius, et si qui sunt alii, nusquam aiunt Dionysium hunc episcopum fuisse. Quamobrem non irascatur nobis Leontius, si ne ipsius quidem in hac parte acquiescimus testimonio.

Atque hæc sunt, Salvini eruditissime, quæ in epistolam Julio primo ab hæreticis suppositam scribenda habui, ut impostura hæreticorum majori in luce collocaretur. Tu me, ut facis, amare perge, æternum mihi amandus, ac suspiciendus.

MONITUM IN EPISTOLAM SEQUEMTEM.

I. Epistolæ hujus fragmentum habemus tum græce in concilio Ephesino act. 1. pag. 509, in apologetico Cyrilli adversus Orientales ad anathem. 6, apud Photium cod. 230, pag. 845, tum latine apud Marium Mercatorem in excerptis concilii Ephesini et apud Facundum, lib. 1, c. 5. Quod autem in Ephesino concilio prolatum est, a Cyrillo Alexandrino excerptum esse Hypatius Ephesinus antistes in Collatione cum Severianis anno 535, habita, necnon Eulogius Alexandrinus apud Photium, cod. 230, pag. 845, testantur. Ipso concilio audiente ac probante lectum et una cum aliis Patrum testimoniis insertura actis fuisse constat. Illud exinde pro authentico Julii scripto habuere Marius Mercator, Vincentius Liri-

nensis, Facundus, Hypatius Ephesinus, et Eulogius Alexandrinus auctores, quoad Leontius lib. de sectis act. 8, ex plurium exemplarium fide asserere non dubitavit, non Julii, sed Timothei, qui Apollinarium præceptorem ac magistrum habuit, esse epistolam illam ex qua descriptum fuit.

II. Leontii quidem auctoritas Ephesini concilii auctoritati, si res essent pares, non dicam non anteferenda, sed nec prorsus conferenda judicaretur. At cum de epistolæ sinceritate nullam in concilio inquisitionem præcessisse, et contra Leontium ea in re exploranda diligentiam adhibuisse appareat; hujus non videtur parvipendenda censura. Nempe cum forte hæc una ad Prosdocium epistola, in qua nihil aperte falsum, Julii nomine circumferretur, nihil erat cur synodus inscriptioni diffideret: verum ubi subinde plures aliæ eidem suppositæ divulgari cœperunt manifestam Apollinarii impietatem continentes, quibus Eutyches ejusque discipuli abutebantur, coacti sunt fidei defensores, ut hujus sicut et cæterarum auctorem retererent, operam impendere suam. Qua in re Leontius felicior cæteris, ut et diligentior fuit.

III. Quamdiu tamen ex hac epistola nihil aliud videre nobis licuit, quam quod ab Ephesina synodo laudatum est; verebatur, pro nostra in sanctissimum illud concilium observantia, fragmentum Julio adscriptum ei prorsus abjudicare, atque in appendicem amandare. At ex quo Michael Lequien, erudita Damasceni editione notissimus, epistolam integram, ex antiquo exemplari Anglicano erutam, nobiscum pro sua comitate communicavit, Leontii censura prorsus subscribendum duximus, nisi quis cum Apollinario ipsi, non ejus discipulo Timotheo adjudicare velit. Fatetur quidem Leontius lib. de sectis act. 8. nihil in ea esse, quod nobis, hoc est orthodoxæ fidei, adversetur; adeoque quod eam Julii esse dicant, flocci faciendum: inficiandum tamen non est, sub catholicis verbis, veluti speciosis integumentis, operta quædam latere ubique Apollinarianæ doctrinæ semina; quod aptius exempla in notis subjicienda confirmabunt.

IV. Præterea et alia argumenta, quibus Leontius

EPISTOLA BEATI JULII ROMÆ AD PROSDOCIUM (1).

Quid de Trinitate atque Incarnatione Domini sit sentiendum.

Domino meo desideratissimo Prosdocio Julius in Domino salutem.

I. Sententia (2) nostra secundum apostolicam traditionem hæc est: Patris et Filii et Spiritus sancti una est vera divinitas: una adoratio et glorificatio Filii ad Patrem in adoratione Spiritus sancti. Qui autem alteram inducit deitatem, anathema sit. Item si quis confessionem ac laudem addiderit aliam ab iis vocibus, quibus Seraphim canentes: *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus sabaoth, plena est omnis terra gloria ejus (Isai. vi, 3.)*, divinam Trinitatem laudarunt, sicut Joannes et Paulus (3) testan-

(1) In archetypo, ut et in Ephesino concilio et apud Eulogium Alexandr. πρὸς Δόκιον, ad Docium; sed cum Facundo, Mario Mercatore aliisque antiquis Ephesini concilii latinis interpretibus legendum esse

et antiquus alter Severianorum adversarius superiorem epistolam Julio indignam, et Apollinario seu ejus discipulo dignam censuerunt, in hanc prope omnia conveniunt. In fronte similis præfigitur inscriptio, *Domino meo desideratissimo*, etc. Immo cum ibi non addatur, ut in superiore, συλλετοουργῶ; hæc cum Romanorum præsulorum more eo magis pugnat, quod ille Prosdocius nec episcopus, nec presbyter nominetur. Deinde pariter epistolæ hujus auctor, mentione corporis facta, nusquam id mente præditum vel animatum dicit. Ad hæc Athanasius Apollinarium refutans, nonnulla ipsius verba profert, quæ in hac epistola contineri aut certe his valde affinia esse ostendemus. De hac quoque id, quod anonymus de superiore, dicere licet, *Nec ipsa phrasis (Julio) convenit tamquam conversa e latino, cum sit nimis græca.*

V. In hæc scripto non solum exstat testimonium a concilio Ephesino laudatum; sed et aliud a Sirmondo notis in Facundi lib. 1. c. 5, exscriptum ex collectaneis Anastasii ejusdem presbyteri manu exaratis, quæ in bibliotheca collegii Parisiensis soc. Jesu asservantur. Quamquam in his collectaneis non tamquam ex epistola ad Prosdocium, sed velut *ex epistola Julii ad Acacium* citatur. Qua de varietate quid sentiendum sit, suo loco dicturi sumus. Quæ autem brevis hujus excerpti beneficio corrigere datum est, aliquod aliud exemplar, unde reliqua epistola emendetur, tanto magis desiderandum suadent, quanto nos de verbis hæretici catholicum se fingentis certiores esse decet, ut in quo sita sit illius simulatio, aut quatenus hæretica placita insinuet, facilius deprehendamus.

VI. Argumentum illud, quo Spiritus sancti deitas paulo operosius initio hujus scripti approbatur, indicio est illud non ante, quam Macedonius Spiritum sanctum Deum negare cœpit, adeoque post annum 360 elaboratum esse. Quemadmodum autem in Cappadocia et in ecclesiis Ponti Basilus et Gregorius, ita et in Syria Apollinarius Laodicenus, teste Sozomeno lib. vi. c. 22. Ecclesiæ de Spiritus sancti divinitate doctrinam acerrime tutabatur. Ex quo et robor accedit iis quæ de Epistolæ hujus auctore observavimus.

Τῷ δεσπότη μου τῷ ποθεινοτάτῳ Προσδοκίῳ Ἰούλιος ἐν κυρίῳ χαιρεῖν.

1. Τὸ φρόνημα ἡμῶν κατὰ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ ἅγιος πνεύματος μία θεότης ἀληθινή, μία προσκύνησις καὶ δοξολογία υἱῷ πρὸς πατέρα ἐν τῇ προσκυνήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὁ δὲ θεότητα ἑτέραν ἐπεισάγων, ἀνάθεμα. καὶ ὁ προστεθεὶς ἑτέραν ὁμολογίαν παρά τὰς φωνὰς τῶν Σεραφεῖμ, τῶν ἁγίως, πρὸς Προσδοκίον ex subnexa salutatione liquet, quæ Προσδοκίῳ, non Δοκίῳ, in ipso etiam archetypo græco inscribitur.

(2) Leontii lib. contra fraudes Apollinaristarum, ipsius Apollinarii opera ex eorum initiis notans, unum memorat ab his verbis inchoatum, *Hæc sententia de Incarnatione*. Ubi forte hanc epistolam indicare voluit.

(3) Hoc est, ad divinam Trinitatem referri voces

ἄγιος, ἄγιος κύριος σαβωῶθ, πλήρης πᾶσα ἡ γὰ τῆς δόξης αὐτοῦ, ἀνυμνούντων εἰς τὴν θεϊκὴν τριάδα, ὡς ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Παῦλος μαρτυροῦσιν. ὁ μὲν Ἰωάννης υἱοῦ δόξαν πεπληρωμέναι εἰπὼν τὸν προφήτην ὑμνηθεῖσαν ὁ δὲ Παῦλος πνεύματος ἁγίου τὴν αὐτὴν δόξαν δηλῶν, ἐν τῇ λέγειν, ἁγίου πνεύματος εἶναι τὰς φωνὰς τὰς ἀληθεῖς, ἅς (forte τὰς) ὑπὸ τοῦ θεωρηθέντος καὶ δόξα σθέντος. ὅτι πνεύματος δόξα υἱοῦ δόξα, καὶ υἱοῦ δόξα καὶ πατρὸς δόξα διὸ μία αὐσία τῆς τριάδος ὑπὸ τῶν συνόδων διὰ τῆς οἰκουμένης ἀναβοᾷται. πᾶς οὖν ὅς τις χωρίζει τῆς τοῦ Θεοῦ μόνου οὐσίας τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα, ὡς ἐκ βουλῆς ὄντα καθάπερ καὶ ἡμεῖς, οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῆς, Seraphim clamantium *Sanctus, etc.*, adeo ut cum Isaias his præmittit, *Vidi Dominum*, ibi Filium et Spiritum sanctum æque ac Patrem sibi visum esse significet. Totus ille locus verbis Ambrosii, lib. III, de Spiritu sancto, c. 21 et 22, apprime illustratur: « Sic, » inquit, « habet dicente Paulo, Bene locutus est Spiritus sanctus per Isaiam ad patres nostros, dicens, Vade ad plebem istam et dic, Aure audietis, et non intelligetis; et videntes videbitis, et non aspicietis. » Ex quibus Pauli verbis a Luca probatis et relatis infert Ambrosius: « Spiritus ergo est qui misit Esaiam: si Spiritus misit, Spiritus est utique, quem mortuo Ozia rege vidit Esaias, quando dixit, Vidi Dominum Sabaoth sedentem » etc., quia videlicet eodem in capite ab eo, quem vidit, missus dicitur. Addit præterea Ambrosius cap. 22, græcum nomen δόξα latino *majestatis* vocabulo reddens. « Nunc unitatem majestatis et regni licet in Patre Filioque et sancto Spiritu cognoscere. Nam plerique dicunt Patrem Deum ab Esaiâ hoc tempore visum; Paulus Spiritum dixit, Lucas (in Actis) probavit; Joannes evangelista ad Filium retulit; sic enim scriptum est de Filio: Hæc locutus est Jesus... Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Esaias: « Excæcavit oculos eorum, et induravit cor eorum, ut non viderent oculis, et corde intelligant, et sanabo eos. Hæc dicit Esaias, quando vidit majestatem ejus et locutus est de eo. » Quibus allatis sic ratiocinatur Ambrosius: « Ipsa verba dixit Joannes dixisse Esaiam, et majestatem ei Filii apparuisse; Paulus autem Spiritum hæc dixisse memoravit: unde igitur ista diversitas? Diversitas quidem verborum, non sensuum est... quia et Pater videtur in Filio qui dixit, Qui me videt, videt et Patrem; et Filius videtur in Spiritu, quia sicut nemo dicit Dominum Jesum nisi in Spiritu sancto, ita non carnali oculo, sed spiritali gratia Christus videtur. » Apud Athanasium libro de Incarnatione contra Arianos, quem Apollinarii esse nonnulli volunt, n. 10, totius Trinitatis una divinitas eadem ratione probatur in hunc modum: « Pater et Filius et Spiritus sanctus Dominus Sabaoth est. Una enim est divinitas et unus Deus in tribus hypostasibus: ideoque quæ Pater dicit in Esaiâ, ea Joannes ait dixisse Filium, in Actibus autem Paulus ea dixisse Spiritum sanctum. »

(1) Ex proxima observatione planum est hic denotari verba Joannis, XII, 41: *Hæc dicit Esaias, quando vidit gloriam ejus*, scil. Christi, adeoque græce ἰωρακέναι aut θεωρηκέναι, pro πεπληρωμέναι, præferendum esse.

(2) Ad litteram: *In similitudine secundum ipsam.*

(3) Hic excluditur quidem hæresis, quæ nudam tantum Verbi in Christo operationem volebat, quasi in eo, ut Hilarius lib. X, de Trin. n. 50, loquitur, *Dei Verbum modo spiritus prophetalis inhabitaverit*; quamque Gregorius Naz. epist. ad Cleod. apud Baluzium nov. coll. concil. pag. 469, respuit his verbis: « Si quis ut in Propheta dicit secundum gratiam operatum esse, et non secundum substantiam conjunctum aut formatum, sit vacuus a meliori operatione; » adversus quam et Augustinus lib. de agone Christiano de-

atur: Joannes quidem (*Joan. XII, 41*) ubi Filii gloriam ac majestatem, quæ seraphico hymno celebrata est, Propheta (1) visam esse dixit: Paulus vero ubi eandem esse Spiritus sancti gloriam ac majestatem significat (*Act. XXVIII, 25*), Spiritus sancti veras esse docens voces illas, quas protulit is qui visus atque glorificatus est. Quia Spiritus gloria, gloria est Filii, et Filii gloria item Patris gloria est: ideo una Trinitatis substantia a conciliis per orbem terræ prædicatur. Quicumque igitur a Dei unice substantia Filium separat et Spiritum, quasi ex voluntate sint quemadmodum et nos, ac non eadem e substantia, sed (2) ad ejusdem substantiæ similitudinem, anathema sit.

II. Prædicatur autem (*Ephes. concil. act. 1, Cyrilus apolog. adv. Orient.*) ad plenitudinem fidei incarnatus esse de virgine Maria Dei Filius, et inhabitasse in hominibus, non in homine (3) operatus; hoc enim in prophetis juxta et apostolis locum habet. Perfectus Deus in carne et perfectus homo (4) in Spiritu, certat, ac demum concludit: « De cæteris sapientibus et spiritalibus animis recte dici potest, quod habent in se Dei Verbum per quod facta sunt omnia; sed in nullo eorum recte dici potest quod Verbum caro factum est. » Eandem autem hæresim Apollinarius epist. ad episcopos Diocæsariæ apud Leontium sub finem lib. cont. fraud. Apollin. ita repellit, ut et propriæ impietatis virus promat in hunc modum: « Confitemur non ad hominem sanctum venisse Verbum Dei quod erat in Prophetis, sed ipsum Verbum carnem factum esse, non assumpta mente humana, mente mutabili... sed divina mente immutabili et cælesti. »

(4) Vocabulum *Spiritus* non pro anima aut mente humana, sed more antiquis usitato, atque Apollinario ipsi, ut in epistolam superiorem num. 6, observatum est, familiari, pro divina natura hic usurpatur: eoque pacto si intelligatur hominis perfecti in Deo, ac vicissim Dei perfecti in homine inhabitatio conjunctioque mutua ac reciproca, nihil erit hic non catholicum, nihil non Apollinarii impietati adversum: quia nimirum, ut observat Augustinus ep. 87 ad Dardan. n. 4, *non est homo perfectus, si vel anima carni, vel animæ ipsi mens humana defuerit.* Sed hæresis versipellis etiam sub verbis catholicis metuenda est perfidia: Nam et ab Epiphano hæc. 77, n. 25, didicimus, Vitalem Apollinarii discipulum sine cunctatione primo confessum esse: *Omnia perfectus homo Christus existit*; ac deinde interrogatum, num mentem accepisset, negasse: quia, inquit, *eatenus perfectum hominem fuisse dicimus, si divinitatem illi loco mentis adscribamus.* Quocirca Gregor. Naz. epist. 2, ad Cleod. de Apollinariis tradit: « Ipsi perfectus homo, non qui omni ex parte res nostras excepto peccato expertus est, sed illud ex carne et Deo temperamentum esse statuit. » Metuendum est igitur, ne etiam hic Christus *homo perfectus in spiritu*, hoc est deitate hominem perficiente, atque humanæ mentis vicem supplente, dicatur. Quippe Apollinarius loco in superiore nota citato ubi dixit: « Verbum carnem factum esse non assumpta mente humana, sed divina, » statim subjicit: « Quamobrem non corpus inanimatum, neque sensu et intelligentia vacuum habebat Salvator... Cum esset vere Filius Dei, factus est filius hominis... Unde non alius erat filius Dei ante Abraham, alius vero post Abraham; sed unus unigenitus Dei, perfectus autem divina perfectione, et non humana. » Et alio in opere apud eundem Leontium ibid. memorato rursus Apollinarius Gregorii Thaumaturgi nomine abusus de Christo asserit: « Est unus verus qui sine carne in carne apparuit, perfectus vera et divina perfectione, non duæ persone, non duæ nature perfectæ per se, quia neque fas est dicere duos filios. » Quauvis igitur Apollina-

non duo filii, unus videlicet proprius filius qui assumpsit hominem, alter vero mortalis homo qui assumptus sit a Deo: sed unus unigenitus in caelo, unigenitus in terra. Deus in veritate, (1) homo ratione carnis, quam ad ipsius (Dei) similitudinem formavit, salvum faciens mundum, communicatione proprii Spiritus, qui per (2) inspirationem donatur. Qui ut homo in specie humana caelestibus, terrestribus et infernis regnat, ab omnibus ut unus ac solus Dominus glorificatur in gloriam Patris (*Philip. II, 10 et 11*). Amen.

III. Si quis autem filium ex Maria natum dicat (3) hominem a Deo assumptum, unitasque personas duas; a divina spe alienum se sciat. Est enim Deus Verbum per quem omnia, sicut Joannes et Paulus docuerunt, non dicentes verbum assumpsit se Jesum ex Maria genitum, sed ipsum venisse in mundum (*f. factum. Gal. IV, 4*), natum ex muliere. Neque dixerunt eum qui de caelo est, habitasse in homine de terra terrena (*I Cor. XV, 47*), sed ipsum secundum Adam caelestem esse: quandoquidem caelestis est sermo qui carnem habet ex Maria, ac nos quidem, qui terreni vere sumus, per il quo caelestis est, caelestes secundum similitudinem (5) facit. Vocati enim sumus in communionem Filii Dei (*Heb. II, 14*), qui et ipse communem sibi fecit mortem nostram et homini debitam crucem, cum esset Dominus gloriae; non detentus a morte quemadmodum quisvis homo, sed ipsam destruens mortem, ac lucem et vitam et incorruptionem propriamque victoriam nobis impertiens.

4. Quapropter anathema sit (5), quibus filium ex eiusque discipuli Christum non solum filium Dei, sed et filium hominis ac perfectum hominem fateantur, non propterea tamen errorem proprium deposuisse continuo existimandi sunt. Hunc autem locum merito suspectum habeas propter sequentia, ne forte Christus perfectus Deus et perfectus homo ea ratione hic dicatur, quam Athanasius lib. I, contra Apollin. n. 16, impietatis notat, qua nimirum divina perfectio in humanam perfectionem mutata sit. Ad haec et Cyrillum Alexandr. lib. de recta fide n. 16, pag. 15, legisse juverit.

(1) Si quaeratur qua ratione Christus vere homo dici, atque Apollinariana doctrina retineri queat, Apollinarius et qui eum eosunt, de Incarnatione quid sentiant aperientes apud Leontium libro saepe citato respondent: « Carnem hominonem nostrae carni assumpsit ex Maria Verbum Dei vivens in unionem cum divinitate ex principio conceptionis in Virgine, atque ita factus est homo: quoniam caro et spiritus est homo, secundum Apostolum. Et hoc est Verbum carnem factum esse, unitum esse carni ut humanus spiritus (hoc est ad instar humani spiritus) vocatur enim homo similis nobis caro, Dominus autem est supra nos homo. Quamobrem et caelestis est propter proprium spiritum caelestem ... et nos facti participes huius operis (quo Christus peccatum et mortem destruxit), fide salvamur, et cum simus ex patre terreo, efficiamur similes caelesti. » Hoc est, ut aliquis sit homo, Apostolus tantum exigit ut sit caro et spiritus. Atqui in Christo est caro et spiritus: et ideo ille vere est homo. In eo quidem spiritus non est humanus, sed divinus: et ideo quamvis similis nobis, supra nos est homo. Christus autem, ut Deus Verbum per quem omnia, carnem, quam assumpsit, dicitur formasse ad similitudinem suam secundum illud Gen. I, 26: *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram.*

Α ὡς ἐν ὁμοιώματι κατὰ τὴν αὐτὴν, ἔστω ἀνάθεμα

II. Κηρύσσεται δὲ εἰς συμπλήρωσιν τῆς πίστεως καὶ σαρκωθείς ἐκ παρθένου Μαρίας ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς καὶ σκηνώσας ἐν ἀνθρώποις, οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ ἐνεργήσας τοῦτο γὰρ ἐπὶ προφητῶν ἔστι καὶ ἀποστόλων. τέλειος θεὸς ἐν σαρκὶ καὶ τέλειος ἄνθρωπος ἐν πνεύματι, οὐ δύο υἱοί, εἰς μὲν γνήσιος υἱὸς ἀναλαβῶν ἀνθρώπου, ἕτερος δὲ θνητὸς ἄνθρωπος ἀναληθῆς ὑπὸ θεοῦ. ἀλλ' εἰς μονογενῆς ἐν οὐρανῷ, μορφογενῆς ἐπὶ γῆς. Θεὸς ἐν ἀληθείᾳ, ἄνθρωπος τῆ σαρκῆ μορφώσει κατ' ὁμοίωσιν ἑαυτοῦ, σώζων κόσμον κατὰ μετάληψιν τοῦ ἰδίου Πνεύματος, ὃ δωρεῖται οἱ ἐμφυσήσεως. ὡς ἄνθρωπος ἐν σχήματι ἀνθρωπίνῳ βασιλευῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, ὑπὸ πάντων ὡς εἷς καὶ μόνος κύριος δοξαζόμενος εἰς δοξάν τοῦ Πατρὸς, ἀμήν.

III. Εἰ δὲ τις ἀνθρώπου ὑπὸ θεοῦ προσληθέντα λέγει τὸν ἐκ Μαρίας υἱόν, καὶ ὁμοίωσιν ἐνωθέντα, γνωστέου τῆς θείας ἐλπίδος ἀλλότριος ὢν. ὁ γὰρ θεὸς λόγος δι' οὐ τὰ πάντα, ὡς Ἰωάννης καὶ Παῦλος ἐδίδαξαν, οὐ τὸν λόγον ἀνελήφθη Ἰησοῦν τὸν ἐκ Μαρίας τεχθέντα, ἀλλ' αὐτὸν ἐληθεῖν εἰς τὸν κόσμον γενόμενον (forte γενόμενον) ἐκ γυναικὸς. οὐδὲ κατακχευεὶ τὸν ἐξ οὐρανοῦ ἐν ἀνθρώπῳ τῆ ἐκ γῆς χοικῆ, ἀλλ' αὐτὸν τὸν δευτέρου Ἀδάμ ἐπουρανίου εἶναι. ὅτι ἐπουρανίος ἔστιν ὁ λόγος ὁ τὴν σάρκα ἔχων ἐκ Μαρίας, καὶ ἡμᾶς δὲ διὰ τοῦ ἐπουρανίου ἐπουρανίους κατ' ὁμοίωσιν ποίωσιν ὄντως χοικῆς. ἐλήθημεν γὰρ εἰς κοινωνίαν υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὃς ἐκοινώνησεν ἡμῖν καὶ τοῦ θανάτου καὶ ὀφειλομένου ἀνθρώπῳ σταυροῦ, κύριος ὢν τῆς δόξης, οὐ κρατούμενος ὑπὸ θανάτου ὡς πᾶς ἄνθρωπος. ἀλλὰ καταργῶν τὸν θάνατον, καὶ φῶς καὶ ζωὴν καὶ ὑψαρσίαν καὶ τὴν ἰδίαν ἡμῖν νικίαν διδοῦς.

IV. Ὅστε καὶ ἀνάθεμα ἔστω πᾶς, ὃς τὸν ἐκ Μαρίας υἱόν

(2) Respicit vel ad hoc Gen. II, 7: *Formavit igitur Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ; vel ad illud Joan. XX, 22: Insufflavit et dixit eis, accipite Spiritum sanctum, vel ad utrumque. Hinc in memorato libro de Incarnatione apud Athanasium n. 19, observatur, Spiritum sanctum insufflationem Dei (ἐμφύσημα τοῦ θεοῦ) in Scriptura nonnunquam appellari.*

(3) Si homo, quem Deus assumpsit, prius existitisse intelligatur, quam assumeretur, recte homo a Deo sic assumptus negatur. Sed cave: dus hic reconditus sensus Apollinaristarum, qui Deum ex Maria natum sic dici volebant, ut eundem hominem natum negarent. Eorum magistro Apollinario id profitenti, *Nos Deum dicimus eum qui ex Maria natus est*, Athanasius lib. I, contra ipsum n. 20, hanc opponit Ecclesiae doctrinam: Dei Ecclesia neque ita accepit, neque ita tradidit, sed, ut scriptum est, Deum Verbum, qui erat apud Deum ante saecula, in consummatione saeculorum advenisse, atque ex Maria et Spiritu sancto natum esse filium hominis. Quam doctrinam non capientes praealti haeretici, hoc de Catholicis, uti narrat Athanasius, lib. II, n. 4, calumniose divulgabant: *Isti dicunt Christum esse hominem, qui Deus factus est, atque ipsi eundem Christum dicere non desistebant Deum ex Virgine natum, et non Deum et hominem.* Et vero ex eo, quod carnem ex Maria sine anima vel mente humana a Verbo assumpta sentiebant, consequens erat, ut Filium ex Maria natum hominem a Deo assumptum dici non permitterent, ut pote cum caro sine anima vel mente humana non sit homo.

(4) Recolendum quod ex verbis Apollinarii jam, col. praec., not. 1, retulimus, cum simus ex patre terreo, efficiamur similes caelesti, ut ex verborum ac sententiarum cognatione, geminus huius epistolae scriptor magis ac magis dignoscatur.

(5) In Anastasii presbyteri collectaneis manu exaratis, quae in bibliotheca collegii Paris. soc. Jesu servantur, c. 38, exhibetur hic anathematismus tau-

οὐχ ὁμολογεῖ Θεὸν Λόγον ἑνσαρκον, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, καὶ ἐξ ἀρχῆς ὄντα, ἀτρέπτου δὲ ἐν τῇ σαρκώσει καὶ ἀπαθῆ ἐν τοῖς πάθεσιν. ὁμοίως ἀνάθεμα ἔστω καὶ ὁ τὴν σάρκα τοῦ σωτῆρος μὴ λέγων ἐκ Μαρίας, ἀλλ' ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἄκτιστον φύσει τὴν κτίσει καὶ ἐξ οὐκ ὄντων. τῇ δὲ πρὸς τὸν ἄκτιστον Θεὸν ἐνώσει ὁ λέγων Θεοῦ τὸ σῶμα, καὶ προσκυνῶν κατὰ τὸ συναμώτερον ὡς ἓνα ἄκτιστον Θεὸν, μακάριος ἔσται. μὴ σκωδάλισθῆς ἐπὶ τῇ σαρκί καὶ τοῖς πάθεσιν αὐτοῦ· ἀλλ' αὐτὸν ἀσωμάτως προσκύνει τὸν μετὰ τοῦ ἰδίου σώματος προσκυνούμενον, ὡς ἓνα καὶ μόνον υἱὸν τοῦ θεοῦ ἐξ αἰῶνος καὶ εἰς αἰῶνας· ὁμολογεῖν δὲ μαμαθίκαμεν καὶ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν, ἐν ᾗ (leg. τῇ) διδασκαλίᾳ τοῦ ἁγίου βυπτίσματος. Ἀμήν.

quam Iulium episcopus ex t̄is p̄r̄s Ἀκρίων ἐπιστολῆς. Nec repugnat hujusmodi sententiam in duabus epistolis eodem nomine conflictis, repeti. Leontius quippe lib. de sectis act. 8, septem Apollinarii epistolas Julii nomine inscriptas vidisse se testatur. Ceterum in collectaneis illis castigatio est is locus, quam Anglicano in codice, ubi sic effertur: Πᾶς ὁ τὸν ἐκ Μαρίας ἄνθρωπον οὐχ ὁμολογῶν εἶναι ἑνσαρκον Θεόν... ἐξ ἀρχῆς ὄντα Θεόν, ἀτρέπτου ἐν τῇ, etc., qua lectione admissa, manifesta esset pugna verborum cum superioribus; adeo ut is, qui ante anathema dixerat filium Mariæ hominem natum profitenti, ipse nunc filium Mariæ hominem natum confiteretur. Sed jam tollitur hæc pugna, constanterque doctrina tenetur Apollinarii, qua ille Θεὸν ἑνσαρκον, hoc est incarnatum Deum, sic admittit, ut eundem simul et ἐνανθρωπήσαντα, hoc est proprie inhumanatum, cum Nicæno concilio nolit fieri. Uno Verbo carnem a Deo susceptam esse vult, non hominem.

(1) Athanasius, ubi Apollinarium lib. 1, contra ipsum n. 9, sic loquentem induxit: « Certe nos eum, qui ex Maria natus est, consubstantialem Patri dicimus, » statim subjicit: « Porro hæc vestra, quam præclaram existimatis, loquendi ratio, aut superflua, aut stulta comprobabitur; » simulque stultam probat, ac sub catholicis verbis hæresim latere docet; quia, inquit, *carnem divinitati consubstantialem dicere audetis*. Non omnium quidem Apollinarii asseclarum erat hæc impietas: sed eam nominatim a Timotheo variis artibus defendi Valentinus Apollinarii discipulus apud Leontium, lib. cont. fraud. Apollin. prodit simul ac refutat his verbis: « Non enim fieri potest, ut fiat corpus consubstantiale Deo incorporea propter unionem, sicut insane et impie Timotheus et Polemius eorumque asseclæ variis modis et artificis dicunt. » In hoc autem Timothei ac sociorum impietas erat, quod cum Catholici eum, qui ex Maria natus est, consubstantialem esse Deo credant secundum naturam Verbi, ipsi volebant *natura quidem consubstantialem esse nobis carnem (Christi) unionem vero esse divinam*; idèque communes ei esse deitatis proprietates, et eandem carnem *per unionem habere differentiam* a nostra. Quocirca cum idem Timotheus Homonium episcopum Apollinarii condiscipulum scripsisse audisset: « Si quis autem carnem unitam Domino quacumque ratione et modo hominioni Deo esse dicit, anathema sit, » se ipse peti sentiens, ab eo apud Leontium libro citato querit: « An nos in hoc loco accusasti tanquam hæresim amplexos, et prædicatorum pietatis cum ipsa pietate anathematizasti? »

(2) Timotheus, magistro suo auctore, apud Leontium loco citato dicit, *Recte a principio dicitur Christus secundum corpus*, falso scilicet hoc dogmate nixus, quod per unionem, Verbi proprietates ipsi etiam carni factæ fuerint communes.

(3) Apollinarius apud Leontium libro citato scribit: « Anathema sit qui non dicit carnem ex Maria, et qui dicit eam carnem esse naturæ non create. » Sed ut eadem caro, quam *naturæ create* fatetur, increata dicenda sit, hoc pacto confici putat: « Si verbum caro nominatum est propter unionem, sequitur

Maria natum non constitetur incarnatum Deum Verbum (1), consubstantialem Patri, et (2) a principio existentem, immutabilem in Incarnatione, et in passionibus impatiibilem. Similiter anathema sit (5) et qui carnem Salvatoris non ex Maria, sed e cœlo dicit; aut eum, qui increatus est natura, rem creatam et ex non exstantibus asserit. Qui autem propter unionem cum increato Deo divinum corpus prædicat, et secundum compositionem qua simul utrumque est, tanquam unum increatum Deum (4) adorat, beatus erit. Ne offensioni tibi sint caro et passiones ejus, sed eum qui una cum proprio corpore adoratur, incorporeo (5) modo adora, ut unum ac solum

ut caro etiam nominetur Verbum propter unionem: ut autem Verbum, sic increata; non quia non fuerit creata, sed quia ex unione ostensa est Verbum. » Et Timotheus in prædicto Leontii opere hæc Apollinarii verba laudat: « Separatim non licet dicere corpus Christi creatum, cum sit inseparabile necessario ab eo cuius corpus est; communicatur tamen eum eo nomen increati et nomen Dei, quia copulatum est cum Deo in unitatem. » Quocirca Athanasius Apollinarium, lib. 1, contra ipsum, n. 4, sic alloquitur: « Sed dicitis incretam factam esse (*Christi carnem*) quod unita sit cum increato. » Verum hæc opinio quam absurda sit, copiose ibidem ostendit Athanasius, ex quo illud referre satisfuerit: « Cui cum increato incommunitas est, aut quod ei unitur, illud quidem increati proprium, non tamen ipsum increatum dicitur. » Hinc refutatur quod Apollinarius apud Leontium docet: « Neque carnem Salvatoris e cœlo esse dicimus, neque consubstantialem Deo, quatenus esse caro et non Deus; sed Deum (*dicimus*) quatenus unita est divinitati in unam personam. » Caro enim divinitati sic unita, ex superiori Athanasii sententia non *Deus*, sed *Dei* dicenda est. Ita et ex eadem sententia sequitur, ut corpus Christi Verbo unitum *divinum corpus* dicatur, non quia, ut Apollinariani putant, Deus sit, sed quia Dei.

(4) Immo potius, secundum proximam observationem, *tanquam increati Dei*. Hic apertius quam usquam, se Apollinarianam prodit epistole hujus architectus. Hæreticis illis pariter Christi corpus unionem increatum Deum factum dicentibus, idque subinde prætextibus ac dietantibus, *nos creatam rem non adoramus*, Athanasius lib. 1, cont. Apollin, n. 6, apposite respondet: « O stulti, cur non cogitatis corpori Domini, etiamsi factum, eam debere adorationem, quæ rei create non competat. Increati enim Verbi corpus factum est, adeoque ipsi, cuius corpus factum est, vestram deferatis adorationem. Debitum ergo ei cultus redditur cum adoratur, ac divina adoratione colitur: quia Deus est Verbum cuius corpus est proprium. » Hæc cum Ecclesia sentiens, nec duos in Christo filios admittit, nec cum sacrum ejus corpus adorat, ut hominis cultor habendus est. Quamobrem Athanasius in fine lib. 1, contra Apollinarianum, n. 21, ejus asseclæ calumniæ duplicis arguit, quod Catholicos, et ut duorum in Christo filiorum assertores, et ut anthropotras infame. Eandem calumniam instaurarunt nostræ ætatis novatores idololatriæ nobis notam inurentes, cum oblato crucis signo Crucifixum adoramus, aut cum sanctos ut Dei famulos veneramus.

(5) Suspicio est Christum hic *incorporeo modo* adorandum dici, quomodo eum *increato modo* in terris versatum esse Apollinarianæ volebant, contra quos Athanasius, lib. 1, n. 6: *Qua ergo ratione, inquit, mortuus est Dominus, si increatus increato modo advenit in terram*. Hi nimirum quid personæ, quid naturæ Christi congruat, distinguere dum nesciunt, stupendam inducunt in Christi proprietatibus confusionem, atque, ut notat Athanasius, lib. 1, n. 2, *inter-*

Filium Dei a sæculo et in sæcula. Præterea secundum A ejus adventum confiteri e doctrina sacri baptismatis didicimus. Amen.

SUPERIORIS EPISTOLÆ NUM. 2, VERBA EX INTERPRETATIONE ANTIQUA CONCILII EPHESINI APUD BALUZIUM NOV. COLL. CONCIL., T. 1, P. 467.

Julii sanctissimi episcopi Romæ de epistola ad Prosdocium.

Prædicatur autem, ad plenitudinem fidei, et incarnatus de virgine Maria Dei Filius, et inhabitasse in hominibus, non in homine operatus; hoc enim in Prophetis et apostolis. Perfectus Deus in carne et homo perfectus in spiritu non duo filii. Unus quidem proprie filius assumens hominem, alter autem mortalis assumptus a Deo; sed unus unigenitus in cælo, unigenitus in terra Deus.

EADEN VERBA EX INTERPRETATIONE MARII MERCATORIS APUD EUMDEM BALUZIUM, IBID. PAG. 613.

Julii sanctissimi episcopi Romæ epistola ad Prosdocium.

Prædicatur autem ad consummationem fidei et incarnatus ex virgine Maria Dei filius: qui habitavit in hominibus, non in homine operatus; hoc enim de Prophetis est et Apostolis. Perfectus Deus in carne et homo perfectus in spiritu non duo filii, unus quidem naturalis filius qui assumpsit hominem, alter vero homo mortalis assumptus a Deo; sed unus unigenitus in cælo, unigenitus in terra Deus.

EADEN VERBA EX FACUNDO, LIB. 1, CAP. 5, PAG. 40.

Julii sanctissimi episcopi Romani ex epistola ad Prosdocium.

Prædicatur vero ad supplementum fidei et incarnatus ex Maria virgine filius, et habitans in hominibus, non in homine operatus; hoc enim in Prophetis fuerat et Apostolis. Perfectus Deus in carne et homo perfectus in spiritu non duo filii, unus quidem proprius filius assumens hominem, alter vero mortalis susceptus a Deo; sed unus unigenitus in cælo, unigenitus Deus in terra.

CENSURA FRAGMENTI SEQUENTIS.

I. Hoc fragmentum nobis asservavit Ephraemius Antiochenus apud Photium, cod. 229, ubi absona prorsus habetur ejus interpretatio latina. Idem in vulgato Leontii libro primo contra Nestorium et Eutychem ita laudatur: S. Julii episcopi Romani. Hanc auctoritatem Cyrillus produxit in synodo Ephesina. Nusquam tamen in toto Ephesino concilio comparet. Neque illud ibi Facundus vidit: nam licet Acephali, Leontio ipso,

lib. de Sectis act. 8, teste, pseudepistolam Julii ad Dionysium synodo Ephesinae insertam asserant; atque, ut Facundus, lib. 1, c. 5, tradit, in assertionem vanissimi sui erroris dicant Julium Romanum nescio ubi rescripsisse quod una sit Christi natura; eos inde mendacii convincit idem Facundus, quod in eadem sancta synodo Ephesina hoc solum ipsius Julii contra Nestorium recitatum fuerit ex epistola ad Prosdocium, prædicatur. Quo testimonio descripto addit: Non aliud præter hanc ad Prosdocium epistolam ex dictis B. Julii in illa synodo prolaturum est, si qua forsitan alia scripsit, neque ex hac epistola aliquid amplius. Hinc suspicio nobis non deest, Leontii librum contra Nestorium et Eutychem non ejusdem esse, cujus sunt libri de sectis et contra fraudes Apollinaristarum. Is sane accuratior erat, quam ut auctoritatem, de qua nullus in Ephesina synodo sermo est, ibi prolaturum esse scriberet, maxime cum libro de sectis, act. 8, Julii nomine solam in hoc concilio citatam esse memoret epistolam ad Prosdocium. Idem quoque oculatior erat et discernendis Apollinaristarum scriptis assuetior, quam ut testimonium infesti duarum Christi naturarum hostis, qui carnis Verbo unitæ consubstantialitatem cum Deo data opera propugnat, pro indubitata orthodoxi papæ auctoritate poneret, adeo ut illud cum aliis prolaturus, hoc præloqui non dubitaret: Non produximus auctoritatem ambiguum, aut quæ dupliciter accipi possit, nec ignobiles Patres testes citavimus; sed potius clarissimos et qui fuerunt splendidissima orbis lumina ad dicendum testimonium vocavimus, produximusque testimonia manifestissima et minime dubia. Sed de sinceritate tituli, quo liber contra Nestorium et Eutychem Leontio adscribitur, hanc dubitandi causam proposuisse contenti, eam aliis penitus excutiendam permittimus. Interim opus illud, ex quo subnexum fragmentum excerptum est, vel ex titulo ei indito nobis constat fuisse putidi alicujus Apollinaris discipuli (quales erant Polemius et Timotheus), qui carnem Christi post unionem Deo consubstantialitatem esse contendebat; quem errorem Valentinus alique etiam Apollinario addicti assecranda testabantur. Ephraemius quidem Antiochenus ex hoc fragmento perspicuum esse putat, quomodo S. Julius duas naturas fateatur; indeque compertum haberi debere censet eundem papam in superiori epistola ad Dionysium unam naturam pro hypostasi accepisse. At utrobique, nostro judicio, eadem hæresis se prodit, quæ et unam in Christo naturam post unionem commiscitur, et eos mendacii arguit, qui duas credunt.

FRAGMENTA SCRIPTORUM JULII

S. JULII EPISCOPI ROMANI IN SERMONE DE HOMOUSIO.

Unde necesse est et corporeum de toto et divinum de toto dici. Et qui non potest in unitis differentibus cognoscere quid proprium utriusque sit, in absonas

dum increatam cælestemque Christi carnem, aliquando deitati aiunt esse consubstantialitatem, ac multa alia criminiscentur absurda, quorum pudore sententiam vel mutare, vel vocibus specie catholicis obtegere sæpe coacti sunt. Catholicus autem personam Christi naturamque distinguens, dum non alium filium homi-

ίου του ἐπισκόπου Ρώμης ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ ὁμοουσίου.

Ὅθεν ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ σωματικὸν καθ' ἑαυτὸν, καὶ τὸ θεϊκὸν καθ' ἑαυτὸν λέγεσθαι. καὶ ὃ μὴ δύναμενος ἐν τοῖς ἡνωμένοις διαφόροις εἶδέναι τί τὸ ἴδιον ἑκατέρου, ἐν ἀντιώμασιν ἀσυμ-

nis, alium Filium Dei, sic credit, ut aliam Verbi, aliam carnis sentiat naturam, recte affirmat filium hominis, etiam cum in terra est, esse in cælo, ac negat naturam carnis aut cælestem, aut increatam, aut Patri consubstantialent, sicut et negat naturam Verbi tristitia, dolore ac morte affectam.

φύσεις περιπεσείται. ὁ δὲ καὶ τὰ ἴδια γινώσκων, καὶ τὴν ἕνωσιν φυλάττων, οὔτε τὰς φύσεις ψεύδεται, οὔτε τὴν ἕνωσιν ἀγροῦσιεν.

FRAGMENTUM II (1).

Julius Romæ patriarcha in epistola V, ita scribit de unione divinitatis Christi cum ejus humanitate.

Cum ipse Deus appellatur, nemo humanitatem ejus, quæ cum divinitate conjuncta est, inficietur: cum vero humanitatis suæ nomine appellatur ob corpus quod assumpsit, nemo dignitatem ac dominium ejus vocet in dubium. Post unionem nemo illum (2) dividat tanquam duarum naturarum principium (*cod. Reg. dividat in duas naturas*). Ut enim homo constans ex duabus perfectis partibus natura distinctis (*cod. Reg. ex duabus rebus singulis quæ natura diversæ sunt*), anima (3) scilicet et corpore, post unionem tamen est unius naturæ, et uno nomine designatur. Cum vocatur corporeus, non ab eo anima excluditur: ut cum vocatur animatus, seu spiritalis, non ab eo corpus excluditur.

FRAGMENTUM III (4).

Sanctus Julius.

Non invenitur in sacris litteris distinctionem fieri inter Verbum Filium et corpus quod Christus assumpsit: sed ipse est una natura, una persona, suppositum unum, totus Deus (5) et totus homo, et ipse est qui operatur.

(1) Fragmentum illud, quod Latinitate donatum Eusebius Renaudotius pro summo suo ad litteras juvenandas studio nobiscum communicavit, erutum est cum ex tractatu Arabico Isa filii Zaræ apologetico sententiæ Jacobitarum seu Monophysitarum circa incarnati Verbi mysterium, tum ex codice Regio 432, item Arabico, in quo varia patrum testimonia in ejusdem opinionis gratiam proferuntur. Isa vero anno Christi 1007, obiit. Nec mirum est epistolam, unde excerptum est, vocari quintam; cum Leontius offendisse se dicat septem Julio papæ ab Apollinarii asseclis adscriptas.

(2) In Christo non dividendum, sed distinguendum quod unitum est. Unitis enim naturis remanent proprietates suæ, quibus distinguuntur. Sed quia naturæ illæ in unam conveniunt Verbi personam, ex illa unitione conficitur, ut non una Christi natura, sed una persona sit, cui singularum naturarum proprietates trihuuntur.

(3) Anima et corpus censi nequeunt ut duæ naturæ perfectæ et integræ, si considerentur sic a Deo institutæ et aptatæ, ut simul conjungantur. Quod de Verbo dici nequit et homine assumpto. Deinde ex anima et corpore aliquid perfectius existit, quam ex corpore solo aut anima sola: Verbo autem hominem assumpti nihil perfectionis accessit. Neque vero Catholici utuntur hominis similitudine, ut naturas in Christo duas negent, sed ut personæ explicent unitatem.

(4) Istud fragmentum in solo codice Regio 432, separatim ab antecedente laudatum reperitur.

(5) Recte a sanctis patribus Christus *totus Deus et totus homo* prædicatur, uti superius pag. 63, not. 1, ex verbis Leonis epist. 115, ad Palæstinos num. 6. Augustini Serm. 293, num. 7, necnon Hilarii lib. x, de Trin. n. 28. Sed quod in hoc fragmento præmittitur, *una natura*, hic sub verbis catholicis latere indicat doctrinam Apollinarianam, quæ ipsam carnem in Christo post unitionem Deum evasisse censet.

repugnantis incidet. Qui vero propria cognoscit, et unionem servat, neque naturas mentietur, nec unionem ignorabit.

OBSERVATIO.

Liturgia sacra Julii nomine a Jacobitis recepta.

Ex his fragmentis aliisque epistolæ ad Dionysium, quæ in Jacobitarum Doctorum scriptis sæpe laudantur, liquet quanta veneratione exciperetur ab hac secta, quidquid Julii papæ nomen præ se ferret. Ad eos autem ab Apollinario ejusque asseclis manasse videtur hæc veneratio. Cum enim Apollinarius sese acrem Arianorum hostem, eaque in re laudabilem præberet; hæud dubie pergrata ei fuit Julii epistola, in qua tam sapienter impugnantur iidem hæretici, tamque invictè confutantur. At cujus in Ariana doctrina impugnanda consensu gaudebat, eundem in ea propugnanda, quam excogitavit, secum ostendere nequirit consentientem, nisi ejus nomine propria ipsius scripta inscriberentur. Hoc saltem a discipulis ejus præstitum esse superius in epistolam ad Dionysium probavimus. Tanti nominis, ut et cæterorum Patrum, quibus Apollinariæ similia scripta supposuerunt, auctoritate seductus Eutyches, ab unius naturæ defensione dimoveri non potuit. Iisdem quoque testimoniis decepti Jacobitæ, seu Monophysitæ, quamvis in cæteris detestentur Eutychen, in unius naturæ tenendo dogmate non minus perveraces extiterunt. Horum porro erga Julium papam observantia eo etiam manifesta est, quod ipsius quoque nomine insignitam habeant sacram liturgiam, cujus editionem parat Euseb. Renaudotius, pluribus hujusmodi liturgiis jam in lucem emissis et illustratis de Ecclesia bene meritis.

CENSURA

EPISTOLARUM CYRILLI AD JULIUM ET JULII AD CYRILLUM DE DIE NATALI DOMINI.

I. Francisus Combefisius Joannis Nicæni, qui circa sæculi x exitum florebat, epistolam de Nativitate Domini edidit ex codice Regio olim 696, nunc 2428, pag. 149, descriptam, in qua Cyrilli ad Julium epistola sic laudatur: « Scripsit aliquando Cyrillus, non is qui epistolam ad Constantinum (*leg. Constantium*), sed qui post ipsum in ejus sede successit, ad Julium Romanum episcopum. » Tum is Joannes ex eadem epistola probare volens, quomodo ut Natale Domini 25 decembris die celebraretur, constitutum fuerit, istud ex ea profert.

Quamquam hujus doctrinæ sectatores, quem totum Deum ultro prædicant, pariter totum hominem dicere reformidant atque refugiunt. Hoc enim ignorant ac respuunt discrimen, quod Ferrandus diac. epist. ad Sever. ut omnis vitetur ambiguitas, inter totus ac totum posuit, ubi dixit: *Totus Christus apud inferos fuit secundum animam rationalem, sed non totum*, etc. Ab his autem verbis, *totus Deus et totus homo*, sublata particula et, quæ sæpe apud Arabes nihil adjicere dicitur sensui verborum quibus inseritur, mera restabit doctrina Timothei, Polemii aliorumque Apollinarianarum, qui totum hominem post unitionem totum Deum evasisse sentiunt; adeo ut non sint amplius duæ naturæ, sed una divina.

CYRILLI VERBA A JOANNE NICÆNO RELATA.

« Magnus labor ac dispendium magnis ac præclaris festivitibus contingit, quod una die celebrantur. Nam ambarum festivitatum lectiones et ordo (officii) imperfecta manent, eo quod nativitas et baptisma Domini (simul) celebrari nequeant. Quoniam itaque non possumus in una die (in Bethleem, et) in locum baptismatis occurrere; si quidem Bethleem tribus millibus ad meridiem ab Jerusalem distat, et Jordanis quindecim millibus ad Orientem, jubeat sanctitas tua omnia Judæorum commentaria investigari, quæ prædatus Cæsar Titus Romam Jerosolymis avexit. Fortassis certo reperies diem nativitatis Christi et Dei nostri. »

II. Alius autem scriptor, cujus opus *Ἀναγκαία διήγησις*, « *Necessaria narratio*, » inscribitur, in memorato codice Regio 2428, pag. 120, asservatum, idem fragmentum (1) aliter citat in hunc modum: « Scripsit autem ea de re patriarcha Jerosolymitanus Juve-

EADEN EX ANONYMI RELATIONE.

Non possum una die conferre me ad Bethleem, et ad Jordanem. Etenim Jordanis distat ab urbe Jerusalem ad Orientem millibus 25, sancta vero Bethleem ad Austrum civitatis millibus sex; nec possum una die ambo festa peragere. Rogo itaque sanctitatem tuam, pater, ut scruteris commentaria et accurata inquisitione facta, tuo scripto, venerande, nobis notum facias qua die natus sit Christus Dominus, et qua die baptizatus fuerit. Probe enim scimus commentarios ab initio Jerosolymis Romam delatos fuisse per Titum et Vespasianum.

III. Verum advertit quisque, duos illos scriptores et verbis et rebus inter se dissentire. Deinde ut observavit sodalis noster, qui novissimam Cyrilli Jerosolymitani editionem adornavit, manifesta est anonymi hujus scriptoris hallucinatio: cum a Julii ævo Juvenalis centum prope annis distet. Nec melius cum hujus papæ temporibus componi potest Cyrillus ille, cui Joannes Nicænus idem scriptum attribuit. Cyrillo enim qui ad Constantium scripsit, hoc est celebris illius epistolæ de cruce, quæ Jerosolymis in Pentecoste vi-a est, scriptori nullus excogitari potest successisse, qui Julio superstitie Jerosolymitanam sedem obtinuerit. Epiphanius quidem hæc. 66, n. 20, inter Jerosolymitanos antistites, duos recenset Cyrillos, unum Maximi successorem, qui mox dietam de cruce visa epistolam scripsit, et alterum (2) Hilarionis filium qui Valentis anno 15, hoc est Christi 375, Jerosolymitanæ ecclesiæ præerat. Sed valde verendum est, ne unum eundemque Cyrillum ab exsilio ad Ecclesiam redeuntem, Epiphanius alterum juniorem existimavit. Sive autem uni eidemque Cyrillo post exsiliū ad ecclesiam suam regresso, sive

(1) Editum est a Cotelerio notis in lib. v. Constit. apost. c. 15.

(2) Male apud Epiphanius. *Ἰλαρίωνος* latine vertitur *Hilarionus*, qui velut Cyrilli successor ponitur.

A *Μέγας κόπος καὶ στέρησις γίνεται εἰς τὰς μεγάλας καὶ λαμπρὰς ἑορτὰς, ὅτι τελοῦνται ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. καὶ τὰ ἀναγκώματα, καὶ ἡ ἀκολουθία ἀπομένουσιν ἡμιτελῆ τῶν δύο ἑορτῶν, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὴν γεννησὶν καὶ τὸ βάπτισμα ἐκτελεῖσαι τοῦ Κυρίου. ὡς δὲ οὐ δυνάμεθα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀπαντῆσαι εἰς τόπον τοῦ βαπτίσματος: ἔπει ἡ Βηθλεὴμ τρία μίλια ἀπέχει ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ κατὰ νότον, καὶ ὁ Ἰορδάνης εἰ μίλια ἀπέχει κατὰ ἀνατολὰς: προστάξω οὖν ἡ ἀγιωσύνη σου ἐρευνῆσαι πάντα τὰ συγγράμματα τῶν Ἰουδαίων, ἃ τένα σκυλεύσας ὁ Κεῖσαρ Τίτος ἀπήγαγεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ρώμην: ἴσως εὔροις βεβαίως τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν.*

B *nalis ad Julium patriarcham Romanum: » Illudque deinde sic refert, ut non tantum verbis, sed et rebus a Joanne Nicæno dissentiat. Ita porro ab illo exhibetur.*

C *Οὐ δύναμαι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀπαντῆσαι εἰς Βηθλεὴμ, καὶ εἰς τὸν Ἰορδάνην. καὶ γὰρ Ἰορδάνης ἀπέχει τῆς πόλεως Ἱερουσαλὴμ κατὰ ἀνατολὰς μίλια κέ, ἡ δὲ ἅγια Βηθλεὴμ κατὰ νότον τῆς πόλεως μίλια εἴξ: καὶ οὐ δύναμαι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὰς δύο ἑορτὰς ἀποτελεῖν: παρακαλῶ οὖν νῦν σὴν ὁσιότητα, πατέρ, ἵνα ἐρευνήσης τὰ ὑπομνήματα, ἃ καὶ δώσης ἡμῖν ἐν ἀκριβεὶ ἐρευνῇ διὰ γραφῆς σου, τίμια, τὴν περὶ τούτων εἴδησιν, ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ ἐτέχθη Χριστὸς ὁ Κύριος, καὶ ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ ἐβαπτίσθη. ὡς γὰρ ἀκριβοῶς ἐρωμεν, ὅτι τὰ ἐξαρχῆς ὑπομνήματα εἴξ Ἱεροσολύμων εἰς τὴν Ρώμην ἤχθησαν ὑπὸ Τίτου καὶ Οὐεσσασιανοῦ.*

alteri in hujus locum subrogato tribuatur memorata epistola, falso hæc Julio inscribitur, cum is papa quatuor saltem annis ante obierit, quam Cyrillus e sede sua primum exturbaretur.

IV. Falsum est igitur, quod Joannes Nicænus et Anonymus Julium Cyrillum rescripsisse narrat, Joannes quidem his verbis: « Tunc Julius Romanus studiose unde huic (Cyrilli) petitioni satisfaceret quæsit. Cumque omnia collegisset Judæorum scripta quæ capta et Romam deportata fuerant, Josephi chronographi quemdam nactus est commentarium, ab ipso conscriptum, in quo habebatur, mense septimo in festo tabernaculorum, expiationis die, angelum Dei apparuisse, sacerdotemque mutum sine voce mansisse ad illud tempus, quo Elisabeth ejus uxor in senectute peperit. » Anonymus vero rem ita refert: « His litteris acceptis, Julius Romæ patriarcha investigavit commentarios, invenitque quod 25 Decembris die natus est Dominus noster Jesus Christus, et post annos 50 a nativitate sua baptizatus est a Joanne in Jordane fluvio sexta mensis Januarii die. Cum ergo Patres investigationi huic morem gerentes festum divisissent, inter multos ortum est murmur, etc. »

V. Præterea narrationis hujus falsitatem pluribus evincere licet. Primo quidem prope certum est nata-

lis ac baptismi Domini festiuitates nunquam a Cyrillo fuisse separatas. Quod probari putat novissimus ejus editor verbis Basilii Seleuciensis in homilia de S. Stephano, in qua laudatur Juvenalis, « quod gloriosum ac salutarem Domini natalem celebrare cœperit. » Ibi enim notari censet, natalis Domini 25 Decembris die celebrandi morem primum a Juvenale in Jerosolymitanam ecclesiam inductum esse. Si tamen antiquo scriptori Cosmæ nomine, qui Justiniano imperante florebat, fidem habeamus, Jerosolymitani morem illum ipsius ævo, hoc est sæculo v, nondum susceperant. Sic enim in novissima Chrysostomi editione t. II, p. 353, citatus loquitur : « Soli Jerosolymitani ex conjectura probabili, non tamen ex accurata ratione, in Epiphaniis natale agunt. » Deinde quod de invento Josephi commentario apud Joannem Nicænum dicitur, post Chrysostomi atque mox dicitur Cosmæ tempora excogitatum esse, colligere est ex iis quæ ambo de natali Domini die disserunt. Pro certo enim ponentes, quamvis præter veritatem, Zachariam fuisse summum sacerdotem, eique cum in sancta sanctorum introisset, angelum Domini visum esse, ac Joannis ortum spondisse, hinc consequi putaverunt, ut decima septembris die, qua una per totum annum summo sacerdoti in sancta sanctorum ingredi licebat, contigerit illa promissio; adeoque Christus post sex menses conceptus, mense decembri, non januarii natus sit. Quod quidem Chrysostomus cum debita opera ac multo labore persuadere nitatur, istud non veluti rem a Josepho jam traditam, sed veluti novum argumentum, quod ipse primus e Scripturis eliciat, proponit. Cosmam quoque, cum eodem argumento utitur, illud non e pseudo Julii epistola, sed e Chrysostomi potius homilia sumpsisse inde manifestum est, non modo quod nullam Josephi faciat mentionem, sed et Jerosolymitanos natale Domini in Epiphaniis agendi more nondum abstulisse conceptis verbis tradat. Ignotæ igitur ipsi erant commentitiæ illæ Cyrilli Juliique epistolæ, quas idcirco post sæculum v, confictas non immerito suspicemur.

VI. Sane, ut taceamus Josephum non eum fuisse, qui Zachariam simplicem sacerdotem « in ordine vicis suæ » sacerdotio fungentem, et « sorte » ingressum in templum Domini, inter summos sacerdotes computaret, si Cyrillus verum natalis Domini diem edoceri, ac duas festiuitates uno die celebrandi labore levari cupiens Julium consulisset, illius consultationi non satisfacisset is papa ex ignoto antea, nec nunc magis noto Josephi commentario, ex quo ad summum dies quo Joannes promissus, non quo conceptus, aut quo Christus natus est, certo ediscitur. Si vero auctoritatem aliquam petiisset Cyrillus, in promptu erat Julio, ut Chrysostomus observavit, ex Romanæ urbis archiivo proferre scripturam census, cujus occasione Maria cum sponso suo Bethleem se conferens, ibi Christum peperit. Sed inquisitionibus his relictis, dubitari vix potest quin potius auctor ei fuisset, ut morem sequeretur, quem tota Ecclesia la-

lina ex traditione servabat. Traditionis hujus meminere cum Januarius, ubi ab Augustino quæsit : « Cur anniversarius dies celebrandæ Dominicæ passionis non ad eundem redeat anni diem, sicut dies qua TRADITUR NATUS, » tum Augustinus ubi respondet (*August. epist. an. 119, nunc 65, n. 2*) : « Oportet noveris diem natalem Domini non in sacramento celebrari, sed tantum in memoriam revocari quod natus sit, ac per hoc nil opus erat, nisi revolutum anni diem, quo ipsa res acta est, festa devotione signari. » Hujus autem traditionis vi cessere tandem orientales. Quocirca Chrysostomus primo anno, quo presbyter est inauguratus, adeoque anno Christi 386, Antiochiæ in die natali Domini concionem habens n. 1, ita loquitur : « Nondum decimus annus est, ex quo hic ipse dies manifeste nobis innotuit, ab exordio iis qui in Occidente habitant cognitus. » Et n. 2 : « Romani multo ante et ex antiqua traditione ipsum celebrantes, ad nos usque notitiam illius transmiserunt. » Unde conficitur, ut Antiochena ecclesia natale Domini 25 decembris die celebrare tantum anno 376, aut 377, cœperit. Item ex concione, quam Alexandria Paulus Emesenus episcopus 25 decembris die anni 432, habuit, morem eundem in illa civitate tum receptum fuisse liquet. Gregorius vero Nyssenus homil. de Nat. Dom. ait : « Nunc per totum orbem habitatum diem festum » (natalis Domini) « celebrantium concursus sonus auditur. » Cui favere videtur et Chrysostomus in homilia laudata. Gregorii quoque Nazianzeni orationem 58 habemus de Nativitate Domini Constantinopoli editam, qua hoc festum in illa urbe 25 decembris die actum esse nobis persuadetur. Certe sub ejus finem de ortu Christi prælocutus, subdit : « Ac quidem paulo post et Jesum purgatione mea in Jordane purgari videbis. »

DECRETA JULII PAPÆ I DECEM

JUXTA GRATIANUM ET IVONEM.

PRIMUM.

Turpe lucrum sequitur qui minus emit ut plus vendat, vel quid sit usura.

Quicumque tempore mensis vel vindemiæ non necessitate, sed propter cupiditatem comparat annonam vel vinum, verbi gratia, de duobus nummis comparat modium unum, et servat usquedum venundetur denariis quatuor aut sex, aut amplius, hoc turpe lucrum dicimus.

SECUNDUM.

Reus est animarum presbyter, qui pœnitentiam morientibus abnegat.

Si presbyter pœnitentiam morientibus abnegaverit, reus erit animarum, quia Dominus dicit : *Quicumque die conversus fuerit peccator ad pœnitentiam, vita vivet, et non morietur (Ezech. 18; Luc. 25)*. Vera enim confessio ultimo tempore esse potest, quia Dominus non solum temporis, sed etiam cordis inspector est : sicut latro, unius momenti pœnitentia, meruit esse in paradiso in hora ultimæ confessionis.

TERTIUM.

Post mortem alicujus nullus de ejus consanguinitate sponsam accipiat.

Si quis desponsaverit uxorem, vel subarraverit, et sive præveniente die mortis, sive irruentibus aliis causis, minime eam cognoverit, neque ejus superstes frater, neque ullus de consanguinitate ejus, eandem sibi tollat in uxorem ullo unquam tempore.

QUARTUM.

Licet servo matrimonia contrahere

Omnibus nobis unus est Pater in cœlis (*Matth. XIII*) et unusquisque dives pauper, servus, et liber, æqualiter pro se, et pro animabus eorum rationem redditori sumus. Quapropter omnes ejuscumque conditionis sint, unam legem (quantum pertinet ad Deum) habere non dubitamus. Si autem omnes unam legem habent, ergo sicut ingenuus dimitti non potest, sic nec servus semel conjugio copulatus ulterius dimitti poterit.

QUINTUM.

Ex propinquitate sui sanguinis vel uxoris, usque in septimum gradum, nullus ducat uxorem.

Nullum in utroque sexu permittimus ex propinquitate suisanguinis vel uxoris, usque septimum generis gradum, uxorem ducere vel incesti macula copulari. Præterea quoque illud adjecimus, quoniam sicut non licet cuiquam Christiano de sua consanguinitate, sic etiam nec licet de consanguinitate uxoris suæ conjugem ducere propter carnis unitatem.

SEXTUM.

Ecclesia semel Deo consecrata quando est iterum consecranda.

De fabrica vero cujuslibet ecclesiæ, si diruta fuerit, instauranda, et si in eo loco consecrationis solemnitas debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint, nihil judicamus officere, si per eam minime jactetur aqua exorcizata, quia in consecratione cujuslibet ecclesiæ, in qua Spiritus sancti arra non ponitur, celebritatem scimus tantum esse missarum. Et ideo, si qua sanctorum basilica a fundamentis fuerit innovata sine altaris motione, sine aliqua dubitatione, cum in ea fuerit missarum solemnitas celebrata, totius consecratio sanctificationis implebitur. Si vero sanctuaria quæ habebant ablata sunt, rursus eorum depositione, et missarum solemnitate, reverentiam sanctificationis accipiat.

SEPTIMUM.

De his qui sacrificando varie errabant.

Cum omne crimen atque peccatum oblati Deo sacrificiis deleatur, quid de cætero pro expiatione delictorum Domino dabitur, quando in ipsa sacrificii oblatione erratur? Audivimus enim quosdam schismatica ambitione detentos, contra divinos ordines et apostolicas institutiones lac pro vino in divinis sacrificiis dedicare; alios quoque intinctam eucharistiam populis pro complemento communionis porrigere; quosdam etiam expressum vinum in sacramento Domini calicis offerre; alios vero pannum lineum musto intinctum per totum annum reservare, et in

PATROL. VIII.

A tempore sacrificii partem ejus aqua lavare, et sic offerre; quod quam sit evangelicæ et apostolicæ doctrinæ contrarium, et consuetudini ecclesiasticæ adversum, non difficile ab ipso fonte veritatis probatur, a quo ordinata ipsa sacramentorum mysteria processerunt. Cum enim magister veritatis verum salutis nostræ sacrificium suis commendaret discipulis, nulli lac (*al. non illis*), sed panem tantum et calicem sub hoc sacramento cognoscimus dedisse. Legitur enim in evangelica veritate: *Accepit Jesus panem et calicem, et benedicens dedit discipulis suis (Matth. XXVI)*. Cesset ergo lac sacrificando (*al. in sacrificio*) offerri, quia manifestum et evidens exemplum veritatis evangelicæ illuxit, quod præter panem et vinum aliud offerri non liceat. Illud vero, quod pro complemento communionis intinctam tradunt eucharistiam populis, nec hoc prolatum ex Evangelio testimonium receperunt, ubi apostolis corpus suum commendavit et sanguinem. Seorsum enim panis, et seorsum calicis commendatio memoratur. Nam intinctum panem aliis Christum præbuisse non legimus, exopto illo tantum discipulo, quem intincta buccella magistri proditorum ostenderet, non quæ sacramenti hujus institutionem signaret. Nam quod de expresso botro, id est, de uvarum granis populis communicatur, valde est omnino confusum; sed, si necesse sit, botrus in calice comprimatur, et aqua misceatur: quia calix dominicus juxta canonum præcepta, vino et aqua permixtus debet offerri, quia videmus populum in aqua intelligi, in vino vero ostendi sanguinem Christi.

Ergo cum in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, et credentium plebs ei in quem credit copulatur et jungitur; quæ copulatio et conjunctio aquæ et vini sic miscetur in calice Domini, ut mixtio illa non possit separari. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis; si vero aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Ergo quando botrus solus offertur, in quo vini efficacia (*al. efficientia*) tantum designatur, salutis nostræ sacramentum negligitur, quod aqua significatur. Non enim potest calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque misceatur. Et ideo, quia jam ex hoc plurima et multiplex majorum manavit sententia, omnis deinceps talis error atque præsumptio cessare debet, ne perversorum et inordinata compago statum veritatis enervet. Et ideo nulli deinceps erit licitum aliud in sacrificiis divinis offerre, nisi juxta antiquorum sententiam conciliorum, panem tantum et calicem vino et aqua permixtum. De cætero aliter quam præceptum est faciens, tamdiu a sacrificando cessabit, quamdiu legitima poenitentiae satisfactione correctus, ad gradum sui officium redeat quod amisit.

OCTAVUM.

(Ex decreto Ivonis Carnotensis desumptum.)

Quid sit Ecclesia.

Ecclesia græcum nomen est quod in latinum vertitur convocatio, propter quod (*al. propterea quod*) ad se omnes vocet. Catholica (id est universalis) ideo

dicitur, quia per universum mundum est constituta. Vel quoniam catholica, hoc est generalis, in eadem doctrina est ad instructionem.

NONUM.

(Ex eodem.)

De illis qui ecclesias incenderunt.

Si quis ecclesiam comburit, quindecim annos pœniteat, et eam sedule restituat, et pretium pauperibus distribuat.

DECIMUM.

(Ex eodem.)

Libertam domino legitime nubere posse.

Si quis ancillam suam libertate donaverit, et in matrimonio sibi sociaverit, dubitabatur apud quosdam, utrum hujusmodi nuptiæ legitimæ esse videantur, an non. Nos itaque vetustam ambiguitatem decidentes, talia connubia legitima esse censuimus. Si enim ex affectu fiunt omnes nuptiæ, et nihil impium et legibus contrarium in tali copulatione fieri potest, quare prædictas nuptias inhibendas existimavimus?

EPISTOLA I (1)

INCREPATORIA JULII PAPÆ I AD ORIENTALES EPISCOPOS PRO GAUSIS ATHANASII, ET EXCESSIBUS CONTRA ROMANAM ECCLESIAM.

(Conc. t. II, col. 475.)

- I. Quod soli Romano pontifici licet generale concilium cogere, et episcopos judicare.
- II. Non oportet præter sententiam pontificis Romani concilia celebrare, vel episcopos damnare.
- III. Ut accusatores et accusationes, quas leges sæculi non admittunt, repellantur.
- IV. Si quis episcopum præter auctoritatem sedis apostolicæ damnaverit, vel a sede expulerit, de gradu suo deficiatur, et excommunicetur; et episcopi ejecti restituantur.

Venerabilibus fratribus universis orientalibus episcopis Julius.

Decuerat vos, fratres, alios ecclesiasticis instruere disciplinis, et non talibus arguere machinamentis, dicente Joanne Baptista: *Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis* (Luc. III), et reliqua. De qua re et apostolus Paulus nos instruit, dicens: *Fratres, etsi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales esis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne et tu tenteris* (Gal. VI), et reliqua. Et alibi Petrus apostolus ait (I Pet. III): *Omnes unani-*

(1) Hæc cum seqq. supposita Baronio aliisque eruditibus merito videtur, non secus atque aliæ Isidori merces ex Hispania primum, ut volunt profectæ.

A mes in oratione estote, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, non reddentes malum pro malo, vel maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes, quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hæreditate possideatis. Qui enim vult vitam diligere, et videre dies bonos, coercent linguam suam a malo, et labia sua ne loquantur dolum. Declinet a malo, et faciat bonum: inquiret pacem, et sequatur (al. persequatur) *eam: quia oculi domini super justos, et aures ejus in preces eorum, vultus autem Domini super facientes mala* (Psal. XXXIII). Quid pejus est, fratres, quam ut sacerdotes Domini, qui ab omni mala coinquinatione, et a nocumento omnium Christianorum, quanto magis a fratrum et coepiscoporum, alieni debent existere, quos tueri et sublevare ab insidiis debent, et

quos fovere et diligere summopere oportet, persequantur eos, et communione privare decertent? Nec recordamini Sapientiam, quæ ait: *Perversæ enim cogitationes separant homines a Deo* (Sap. I)? Si perversæ cogitationes separant homines a Deo, quanto magis opera iniqua? Quid enim nequius est, quam ut illos, de quibus Dominus ait, *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei* (Zach. II), quisquam avertere, persequi, destruere nitatur? Probata autem virtus portat, protegit et consolatur oppressos, et docet insipientes. *Est enim Deus testis cordis hominis* (al. humani), *scrutatorque verus singularum conscientiarum, et linguarum singularum auditor: quoniam spiritus Domini replevit orbem terrarum, et hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis* (Psal. XVII). Et alias idem ipse ait (I Joan. IV): *Deus charitas est. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Charissimi, si sic Deus dilexit nos, et nos debemus invicem diligere. Deum nemo vidit unquam: si diligamus invicem, Deus in nobis manet, et charitas ejus in nobis perfecta est. In hoc intelligimus, quoniam in eo manemus, et ipse in nobis: quoniam de Spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimus, et testificamur, quoniam Pater misit Filium suum, Salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit, quoniam Jesus est Filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo, et nos cognovimus, et credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus charitas est, et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo. In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die judicii: quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate; sed perfecta charitas foras mittit timo-*

NOTA SEVERINI BINII.

Epistola increpatoria Julii. Hanc epistolam Feliciano et Titiano consulibus datam anno Christ. 337 ex prima Romana synodo sub Julio habita a pontifice Romano scriptam fuisse his rationibus sic satis evidentibus statuere licet. Primum eodem consulatu Feliciani et Titiani hæc epistola atque Romana synodus consignata sunt. Secundo, quod de injusta Athanasii et Marcelli Ancyрани condemnatione et relegatione facta redarguantur ab his, qui se hunc ob finem con-

venisse in actis synodi aperte profitentur his verbis: *Pro fratrum oppressione tractantes laboremus; quia dum illi tam graviter affliguntur, nos nec respirare, nec quiescere possumus.* Anno Christi 336, Athanasium suis conventiculis aliquoties condemnatum relegaverant: quæ cum citra Romani pontificis scitum et consensum contigissent, jure meritoque de nullitate facti, et ecclesiasticarum constitutionum violatione reprehenduntur.

rem, quoniam pœnam timor habet. Qui autem timet, non est perfectus in charitate. Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, et fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus a Deo: ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum. Nam et ipsa sapientia ait (Prov. xv): *Lingua sapientium ornat scientiam, os fatuorum ebullit stultitiam. In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos. Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autem immoderata est, conteret spiritum. Domus justi plurima fortitudo: et in fructibus impij conturbatio. Labia sapientium disseminabunt scientiam: cor stultorum dissimile erit. Victimæ impiorum abominabiles erunt Domino: vota justorum placabilia. Qui sequitur justitiam diligitur a Domino. Item alibi (Prov. x): Labia justi considerant placita, et os impiorum perversa. Simplicitas justorum dirigit eos; et supplantatio perversorum vastabit eos, justitia rectorum liberabit eos, et in insidiis suis capientur iniqui. Justus de angustia liberabitur, et tradetur impius pro eo. Simulator ore decipit amicum suum, justi autem liberabuntur scientia. In bonis justorum exaltabitur (al. exultabit) civitas, et in perditione impiorum erit laudatio. Benedictione justorum exaltabitur civitas. Nec consideratis, qui fratres persequi non cessatis, qualia Job patientissimus, inter cætera exorsus, loquitur (Job. xxix): *Auris audiens beatificabat me, et oculus videns testimonium reddebat mihi, eo quod liberassem pauperem vociferantem, et pupillum, cui non esset adjutor. Benedictio perituri super me veniebat, et cor viduæ consolatus sum. Justitia indutus sum: et vestivi me sicut vestimento et diademate judicio meo. Oculus sui cæco, et pes claudo. Pater eram pauperum: et causam quam nesciebam diligentissime investigabam. Conterebam molas iniqui, et de dentibus illius auferebam prædam. Et paulo post: Si negavi, inquit, quod volebant, pauperibus, et oculos viduæ expectare feci. Si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex ea: quia ab infantia mea crevit mecum miseratio, et de utero matris meæ egressa est mecum. Nam si quis hæc recto omnia consideraverit oculo, nequaquam fratres (al. fratibus) nocere, sed liberare festinabit, quia nihil deterius est, quam cives civibus invidere, et fratres fratribus insidiari, aut calumnias facere. Talibus enim refragari volentes insidiis patres sancti, synodum congregaverunt generalem in Nicæa, vitam corrigere hominum cupientes in Ecclesia commorantium. Licet dudum instituta sanctorum multa Patrum essent conscripta, posuerunt leges, quas sacros canones appellamus, quibus multa pernecessaria ad statum Ecclesiæ sanctæ Dei, et supplementum columnarum ejus, id est episcoporum, qui eam propriis humeris gestant, sunt decreta, et nocumenta eorum prohibita, ita ut qui talia agere tentaverint, aut eis nocere præsumpserint, si quidem clerici fuerint, a proprio gradu decendant, si vero monachi aut laici fuerint, anathematizentur. Quibus armati exemplis, oportere arbitrati sumus, ab omnipotente Deo inspirati, ut hanc**

accensam discordiæ flammam extinguere apostolica debeamus auctoritate, et non concedere eam ulterius animas depasci humanas. Quapropter una cum omnibus apostolicæ subjectionis regulæ sancimus, ne quisquam deinceps Christianorum talia perpetrare, aut episcopis temere nocere præsumat, cum et doctor gentium idipsum prohibeat, dicens: *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem* (I Tim. v), et reliqua. Bonum est namque procul dubio, et omnibus timentibus Deum desiderabile, cohibere dissensiones et altercationes, fratribusque subvenire, et invicem non invidere, sed adjuvare. Audite, inquam, jam factam in Nicæna civitate synodum, cui et ipse conscientie meæ (1) cultum decenter exhibui, nihil aliud volens quam concordiam omnibus fabricare, et præ cunctis arguere et remove hanc insidiantium altercationem: quas prævidentes sancti Patres insidias et illicitas altercationes, unanimiter in prædicta Nicæna statuerunt synodo, ut nullus episcopus, nisi in legitima synodo, et suo tempore apostolica auctoritate convocata, super quibusdam criminationibus pulsatus audiatur, id est, judicetur vel damnetur. Sin aliter præsumptum a quibusdam fuerit, in vanum deducatur (al. deducetur) quod egerint, nec inter ecclesiastica ullo modo reputabitur.

I.

Ipsi vero primæ sedis Ecclesiæ convocandarum generalium synodorum jura et judicia episcoporum singulari privilegio evangelicis et apostolicis atque canonicis concessa sunt institutis, quia semper majores causæ ad sedem apostolicam multis auctoritatibus referri præceptæ sunt. Nec ullo modo potest major a minore judicari. Ipsa namque omnibus major et prælata est ecclesiis, quæ non solummodo canonum et sanctorum Patrum decretis, sed Domini Salvatoris nostri voce singularem obtinuit principatum. *Tu es, inquit, Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (Matth. xvi), et reliqua. *Et quæcumque ligaveris super terram et solveris, erunt ligata et soluta in cælo et in terra.*

II.

Porro dudum a sanctis apostolis successoribusque eorum, in præfatis antiquis decretum fuerat statutis, quæ hætenus sancta et universalis apostolica tenet ecclesia, non oportere præter sententiam Romani pontificis concilia celebrari (Socr. II, 8 et 17), nec episcopum damnari, quoniam sanctam Romanam ecclesiam primatem (al. primaria) omnium ecclesiarum esse voluerunt. Et sicut B. Petrus apostolus primus fuit omnium apostolorum, ita et hæc ecclesia ipsius nomine consecrata, Domino institente, prima et caput sit cæterarum, et ad eam, quasi ad matrem atque apicem, omnes majores Ecclesiæ causæ, et judicia episcoporum recurrant, ejusque justa sententia (al. et juxta ejus sententiam) terminari sumant, nec extra Romanum quidquam ex his debere decerni pontificem, quatenus non ita proterve, et pro libito

(1) Const. M. in ep. ad Alex. Trip. Hist. III, 27, ex Socratis I, 6.

cujuspiam, suo proprio arbitrio, quibusque metropolitans, sicut agere solebant, liceat, inconsulto Romano pontifice, aut majores Ecclesie causas deturbare, aut episcopos damnare, sed communi sancte Romanæ sedis episcopi consilio (1) et concordii actione quæque sunt Christi zelo agenda disponant unanimiter, recteque sentiant, et ea quæ senserint, non sibimet discrepando, sed Deo placita perficiant.

III.

Est etiam in jam fata Nicæna concorditer statutum synodo, accusatores et accusationes, quas sæculi leges non admittunt, a sacerdotali funditus averti nocumento. *Ecce, inquit Propheta, quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum (Psal. cxxxii).* Illi vero non in unum habitant, qui a fratrum se solatio subtrahunt, aut fratribus insidias præparant. Non alieno vos, fratres, patiamini peccato gravari (S. Leo, ep. 25), quia quod necesse est, nos dicere veremur, id est, ne cuius religio dissipatur, indignatio provocetur. Præ oculis habete, et tota mentis acie reverenter aspiciate beati Petri gloriam, et cum ipso communes omnium apostolorum coronas, cunctorumque martyrum palmas, qui pro fratrum non destructione, sed confirmatione et veritate in Christo passi sunt.

IV.

Nos ergo, qui Domini discipuli et dici et esse volumus, portare crucem Christi, et compati fratribus debemus, et non persequi. Subtrahite (rogamus) actus cogitationesque a talibus nocumentis, si non vultis ipsam in vos suscipere ultionem: quoniam talionem meretur qui fratri foveam præparat. Et nos scitote hunc (*Africani PP. in. ep. ad Bonifacium*) typhum deinceps non esse passuros, ut ea quæ ad hanc specialiter sanctam pertinent sedem, sicut iudicia episcoporum et majores Ecclesie causæ, ut paulo superius prælibatum est, vos patiamur nobis inconsultis invadere absque vestri status periculo. Sed si quis ab hodierna die et deinceps episcopum præter hujus sancte sedis sententiam damnare, aut propria pellere sede præsumserit, sciat se irrecoverabiliter esse damnatum, et proprio carere perpetim honore, eosque qui absque hujus sedis sunt ejecti sententia vel damnati, hujus sancte sedis auctoritate scitote pristinam recipere communionem, et in propriis restitui sedibus: quoniam et prius, a tempore scilicet apostolorum, hæc huic sedi sancte concessa sunt, et postea in memorata Nicæna synodo, propter pravorum hominum infestationes, atque hæreticorum persecutiones, et insidiantium molimina fratrum, sunt concorditer ab omnibus corroborata, ut magis singuli provideant (*al. prævideant*), ne talia audeant perpetrare, et caveant, si non propter Deum et amorem fratrum (*al. fraternum*), tamen propter opprobrium hominum, ruborem suum atque canonicam ultionem, saltem hæc timore et verecun-

(1) Hadr. coll. 45. Habetur infra in decr. Julii papæ, Ad orientales episcopos pro Athanasio.

dia compressa, silentioque comprimantur, amputato scilicet totius (S. Leo, ep. 84) usurpationis excessu, quia nullus debet præsumere quæ sibi non videntur esse concessa. Quam culpam nullo modo potuisset incidere (S. Leo, ep. 4, cap 7), si unde consecrationem honoris accipitis, inde legem totius observantiae sumeretis: et beati apostoli Petri sedes, quæ vobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset ecclesiasticæ magistra rationis. Unde sicut multum nos ea quæ a vobis pie recteque sunt acta lætificant, ita nimium ea quæ sunt perperam gesta contristant, quoniam necesse est post multarum talium experimenta causarum hæc in posterum sollicitius prospici, et diligentius præcaveri, quatenus ea, quæ sunt ab apostolis eorumque successoribus statuta, nulla desidia negligantur, nulla dissentione violentur, nulla concertatione turbentur. *Nam sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra.* (Rom. xii) Connexio (1) totius corporis unam sanitatem, unam pulchritudinem facit; et hæc quidem connexio totius corporis unanimitatem requirit, sed præcipue exigit concordiam sacerdotum, quibus etsi dignitas communis non est, tamen ordo generalis est, quoniam et inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, et cum omnium par esset electio, uni tamen datum est ut cæteris præemineret. De qua forma episcoporum quædam orta est distinctio, et magna ordinatione provisum, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, et rursus quidam in majoribus urbibus constituti sollicitudinem ejus susciperent ampliolem, per quos ad unam beati Petri sedem universalis Ecclesie cura conflueret, et nihil usquam a suo capite dissideret. Qui ergo scit se quibusdam præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam quam exigit etiam ipse dependat. *Nolite itaque errare, fratres mei dilectissimi. Doctrinis variis et extraneis nolite abduci (Hebr. xiii).* En instituta apostolorum et apostolicorum virorum canonesque habetis (*Dist. ii, Nolite errare*), his frumini, his circumdamini, his delectamini, his armamini, ut his freti, circumdati, delectati, armati, contra cuncta inimicorum jacula persistere valeatis. Satis enim indignum (*Gelasius, ep. 9, c. 10*) est quemquam vel pontificum, vel ordinum subsequentium, hanc regulam refutare, quam beati Petri sedem et sequi videat et docere. Multum enim convenit, ut totum corpus Ecclesie in hac sibimet observatione concordet, quæ inde auctoritatem habet, ubi Dominus Ecclesie totius posuit principatum, dicente Scriptura: *Ordinate in me charitatem (Cant. ii).* Et iterum: *Omnia cum ordine fiant (1 Cor. xiv).* Iterumque Psal-

(1) Idem Leo, ibidem, unde liquere arbitror eruditus quam ineptus fuerit harum laciniarum sartor qui posteris oculos eruere voluit. Plura ex his habentur in decretali epistola Vigilii papæ.

mista prædicante : *Circumdate Sion, et complectimini eam, narrate in turribus ejus. Ponite corda vestra, in virtute ejus, ut enarretis in progenies alteras, quoniam hic est Deus, Dominus (al. Deus) noster in æternum, et ipse reget nos in sæcula (Psalm. XLVII).* Officii enim nostri consideratione non est nobis dissimulare, non est tacere libertas (al. liberum), quibus major cunctis christianæ religionis zelus incumbit, nec per taciturnitatem aut favere aut consentire videamur fratrum nocentis. Data Kalendis Octobris, Feliciano et Maximiano (fort. Titiano) viris clarissimis consulibus (anno 337).

EPISTOLA (1)

ORIENTALIUM AD JULIUM PAPAM I.

(Conc. t. II, col. 481.)

Causantur quod in communionem receperit Athanasium, B et ceteros quos ipsi damnaverant.

Domino beatissimo et honorabili patri Julio, apostolicæ sedis venerabili episcopo; Eusebius, Theognis, Theodorus, et (2) Berinthus una cum reliquis fratribus et coepiscopis nostris, in Antiochia congregatis (3).

Licet circa omnes Romanam ecclesiam sciamus esse munificam, et apostolicam habere curam, et semper matrem existere pietatis, quamquam ab Oriente ad eam prædicatores (*Hist. Trip. IV, 16, et Soz. III, 7*) pietatis advenissent, tamen optaremus vos nobiscum concordare, et quos a communione suspendimus, a vobis esse suspensos: et quos in ordine confirmamus episcoporum, a vobis esse confirmandos: nec nos secundo loco habendos; cum ex his partibus ad vos usque dogmatizantes apostoli pervenerint. Nec enim nos vestris resultavimus quamvis hoc agere potuissemus, quando Novatianus a Romana pulsus est ecclesia, quoniam (ut juxta vulgarem consuetudinem loquamur) inimicitias quarit omnis qui vult recedere ab amico (*Prov. XXVIII*). Nec crimine carere potest, qui alterius excommunicatum, absque ejus licentia, a quo communione est privatus, in communionem susceperit, canonibus scilicet jubentibus, ut excommunicatus ab aliis, ab aliis non suscipiatur, viventibus illis a quibus communione privatus esse dignoscitur. Nec solum in his nobis contumeliam irrogatis, sed etiam in his, quod concilia nostra dissolvitis, neque ea rata sinitis esse. Sunt namque a nobis, et maxime a totius Orientis episco-

(1) Bar. aliisque eruditis commentitia ex variis aliorum fragmentis latine scriptis consuta.

(2) Theodorus fuit Perinthis sive Heracleæ episcopus quem in duos distrahit falsarius.

(3) Anno 341. Prodit hæc epistola hæreticos fuisse qui eam scripserunt.

NOTA SEVERINI BINI.

Epistola orientaliū. Ex epistola Julii ad orientales scripta, quam recitat Athanasius apologia 2, quæque supra col. 883 legitur certissime constat Arianos post concilium Antiochenum acerbins, ac majore cum fastu, superbia et contentione, quam decebat, scripsisse. Ita enim exorditur: *Legi epistolam vestram, quam mihi presbyteri mei Elpidius et Polyxenus attulerunt, etc.* Veram et germanam non exstare, præter auctoritatem Baronii anno 341,

A pis damnati, Athanasius Alexandrinus, Paulus Constantinopolitanus, Marcellus Ancyrae, Asclepius Gazæ, Lucianusque (1) Hadrianopolites, pro certis criminibus, quibus adversarii sunt apud nos inscripti, quæ per præsentis hujus epistolæ latores omnia sub certa relatione vestrae innotescere non omittimus sanctitati. Quibus agnitis, si nostris placitis magis quam eorum machinationibus assentire, et ordinato episcopos (*Hist. Trip. IV, 16*) in damnatorum loco firmare eligitis, pacem vobiscum et communionem habere volumus: si vero aliter egeritis, et eis amplius, quam nobis assentire judicaveritis, contraria celebrabimus, et vobiscum deinceps nec congregari, nec vobis obedire, nec vobis vestrisque favere volumus, sed per nos, quidquid melius elegerimus, agere conabimur. Nam nullus est in hac parte terrarum ætatem habens, qui ignoret prædictorum molimina seductorum, propter eos enim multa sunt mala peracta, multa concilia diversis et asperis temporibus celebrata, multæ seditiones, multæ machinationes (seductiones), multa nobis opprobria illata (2), et alia multa quæ enumerare perlongum est. Nam si his consentire eligitis, tunc liquet quod nos perdere vultis, et non, ut pater filios, fovere. Dicunt enim et affirmant tam cives istorum, quam etiam sacerdotes eorum, hos fovere vos velle homicidas (*Athan. apol. II, et ad solit. Hil. in fragm.*), sacerorum templorum eversores, virginum stupratores, sacerorum librorum incensores, sacerorumque vasorum, ac cæterorum sacerorum ministeriorum fraudatores, officiorum neglectores, imperatorum infidos, gentis et patriæ proditores, et inter sacerdotes maximam generantes discordiam, eo quod consubstantialitatis vocem, quæ scripta non invenitur, in fidei doctrina possissent. Quid plura enumerare necesse est, cum propter eos nobis et cunctis hujus regionis habitatoribus scientibus, tanta cædes hominum sit perpetrata, ut amplius quam mille homines sint prostrati? Talibus autem favere quid aliud est, quam sceleribus eorum consentire, cum sacra scriptura hæc prohibeat, dicens: *Non solum qui faciunt culpabiles existunt, sed etiam qui consentiunt facientibus (Rom. I).* Talibus enim vos obsistere totis viribus oportet, ne involvamini in peccatis eorum, et excommunicationem eorum ne suscipiatis. Tales enim D a vobis procul abjicite, ne propter aimositatem ta-

(1) *Athan. an. 335 Tyri.* Marcellus 336, in syn. CP. Paulus, anno 340. Corr. Asclepas et Lucius de quibus Athan. Soz. Socr. Theo.

(2) En ut agnoscunt Romani pontificis primatum.

num. 54, illud afferentis, ea quæ supra in principio Julii epistolarum annotavi, confirmant. Quæ hic secundo loco posita orientalium nomen præfixum habet, ex Sozomeno et Socrate ab incerto quodam auctore compilata esse videtur, tum quod multa considerari, nonnulla etiam in rebus et nominibus in ea expressis variari advertes, si eam cum responsoria Julii, quam recitat Athanasius apologia 2, diligenter conferas.

lium hominum, infirmæ animæ et ignari populi, sacrilega dissentione dispereant. Itaque oportet (*Martinus I, cons. 2 conc. Later.*) vos improbis probe resistere. Quapropter si neglexeritis deturbare perversos, liquet quod eorum protegatis errorem. Nec vero caret scrupulo societatis occultæ, qui manifeste (*al. manifestis*) facinoribus desinit obviare (*Felix III, in ep. ad Acacium*). Decet enim vos ad arguendam proterviam eorum linguam vestram exacuere, et velut venenosos a vobis repellere, ne eorum veneno vos vestrique in aliquo sauciemini. Igitur (*Idem Martinus*) sufficiunt nobis querimonie contra eos delatæ, quoniam derelinquet nos tempus, secundum quod ait Apostolus, si voluerimus omnium obloquentium oblatas contra eos producere querelas: maxime cum hæc nobis sufficiant quæ superius dicta sunt. Nec nobis necesse est iterum eorum divulgare mala, cum ipsa per se prodeant, et maxime omnes orientales testes super eorum malis existant. *In ore enim* (juxta quod scriptum est) *duorum vel trium testium stabit omne verbum* (*Matth. xviii*): quanto magis in multitudine tantorum sacerdotum et populorum, abbatum vel monachorum, in scripto et sine scripto contra horum pravitatem nos quotidie vox acclamantium? Nos vero diu expectavimus eos per multam patientiam, ut crearent uvas, sed illi e contrario fecerunt labruscas. Vos ergo non oportet de cætero negligere et differre tales, ne (quod absit) memoratis criminibus eorum submittamini (subdamini), irrationabiliter eos episcopos ponentes. Ipsi enim, nisi cito corrigantur, juxta quod beatus apostolus protestatur, *secundum duritiam eorum, et cor impenitens, thesaurizant sibi iram in die iræ et revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus* (*Rom. ii*). Qui corrigendi sunt, ne per temporalem delectationem (*S. Greg.*), et per mendacia atque ligmenta sua vobis assensum præbentibus, æterna perdant præmia, quæ per veram pœnitentiam consequi poterunt. Nec hæc, quæ prædicta sunt, solummodo Athanasio et sequacibus ejus irrogamus, sed etiam quod contra regulam egerit, quam nos decreveramus, quia non decreto communis concilii (*Trip. hist. iv, 9 et 16, x, 17, ex Socr. et Soz.*) episcoporum recepit sacerdotium, sed sibimet arrogando ecclesiam fuisset ingressus, et in sede resedisset, cum dudum (1) decretum fuisset, nullum a pauciore nu-

(1) Imo anno dumtaxat 341, conc. Antiocheni

rescriptum Julii. Hoc rescriptum Julii cum ea responsoria epistola, quam ab Athanasio recitatam, supra col. 883 ex pessimis, partim convenit, plurimum vero ab eadem differt. Cum utraque Eusebianos cum Athanasio ad concilium Romæ anno 340, indictum citatos esse referat: utraque etiam Athanasium ad statutum diem adfuisse, Eusebianos autem contumaciter remansisse, enarret; demum utraque epistola illius, quam ab ipsis post celebratam Antiochenam synodum scriptam, postque Gregorium Cappadocem anno Christi 342, magna et horrenda Alexandrinorum strage introductum, superbe, fastuose, et contentiose scriptam fuisse refert, meminere, et utramque

A mero restitui debere, quam depositum fuisse constaret. Deinde, quoniam ejus adventu sit turba generata, plurimique seditione sint mortui, et non solum hæc per eum et propter eum sunt peracta, sed etiam quidam jam a dicto Athanasio cæsi, iudicibus dicuntur esse contraditi. Hæc et alia innumera sunt ab eo suisque sequacibus impudenter perpetrata, quos excommunicatos, communioni (ut audivimus) contra regulam in contumeliam omnium orientalium sociastis. Præfato itaque debite salutationis (*Ep. Africanorum ad Cælestinum I papam*) officio propter beati Petri honorem impenso, postulamus, ut deinceps ad vestras hinc venientes aures non tam facile admittatis, neque a nobis excommunicatos ultra velitis excipere, ne canonum transgressores inveniamini, sed magis salva fraterna charitate, craturum hoc in posterum minime patiamini.

Et subscriptio: Orantem (*Ep. Tarracœ, ad Hilaram papam*) pro nobis apostolatam vestrum Dominus ævo custodiat longiore, beatissime pater. Amen.

EPISTOLA II (1).

SIVE RESCRIPTUM JULII I CONTRA ORIENTALES, PRO
ATHANASIO ET CÆTERIS.

(*Conc. t. ii, col. 483.*)

- I. *De vocatione orientalium episcoporum ad Julium, et restitutione damnatorum episcoporum ab ipsis.*
- II. *Ut episcopi accusati appellent sedem apostolicam.*
- III. *De eadem re.*
- IV. *Si quis putat se gravari a proprio metropolitano.*
- V. *De accusatoribus, vel accusationibus, quas sæculi leges non admittunt.*
- VI. *Ut nullus episcopus alterius parochiam retineat, vel ordinet, etc.*
- VII. *Si quis adversus episcopum, vel auctores Ecclesie negotium habuerit.*
- VIII. *De episcopis rebus suis expoliatis, vel a sede sua pulsus.*
- IX. *De accusatoribus et testibus.*
- X. *Si accusatus vel damnatus episcopus sedem apostolicam appellaverit, et de eis qui adversus Patres armantur, vel cum inimicis morantur.*
- XI. *De accusationibus clericorum.*
- XII. *Quæ metropoles primates vocentur.*
- XIII. *Qui sint infames.*

can. 12. Hoc hæreticorum esse decretum testatur Julius in epistola proxima.

(1) Falsa non secus ac præcedentes duæ.

NOTA SEVERINI BINII.

nam eandemque Julii epistolam esse oportet. Hanc mendosam, corruptam, et a quodam ex diversis compilatam (*al. imo pro libito confictam*): illam vero, quæ ex Athanasio desumpta infra subditur, germanum exemplar esse Juliani ad orientales episcopos rescripti, dubium non est. Hanc mendosam esse et corruptam, consulatus Feliciani et Maximiani, infra hic in fine additus, aperte demonstrat. Si enim prædictis consulibus scripta est, initio pontificatus Julii, anno Christi 337, scriptam fuisse necesse est, atque ita non subsistit quod de synodo Romana indicta, de Alexandrina seditione exorta commemorat.

- XIV. *De causis episcoporum.*
 XV. *Ut non admittantur ad accusationem errantes, vel a proposito recedentes, sive canonibus inobedientes.*
 XVI. *De peregrinis iudiciis.*
 XVII. *Ut nullus extra provinciam vocetur ad iudicium, vel si quis iudices suspectos habuerit.*
 XVIII. *De se confessis, non esse credendum supra crimen alienum.*
 XIX. *De incertis non iudicandis.*
 XX. *De criminationibus majorum natu.*
 XXI. *De provinciali synodo retractanda a papa.*
 XXII. *Si quis iudices majoris auctoritatis appellaverit.*
 XXIII. *Ut metropolitanus nihil agat sine consilio episcoporum, nec illi sine ipsius; nisi quantum ad proprias pertinet parochias.*
 XXIV. *Ne iudices in absentem proferant sententiam, et ut proditor non audiat.*
 XXV. *De accusationibus clericorum.*
 XXVI. *De episcopis accusatis.*
 XXVII. *De injusta episcoporum damnatione.*
 XXVIII. *Detractores et fautores inimicorum ab accusatione removendos, nec majorem a minore debere impeti, nec in re dubia certa iudicari sententia, et de iudiciis inordinatis.*
 XXIX. *Si possit episcopus a pauciori numero episcoporum restitui, quam fuerat damnatus.*
 XXX. *Si sit fugiendum episcopis causa persecutionis, et de privilegiis apostolicæ sedis.*
 XXXI. *Quanta cautela iudicare oporteat, nec damnandum quemquam, priusquam accusatores præsentibus habeat, locumque defendendi accipiat.*
 XXXII. *Ultra provinciarum terminos accusandi licentia non progrediatur.*
 XXXIII. *Qui non debeant admitti ad accusationem.*
 XXXIV. *Nullum alterius iudicis, nisi sui sententia teneri, et quales debeant esse.*
 XXXV. *De episcopis rebus suis expoliatis, vel a sede sua pulsatis.*
 XXXVI. *Quod excommunicati episcopos non possunt accusare, nec illi qui eos in sua non recipiunt accusatione, nec majorem a minore posse damnari vel iudicari.*

Julius sanctæ Romanæ et apostolicæ ecclesiæ episcopus Eusebio, Theognio, Theodoro, Berintho (Leg. Theodoro Perinthio), et cæteris orientalibus episcopis. D

Decuerat vos adversus sanctam romanam ecclesiam et apostolicam limare, et non ironice loqui (*Hist. Trip. III, 7*) quoniam et ipse Dominus noster Jesus Christus eam decenter allocutus ait: *Tu es, inquit, Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam, et tibi dabo claves regni cælorum (Matth. XVI).* Habet enim potestatem, singulari privilegio sibi concessam, aperire et claudere januas regni cælestis, quibus voluerit. Nam si ei detrudere (quæ Domini ore sacrata atque desuper exaltata est) non renuistis (*al. timuistis*), nec mirum si fratribus injurias irrogare minime cessatis. Unde jam silentio non re-

Aguntur quæ vestro in concilio turbulenter (1) atque cum tempestate decreta sunt. Apparet enim quoniam tumultuosa quadam indisciplinatione veritas est oppressa: vobis quippe inconsiderantibus quæ placent Deo, propter jurgia quæ contra proximos vestros habetis, et vota nostra inevitabilia esse contenditis. Sed erit opus divinæ providentiæ, quatenus e contrario aperte deprehensa possint (*al. et hæc contentio aperte deprehensa possit*) evacuari, et quidquid illic convenientes, sine qualibet gratia, odio aut inimicitiarum causa gessistis, funditus repelli. Quapropter cum omni festinatione vos omnes ad hujus sanctæ sedis reverentiam volo concurrere, quatenus gestorum apud vos integritatem per vos ipsos possitis ostendere. Nam nec dubitare vos credo Athanasium (2) sacræ legis doctorem non solum a nobis, sed etiam a Nicæna synodo veræ fidei cultorem esse comprobatum, qui defuncto Alexandro mirabili senectute Arii prostraverat blasphemias post quinque menses Nicæni concilii Alexandrinorum ecclesiæ suscepti præsulatum: adversus quem ejusque sectatores multa mendacia textentes, et veras valde calumnias quasi veras accusationes componentes, nobis multorum malorum eum causam et caput esse perhibuistis, et non solum apud Ægyptum, sed etiam apud Palæstinam et Phœnicem, vicinasque gentes, scriptis vestris illum perturbatorem esse significastis. Qua de re ecclesiasticam sequentes regulam, vos et illos Romæ (3) regulariter ad iudicium die statuta, non sub Augusto temporis spatio (ut excusatio locum non inveniat) litteris et apocriphis evocavimus: illique, vocatione suscepta, ad diem præstitutum venire, sed vos, ne vestris mendaciis caperemini, vestraque calumnia evadatur, venire distulistis. Nec his machinationibus solummodo contenti estis, sed etiam videntes oves pastoribus desolatas, lupos pro pastoribus super eas posuistis. Decuerat ergo, ut ad regularem veniretis convocationem, qualiter de his et de aliis vestris præsumptionibus veram redderetis rationem, quoniam occurreret veritas (*Cæc. ep. 1 ad Gallos*), si falsitas displiceret et nullus dubitat quod ita iudicium (*Bonif. ep. 2 ad Gallos*), nocens subterfugit, quemadmodum qui est innocens ut absolvatur requirit. Nec suspicione caret qui alium calumniis derogat falsa dixisse, cum ipse ad iudicium, ut probet quæ intulit, evocatus venire distulerit. Vellem enim vos magis ad jam dictam canonicam convenire vocationem, ut coram universali (4) concilio redderetis rationem, cur synodum ad statum ecclesiarum et fratrum in (*Trip. IV 9, et Socr. II, 8*) Anthiochia subvertendum, et Nicæni magni concilii destructionem fecistis, aut cur nobis

(1) *Hist. trip. III, 7*; ex Socrate et Soz., verba Constantini in ep. ad Concilium Tyrium.

(2) Eiusdem ex iisdem, IV, 2. Verba Constantini junioris Aug. ad Alexandrinos. Videnda quoque Theod. Hist. II, 2, et Athan., Apologia, 2.

(3) Theod. II, 3, interpretante Epiphano Cassiodoti amico.

(4) Fuerunt circ. 50 ex Ath. Apol. 2.

inconsultis episcopos in eam convocastis, ad quam nec Maximus Hierosolymitanus venit, nec nostra interfuit legatio, canonibus quippe in (*Ejusdem* iv, 49) Nicæna synodo jubentibus, non debere præter sententiam Romani pontificis ullo modo concilia celebrari, nec episcopos damnari: aut cur in prædictorum loco fratrum alios adulteros posuistis, antequam penes nos aut apocrisarios nostros eorum causa canonice esset examinata, finemque perciperet rectum. Isti enim qui ad memoratam regulariter venerunt vocationem, videntes vos a prædictis subtrahere calumniis, multa adversus vos lacrymabilia et doloribus plena referunt, accusantes vos, et dicentes, multa se importabilia (intolerabilia) a vobis esse passos. Vobis ergo (1) refugientibus venire, illisque perseverantibus in vera ratione, suasque calumnias reclamantibus, super quibus et Ægyptiorum episcopi (*Trip.* iv, 49; et *Socr.* ii, 17) litteris nobis missis protestantur suis, falsa esse quæ contra Athanasium suosque sectatores machinantur, cunctaque Arianorum machinata (*fort.* machinamenta) blasphemis et talibus plena figmentis, liquet eos esse (*Trip.* iv, 15, ex *Soz.* iii, 7), inculpabiles vosque culpabiles: quia si de vera confideretis innocentia, nullo modo a jam dicta vos canonica subtraheretis evocatione, quæ non subito, sed spatiose denunciata est: sed omni subducta apologia, absque tardatione venire, et causas reddere festinaretis. Quibus ita gestis, scripsi (*Trip.* iv, 9) vobis, et omnibus qui in Antiochiam contra apostolicam canonicamque regulam, nobis inconsultis, fueratis congregati, arguens vos primum de injuriis litterarum, deinde cur Athanasium suosque consecutores ad vestrum concilium convocassetis, canonibus scilicet præcipientibus, nihil extra Romanum decerni pontificem, cui hæc et majora ecclesiarum negotia, tam ab ipso Domino, quam ab omnibus universorum conciliorum fratribus, speciali (ut jam dictum est) privilegio contradita sunt. Vobis vero refugientibus, et, ad concilium toties convocatis, adeste nolentibus, illis quoque in sua reclamazione et justa ratione persistentibus, vestraque cognoscentes crimina, et illorum justam examinantes rationem, omnesque eos Nicæno concilio comperientes et nostris apostolicis jussionibus obtemperantes, visum est nobis ac universo concilio, ut nos divinis præceptis et apostolicis monitis (*S. Leo, ep. 4*) informati, qui pro omnium ecclesiarum statu impigro vigilare debemus affectu, si quidquam reprehensioni usquam invenitur obnoxium celeri sollicitudine ab ignorantie imperitia aut a præsumptionis usurpatione revocemus.

I.

His taliter consideratis atque discretis, tamquam (*Trip.* iv, 15) omnium curam gerentes, propter sedis propriæ dignitatem, suscepimus eos in communionem (2) singulisque cum suis, auctoritate hujus

(1) Julius in ep. quam S. Athanasius recitat apol. 2.

(2) Suppositios esse hos canones teste Contio vel id ostendit, quod nemo ne Gratianus quidem ipse eos allegare ausus est. . .

sanctæ sedi, rebus, proprias reddidimus ecclesiis, quoniam huic sanctæ sedi propter pravorum hominum insidias, ipso Domino instigante, et sanctis apostolis, eorumque successoribus per singula concilia roborantibus, hoc semper licuit, licebitque, Domino auxiliante, in perpetuum. Unde, qui se scit aliis esse (*S. Leo, ep. 84*) præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum: sed obtemperantiam, quam ab aliis requirit, gratis et ipse dependat. Quapropter increpando vobis scribo (*Eadem Trip., ibid.*), quia non recte tractastis viros inculpato, et a nobis minime examinatos, de suis ecclesiis communiōne privatos pellentes, et ecclesiasticæ disciplinæ injuriam irrogantes constitutumque Nicæni concilii minime servantes, talia indiscipline agere non formidastis. Idcirco quoniam dudum venire vocati renuistis, modo ad certum diem, id est quinto decimo kalendas Novembris, vos iterum regulariter litteris missisque evocamus, ut coram vobis ostendamus nos justam in eos protulisse sententiam, et de cætero non talia esse passuros. Est etenim in antiquis Ecclesiæ statutis decretum, ut aliena qui invadit, non exeat impunitus, sed eam multiplicatione restituat. Unde et in Evangelio scriptum est: *Quod si aliquid (Vulg. quid aliquem) de fraudavi, reddo quadruplum (Luc, xix)*. In lege quoque cautum est: *Maledictus omnis qui transfert terminos proximi sui. Et dicit omnis populus: Amen (Deut., xxvii)*.

Quare miror vos tam audaces esse, et tam impudenter egisse, et terminos ac jura beati Petri apostolorum principis invasisse. Sui enim (ut paulo superius comprobatum est) juris erat, ut absque ejus sanctæ sedis auctoritate, nullus deberet aut concilia (*Socr. et Soz. alias citati*) celebrare aut episcopos ad synodum convocare, vel damnare eos, aut propriis pellere sedibus, aut alios in eorum loco ordinare, quæ omnia vos temerare non timuistis. Quid ergo est aliud talis præsumptio, nisi quod apostolorum eorumque successorum decreta transgredi, et maledictionem superius comprehensam, in lege scilicet cautam, quam omnis populus uno ore consonaque responsione per *Amen*, id est, fiat, confirmavit, suscipere non timuistis? Nam (ut reor) talibus transgressionum funiculis constricti, nostrum, ne vestra proderentur flagitia, examen declinastis, et ad supradictam vocationem venire distulistis. Sane manifestum est suum eos confiteri (*Bonf., ep. 2*) crimen, qui toties evocati, absque inevitabili causa venire distulerunt, et purgandi se voluntate non utuntur. Nam si de vestris dictis confideretis, etiam in faciem (*Trip.* iv, 24, ex *Theod.*, ii, 8, referente *synodicam conc. Sard.*) probare non distulissetis. Tales insidiatōres spiritu prævidentes sancti Patres in Nicæa congregati, leges statuerunt (*Eadem* iv, 14, ex *Socr.* i, 22), quas nos canones appellamus, ne facile probi ab improbis damnarentur, ex quibus nonnullas sententias his inseri judicavimus, ut tantorum Patrum auctoritate nostra roboraretur epistola, atque omnes orientales, sive reliquarum partium episcopi hæc

audientes, in tantam foveam non incidant, ne damnationem a patribus decretam percipiant. Sequuntur enim hæc ex prædicto concilio Nicæno capitula, id est, 18, 19, 21, 23, 26, 27, 28, 35, 41, 45 et 47 et 49 (al. 48) ac 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 66 (al. 67).

II.

Ut omnes episcopi (2, qu. 6, *Omnes episcopi*) qui in quibusdam gravioribus pulsantur vel criminantur causis, quoties necesse fuerit, libere apostolicam appellent sedem (*Conc. Sard. c. 7*), atque ad eam quasi ad matrem confugiant, ut ab ea (sicut semper fuit) pie fulciantur, defendantur, et liberentur. Cujus dispositioni omnes majores ecclesiasticas causas, et episcoporum judicia, antiqua apostolorum eorumque successorum atque canonum auctoritas reservavit. Quoniam culpantur episcopi qui aliter erga fratres egerint, quam ejusdem sedis papæ fieri placuerit.

III.

Placuit (3 qu. 6, *Accusatus Conc.*), ut accusatus vel judicatus a comprovincialibus in aliqua causa episcopus licenter (*Sard., c. 4, 5 et 17*) appellet, et adeat apostolicæ sedis pontificem, qui aut per se, aut per vicarios suos, ejus retractari negotium procuret. Et dum iterato iudicio pontifex causam suam audit, nullus alius in ejus loco ponatur aut ordinetur episcopus, quoniam quamquam a comprovincialibus episcopis accusati causam pontificis scrutari liceat, non tamen definiri, inconsulto Romano pontifice, permissum est, cum beato Petro apostolo, et non ab alio quam ab ipso dictum sit Domino: *Quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata et in cælis: et quæcumque solveris super terram, erunt soluta et in cælis* (*Matth., xvi*).

IV.

Si quis putaverit (2 qu. 6: *Si quis putaverit*) se a proprio metropolitano (*conc. Calch., 9 et 17; Hadr., col. 6, 18, 26*) gravari, apud primatem dioceseos, aut penes universalis apostolicæ ecclesiæ papam, judicetur.

V.

Accusatores et accusationes (3 qu. 5: *Accusatores*), quas leges sæculi non adiciunt (*Hadr., II ex c. 2 conc. vii Carth.*), et nos unanimiter submovemus. Nec fiat in districta probatione impietas, cum recta sit iudicii in electione sententia (*Ennodius, ep. 18, lib. 1*).

VI.

Nullus episcopus alterius parochianum præsumat retinere, aut ordinare absque ejus episcopi voluntate, vel iudicare (*Hadr. 16*), salva tamen in omnibus apostolica auctoritate: quia sicut irrita erit ejus ordinatio, ita et dijudicatio: quoniam censemus nullum (*Anianus, in const. unicam tit. 16, lib. iv cod. Theod.*) alterius iudicis nisi sui sententia teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec iudicare ullatenus poterit.

VII.

Si quis erga episcopum (2, qu. 7: *Si quis erga, et in decret. Alex. pap.*), vel actores ecclesiæ, se proprium habere crediderit negotium, non prius adeat iudices, quam ad eos recurrat charitatis studio (*Hadr. II, ex c. 17 conc. v Aurel.*), ut familiari colloquio commoniti, ea sanare debeant quæ in querimoniam deducuntur. Quod si aliter egerit, communione privetur.

VIII.

Nemo (2, q. 2: *Nullus potest convocari*) pontificem deinceps aliquem episcopum suis expoliatis rebus, aut a sede pulsum, excommunicare aut iudicare præsumat; quia non est privilegium quo possit spoliari jam nudatus (*Ex syn. v Rom., sub Symmacho*).

IX.

Pari tenore decernimus, non credi accusatori (*Anianus in const. ix, et xiii, tit. 39, lib. xi, cod. Theod.*), qui absente adversario causam suggerit ante utriusque partis discussionem. Nec accusatores vel testes suscipi, qui non sunt idonei.

X.

Placuit (6, qu. 1: *Sacer. qui*), ut si accusatus vel damnatus episcopus appellaverit Romanum pontificem (*Hadr., 21, ex c. 7 Sardicensi*), id statuendum, quod ipse juste censuerit. Et omnes qui adversus (*Ex Proclo ad Domnum*) patres armantur, infames esse censemus: neque eos, qui cum inimicis morantur (*sent. 1 tit. 15 libri v Pauli*), ad accusationem vel ad testimonium recipiendos.

XI.

Placuit, ut semper in accusatione clericorum, primo persona, fides, vita et conversatio blasphemantium perscrutetur (*Hadr., 4*). Nam fides omnes actus hominis præcedere debet, quia dubius in fide infidelis est (*Sixti sent. 5 et 156*). Nec eis omnino est credendum, quia veritatis fidem ignorant, nec rectæ conversationis vitam ducunt: quoniam tales et facile et indifferenter lacerant et criminantur recte et pie viventes. Ideo suspicio eorum discutienda est primo et corrigenda, neque accusatoribus suspectis, et de inimicorum (*sent. 1 tit. 15 lib. v ejusdem Pauli*) domo prodeuntibus est credendum.

XII.

Quod non aliæ metropolitanæ ecclesiæ, vel primates sint, nisi illæ, quæ prius primates erant, et post Christi adventum, auctoritate apostolica et synodali primatum habere meruerunt. Reliquæ vero non primates, sed metropoles vocentur, eorumque episcopi, non primatum (*Hadr., 23*), sed aut metropolitanorum, aut archiepiscoporum nomine fruuntur.

XIII.

Infames esse censemus omnes, qui suam aut christianam prævaricantur legem, aut canonicam postponunt auctoritatem.

XIV.

Salvo in omnibus Romanæ ecclesiæ privilegio,

nullus (*Hadr.*, 34, *ex can.* 55 *Apost.*, interprete *Dionysio Exiguo*) metropolitanus absque cæterorum omnium comprovincialium episcoporum instantia, aliquorum audiat causas eorum, quia irritæ erunt, imo et causam in synodo pro facto dabit.

XV.

Alienis erroribus (3, *qu.* 4 : *Alienis erroribus*) sociatum, vel a sui propositi tramite recedentem, aut sacris canonibus inobedientem, suscipere non possumus, nec impetere recte credentes, vel sanctorum Patrum sanctionibus obtemperantes, permittimus.

XVI.

Peregrina judicia (3, *q.* 7 : *Peregrina judicia*) generali sanctione prohibemus, quia indignum est, ut ab exteris judicentur, qui comprovinciales et a se electos (*Hadr.*, 47, *ex cod. Theod.*) debent habere iudices.

XVII.

Salva apostolicæ Ecclesiæ auctoritate (*Hadr.*, 48), nullus episcopus extra suam provinciam ad iudicium devocetur: sed evocatus (*fort.* vocato eo) ipse canonicè, in loco omnibus congruo, tempore synodali, ab omnibus comprovincialibus episcopis audiatur, qui concordem super eum canonicamque proferre debent sententiam; quoniam si hoc minoribus, tam clericis quam laicis concessum est, quanto magis de episcopis servari convenit? Nam si ipse metropolitanum aut iudices suspectos habuerit, aut infensos senserit, apud primates dioceseos, aut apud Romanæ sedis pontifices iudicetur.

XVIII.

Nemini (45, *qu.* 3, *Nemini*) de se confesso credi potest super crimen alienum (*Ennodius*, *ep.* 4, *lib.* 1), quoniam ejus atque omnis rei confessio periculosa est (*Hadr.* 64, *ex Aniano. In decr. Sixti papæ* 2), et admitti adversus quemlibet non debet.

XIX.

Incerta nemo unquam pontificum iudicare præsumat, quia quamvis vera sint (*Isid.* II, *syn.* 16), non tamen credenda, nisi quæ manifestis indicis comprobantur, nisi quæ manifesto iudicio convincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur.

XX.

Criminationes majorum (2, *qu.* 7, *Criminationes*) natu per alios ne fiant nisi per ipsos qui crimina intendunt (*Conc.* II *Carth.* c. 6), si tamen ipsi digni et irreprehensibiles apparuerint, et actis publicis docuerint, omni se carere suspicione (*Conc.* I *Arelatens.* c. 43), atque inimicitia, et irreprehensibilem fidem atque conversationem ducere.

XXI.

Et provincialis (*Hadr.* 59) synodus retractetur per vicarios urbis Romæ episcopi, si ipse decreverit.

XXII.

Placuit, ut a quibuscumque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos (ubi est auctoritas major) fuerit provocatum, audientia non negetur (*Et in concil. Carth.* III, *cap.* 10, 2, *q.* 6, *Placuit, ut a quibuscumque*).

XXIII.

Si quis metropolitanus episcopus (nisi quod ad suam solummodo propriam pertinet parochiam) sine consilio et voluntate omnium comprovincialium episcoporum, aliquid agere tentaverit (*Hadr.* 45, *ex can. apost.* 55), gradus sui periculo subiacebit, et quod egerit irritum habeatur et vacuum. Sed quidquid de comprovincialium episcoporum causis, suarumque ecclesiarum et clericorum atque sæcularium necessitatibus agere aut disponere necesse fuerit, hoc cum omni consensu comprovincialium agatur pontificum, non aliquo dominationis fastu, sed humillima et concordæ administratione, sicut Dominus ait: *Non veni ministrari, sed ministrare* (*Matth.* XX). Et alibi: *Qui major est vestrum, erit minister vester* (*Marc.* X), et reliqua. Similiter et ipsi comprovinciales (*Antioch.* 9, *Ephes. act.* 6, *Calch. c.* 42) episcopi, cum ejus consilio (nisi quantum ad proprias pertinet parochias) agant, juxta sanctorum constituta Patrum, ut uno ore, uno animo concorditer sancta glorificetur trinitas in sæcula.

XXIV.

Caveant iudices Ecclesiæ (3, *q.* 9, *Caveant iudices*), ne absente eo, cujus causa ventilatur, sententiam proferant (*Hadr.* 49, *ex conc.* IV *Carth.* c. 10), quia irrita erit; quippe et rationem pro actione reddent in synodo, et, ut proditoris calumnia, nec eorum postea vox (*ex Aniano et cod. Theod.*) audiatur. Nemo enim debitorem amplius potest cognoscere, quam ille, qui injuriam ejusque sustinet nequitiam.

XXV.

Si quis super quibuslibet criminibus clericum pulsandum crediderit (3, *qu.* 6, *Si quis cler.*), in provincia, in qua ille consistit (*Hadr.* 8) qui pulsatur, suas exerceat actiones. Nec æstimet eum accusator suis alibi, aut longius pertrahendum ad iudicium. Illi vero qui pulsatus fuerit, si iudices suspectos habuerit, liceat appellare.

XXVI.

Primates accusatum discentes episcopum non ante sententiam proferant (*Hadr.* 55) damnationis, quam apostolica freti auctoritate, aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes et canonicè examinatos regulariter testes convincatur.

XXVII.

Irritam (3, *q.* 6, *Irritam*) esse injustam episcoporum damnationem decernimus (*censemus*), et idcirco a synodo retractandam (*Hadr.* 54), ita ut oppressis ab omnibus in cunctis subveniatur causis.

XXVIII.

Detractores (3, *q.* 4, *Detractores quoque*; 2, *q.* 7, *Majorum quispiam*) qui divina auctoritate eradicandi sunt, et fautores inimicorum, ab episcopali submovemus accusatione. Similiter, ne summorum quispiam minorum accusationibus impetatur aut disperat; neque in re dubia detur sententia (*S. Greg. ep.* 50, *lib.* VIII, et 52, *lib.* XI), nec ullum iudicium, nisi ordinabiliter habitum, teneatur.

XXIX.

Plura de his ideo hic non inserimus (*vide Hincmar, lib. LV, c. 20*), ne vacuare vilenive prædictam facere synodum videremur, aut fastidium legentibus audientibusque proluxa faceret epistola. Si quis autem de his ampliora atque abundantiora scire voluerit, in sacro nostræ ecclesiæ sedis scrinio et ea quæ prædiximus invenire poterit. Verum me (*Ennod, lib. 1, ep. 20*) dixisse testis est divinitas. De receptione vero sedis, et sacerdotii, atque honoris, quæ dixistis Athanasium absque concilii decreto suscipere, non ita invenimus sicut calumniati estis: sed quorundam episcoporum consilio atque decreto recepit suum quod injuste perdidit sacerdotium, ac resedit in sede (*Trip. x, 17, ex Socr., Soz., etc.*). Quod enim scripsistis, non eum posse a pauciore numero episcoporum restitui, quam depositus fuerat, non ita est; nec hæc regula orthodoxorum sanctæ ecclesiæ est episcoporum; sed Arianorum, sociorum videlicet vestrorum, hæc adinventio ad perditionem orthodoxorum episcoporum contexta est. Nam, ut nobis a veracibus est testibus relatum, quando Antiochiæ pro damnatione fidei de consubstantialitate prolata fuistis congregati, odio prædicti Athanasii hanc regulam protulistis, quæ nullas habet vires, nec habere poterit; quoniam nec ab orthodoxis episcopis hoc concilium actum est, nec Romanæ ecclesiæ legatio interfuit, canonibus præcipientibus sine ejus auctoritate concilia fieri non debere (*Trip. IV, 9 et 19*). Nec ullum ratum est aut erit unquam concilium, quod non fultum fuerit ejus auctoritate.

XXX.

Igitur de fuga, super qua Athanasium (1) reprehenditis, non bene (*al. recte*), agitis cum ipse Dominus mandatum hoc nobis dederit. *Cum persecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam (Matth. x)*. Et ipse Dominus, per semetipsum exemplum nobis demonstrans (*al. demonstravit*), quando Pharisæi concilium fecerunt adversus eum, ut eum occiderent: *Sciens autem Jesus, discessit inde (Matth. xii)*. Et alibi: *Tulerunt lapides Judæi, ut jacerent in eum. Jesus autem abscondit se, et exivit de templo (Joan. viii)*. *Et transiens per medium eorum, abivit, et ita discessit (Luc. iv)*. Nam et discipuli propter metum Judæorum recesserunt, celantes semetipsos. Et Paulus (*II Cor. xi*) in Damasco a principe gentis quæsitus, de muro in sporta depositus est, et manus quærentis effugit. Et alii quamplurimi et innumerabiles sancti, tam in Veteri Testamento, quam in Novo, fugisse leguntur. Si ergo fugam improperatis fugientibus, erubescite potius persequi, et quiescite insidiari, quiescentque continuo fugientes. Nam sive perimatis eos, mors semper contra vos exclamat: sive rursus exilia superponatis, ubique in vos mali memoriam destinare noscimini, et illi patiendo sibi proficiunt. Unde et Dominus ait: *Nolite timere eos qui occidunt corpus,*

(1) Fugit anno dumtaxat 342, a Gregorio pulsus. Vide ejus apol. 2. et Trip. vi, 22.

A animam autem non possunt occidere. Sed potius time, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam (Matth. x). Multos enim cognovimus pessimis machinationibus injuste depositos: ideo summopere a me (*al. mihi*), cui vice apostolorum principis universalis Ecclesiæ cura commissa est, providendum est, auxiliante ipso summo apostolo, ne deinceps talia fiant: quoniam ideo huic sanctæ sedi (*2, qu. 6, Ideo huic sanctæ sedi*) præfata privilegia specialiter sunt concessa, tam de congregandis conciliis et judiciis ac restitutionibus episcoporum, quam et de summis ecclesiarum negotiis, ut ab ea omnes oppressi auxilium, et injuste damnati restitutionem sumant, et talia (*concil. Rom. in, sub Synmacho*) ab improbis ne præsumantur absque ultione, nec exercentur absque (*al. sua*) damnatione. Non ergo recte egistis, quod prædictos fratres calumniati estis, dicente Domino: *Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum (Levit. xix)*. Nec recte egistis, quod nobis inconsultis concilium celebrastis, eosque ad concilium vocastis, et damnare præsumpsistis, canonibus (ut præmissum est) jubentibus (*Trip. IV, 9*) nihil ex his absque hujus sanctæ sedis auctoritate fieri debere. Non recte egistis quod regulariter a nobis ad concilium vocati venire distulistis. Non recte egistis quod contra eos rationem reddere, ut vestra erga eos aut probaretur recta sententia aut improbaretur, non venistis, nec rationalem mandastis causam, ut quid hæc renuistis.

His ergo omnibus perpensis, manifestum est vos reos existere, et illos innocentes remanere: et vos recte excommunicatos, illosque juste liberari. Noluit itaque Dominus tam leviter suos tractari ministros, sicut facitis; aut a vobis damnari, sed (sicut memoratum est) aut ab hac sancta sede, cui commissi sunt, aut suo reservari iudicio. Ait enim: *Qui vos contristabit, me contristabit (Luc. x)*. *Qui fecerit injuriam vobis, recipiet id quod inique gessit (Coloss. iii)*. Et quanta pœna expectet eos qui Domini scandalizant discipulos, Evangelium sufficienter exponit, ubi de scandalizantibus discipulos loquitur. Nam quod a vobis non sint damnandi, sed aut ab hac sancta (ut præfatum est) sede, aut sibi reservandi, ipse manifeste dat exemplum, quando peccantes sacerdotes, quorum locum modo in sancta ecclesia tenent episcopi, non per alium, sed *per semetipsum vendentes et ementes ejecit de templo, et mensas nummulariorum proprio evertit flagello, et ejecit de templo (Matth. xxi; Marc. ii; Luc. xix; Joan. ii)*. Et ipse alibi ait: *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit (Psal. lxxxii)*, et reliqua talia et his similia. Et alibi idem ipse ait: *Nolite judicare, ut non judicemini, nolite condemnare, ut non condemnemini (Matth. vii)*. *In quo enim iudicio judicaveritis judicabimini (Luc. vi)*.

XXXI.

Quapropter (*30, qu. 5, Jud. opus: et in decret. Eleutherii*) non tam temere (ut vos facitis) quispiam suam præsumat evomere iniquitatem, sed judicantem

cuncta oportet (1) rimari, et ordinem rerum plena inquisitione discutere, nec de illis, quæ ei inconcessa sunt, ullo modo iudicium præsumere interrogandi ac proponendi adjiciendique, patientia præbita ab eo, ut ibi actio partium limitata sit pleniter. Nec prius litigantibus (al. prius iudex) sua velit sententia obviare, nisi quando illi, peractis omnibus, jam nihil amplius habuerint in quaestione quod proponant. Nec oportet quemquam iudicari aut damnari, antequam suos accusatores præsentis habeat, locumque defendi accipiat spatiosum ad abluenda crimina (*Hadr. xx*).

XXXII.

Similiter in jam facta synodo statutum est (2, q. 6, *Ultra provinciarum*), ut ultra provinciarum terminos accusandi licentia non (*Hadr. x, ex cod. Theod.*) progrediatur, nisi ad hanc apostolicam fuerit sedem provocatum, ad quam omnes qui voluerint libere, et absque ullo impedimento a quibusdam agendo, confluere debent.

XXXIII.

Similiter in jam (3, qu. 5, *Similiter in præfata*) præfixa (al. præfata) synodo est decretum, ne suspecti, aut infames (*Hadr. xv*), aut criminosi, aut gratiosi (2), vel calumniatores, vel affines, aut facile litigantes suspiciantur accusatores, sed tales, qui omni careant suspitione, quia columnas suas Dominus firmiter stare voluit, nec a quibuscumque agitari.

XXXIV.

Similiter statuit præfata synodus, ut nullum sententia, nisi a suo iudice dicta, constringat. Iudices autem alii (1, *quæst. 1, Iudices autem alii*) esse non debent, quam quos ipse qui impetitur elegerit (5), aut quos suo cum consensu hæc sancta sedes, aut ejus primates auctoritate hujus sanctæ sedis delegaverint. Ex his enim et aliis quæ tam in hac sancta sede quam et ab apostolis eorumque successoribus sunt statuta, nihil præfatis episcopis concessistis, sed vim eis inferentes, injusteque (ut superius commemoratum est) eos damnantes, aliquos absentes expulsi, quod omni christianæ religioni est inimicum. In quibus apparet, quod nec Domino sua servastis jura, nec huic sanctæ matri et apostolicæ Ecclesiæ, quæ (ut præscriptum est) eos suo iudicio, aut huic sedis voluit reservari, ne a tam pravis (sicut estis) hominibus damnarentur aut ejicerentur, in his omnibus vos stultos et prævaricatores Evangeliorum et canonum esse, nulli sane sapientum est absconditum.

XXXV.

Nec his contenti in vestra estis prævaricatione (2, q. 2, *Nullus potest convocari*), sed etiam, quod prius expulsos eos, et suis expoliatis rebus, quasi vocastis atque damnastis, cum nullus regulariter aut vocari aut iudicari possit, antequam sit regulariter restitutus, et

(1) *Hadr. 24 papæ, ex Const. 1, tit. 18, l. 11 cod. Theod. cum interpr. Aniani. In decret. Ivo lib. IV.*

(2) *Id est, adulatores, ut exponit glossa in præfata capite.*

(3) *Hadr. 57, ex cod. Theod. lib. IV, tit. 46, const. 2, apud Greg. ep. 56 libri XI.*

sua omnia ei legibus (*conc. Rom. III, sub Symmacho*) sicut integerrime reformata. Est namque in sæpe jam dicta sancta synodo ab omnibus unanimiter decretum et apostolica auctoritate roboratum, ut si quis episcoporum (2, qu. 2, *Si episcopus suis fuerit; et in decr. Eusebii papæ sententialiter*) suis fuerit rebus expoliatus, et in accusatione pulsatus, ordinatione pontificum oportet et decet sanctum propositum prima fronte cedere, ut omnia quæ per suggestiones inimicorum suorum amiserat, legaliter primo potestati ejus ab honorabili concilio redintegrentur, et præsul regulariter prius statui pristino reddatur, et ipse, dispositis ordinatisque suis, tunc ad tempus veniat ad causam, et si ita juste (al. justum) videtur, accusantium propositionibus respondeat. Quare ergo transgressi estis terminos Patrum, iudicantes et damnantes eos quos non debuistis? Quare iudicastis eos quos non regulariter approbastis? Non observastis (*Anast. II papa, in ep. ad Anast. Aug., c. 2*) quod in Regnorum libro scriptum est: *Non, quomodo videt homo, videt Deus: quia homo videt in facie, Deus autem in corde videt* (1 *Reg. XVI*). Et in Paralipomenon: *Omnia corda scrutatur Deus, et omnem cogitationem novit* (II *Par. XXVIII*). Et alibi scriptum est: *Non potest humano condemnari examine quem Deus suo reservavit iudicio* (*Hadr. c. 55*). Hæc omnia summopere præcavenda sunt, nec accusatio episcoporum facile recipienda, dicente Domino: *Non suscipias vocem mendacii* (*Exod. XXIII*). Et Apostolus inquit: *Adversus presbyterum inscriptionem non recipiendam, absque duobus vel tribus idoneis testibus* (1 *Timoth. V*). Si hæc de presbyteris vel cæteris fidelibus sunt præcavenda, quanto magis de episcopis? Quibus cognitis, magis (*S. Leo, ep. 84, c. 1*) vos dominari velle manifestum est, quam consulere fratribus, aut sustentare eos, quia honor inflat ad superbiam: et quod provizum est ad concordiam, tendit ad noxam. Decuerat namque vos juxta præfatas regulas, si aliquid egissent contra suum ordinem, mandare nobis, et expectare quid ad vestra consulta rescriberemus, intantum ut, si etiam quidquam grave intolerandumque committerent, nostra præstolaretur censura. Et nihil prius aut aliud decerneretis, quam quod nobis placere cognovissetis, ita ut a regulis præstitutis nulla aut negligentia, aut præsumptione recederetis. Cesset (*Bonifacius, ep. 5*) hujusmodi pressa nostra auctoritate præsumptio, vitentur hujusmodi nocumenta; quia nequaquam talia patienter ferre possunt machinamenta quoniam convenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes. Merito (*S. Cælest., ep. 1*) namque nos causa respicit, si silentio faveamus errori.

XXXVI.

Est insuper in prædicta sancta Nicæna synodo (1, qu. 7, *In sancta Nicæna*) statutum, ut nemo anathema in nostra suscipiatur accusatione: nec illi qui nos in sua nolunt recipere querela vel accusatione, cum nos super illos sciamus a Domino constitutos, non illos super nos. Et sicut (*Gelas. de vinculo anathema-*

tis) major non potest a minori judicari, ita nec colligari: quia rarum (*Zos. cap. 1, ep. 1*) est omne, quod magnum est. Portamus onera omnium (*Siricius ep. 1*) qui gravantur, quinimo hæc portat in nobis beatus apostolus Petrus, cujus vice fungimur legatione, et cujus regula informamur, quatenus ejus

A fulti auxilio ab omnibus nunc et in perpetuum tuamur adversis. Data Kalendis Novembris, Feliciano et (1) Maximiano viris clarissimis consulibus.

(1) Titiano corrigendum ad eoque anno 237, unde patet dolus fabricatoris.

ANNO DOMINI CCCLXII—CCCLXXII.

C. F. MARIUS VICTORINUS

ET

CANDIDUS ARIANUS.

(*Galland. Bibl. p. vii-ix; 133, 199; Maii Coll. t. iii, part. ii, p. 1-163.*)

PROLEGOMENA.

NOTITIA

DE VICTORINO AFRO.

I. C. Fabius Marius Victorinus V. C. natione Afer, teste sancto Hieronymo (1), Romæ sub Constantio principe rhetoricam docuit, et in extrema senectute Christi fidem suscepit: quod quidem haud diu ante annum ccclxii, quo Julianus apostata rerum potiebatur, contigisse videtur. Sanctus enim Augustinus Deum alloquens, de Victorino hæc habet (2): « Imperatoris Juliani temporibus lege data prohibiti sunt Christiani docere litteraturam et oratoriam: quam legem ille (Victorinus) amplexus, loquacem scholarum deserere maluit, quam verbum tum quo linguas infantium facis disertas. » Magna porro eloquentiæ laude ac disciplinarum studio ipsum adeo claruisse, ut statuam in foro Trajani meruerit, testatur Doctor maximus (3). Qua de re Deum iterum alloquentem Augustinum audire præstat (4): « Ille, inquit, doctissimus senex, et omnium doctrinarum liberalium peritissimus, quippe philosophorum tam multa legerat et dijudicaverat et dilucidaverat, doctor tot nobilium senatorum, qui etiam ob insigne præclari magisterii statuam in Romano foro meraerat et acceperat, usque ad illam ætatem venerator idolorum... non erubuit esse puer Christi tui, et infans fontis tui, subjecto collo ad humilitatis jugum, et edomita fronte ad crucis opprobrium. » Nonnullisque interjectis ista subdit sanctus Doctor: *Legebatur sanctam scripturam, omnesque christianas litteras investigabat studiosissime et perscrutabatur.* Qua demum sacra subactus lectione Christo nomen dedit: ut propterea mitius accipienda videantur ea sancti Hieronymi verba, quibus ait (5) quod Victorinus occupatus eruditione sæcularium litterarum, scripturas omnino sanctas ignoraverit.

II. Quamdiu vero post fidem susceptam circa an-

(1) *Hieron. lib. de Vir. illustr. cap. 101.*

(2) *Aug. Confess. lib. viii, cap. 5, n° 10.*

(3) *Hieron. in Chron. ad ann. 2370.*

(4) *Aug. l. c. cap. 2, num. 3 et 4.*

(5) *Hieron. præfat. ad comment. in Epist. ad Gal.*

B num Christi ccclx, aut ccclxi superstes fuerit tantus vir, non est adeo exploratum, ut quidquam certi statui possit. Verum si attendantur ejus litterarum monumenta quæ superant, cum contra Manichæos tum adversus Arianos exarata, nec non commentarios in Apostolum quos memorat et legit sanctus Hieronymus (1), quosque etiamnum delitescere mss. in Herivallensi codice testatur Sirmondus (2): hinc demum jure colligas, Victorinum, senem licet ad Christum conversum, neque vires neque ingenium defecisse, adeoque post annum ccclx, aut insequentem diutius adhuc in vita fuisse, quo christianis dogmatis addiscendis sedulo incumbens, pro fide ac religione tot ac tanta perscriberet. In hanc autem sententiam eo in primis adducor, quod idem sanctus Hieronymus apologiam contexens pro suis libris adversus Jovinianum quam Pammachio inscripsit, hæc habet: *Si id ipsum virgo putatur et nupta, cur piaculum vocis hujus Romæ Victorinus audire non potuit? Haud equidem ignoro, locum istum Hieronymianum fuisse primum a Martiano immutatum (3), qui omissa Victorini nomine, ita rescripsit: Roma audire non potuit? Neque aliter Vallarsius, editorem Benedictinum deinceps secutus (4). Editi tamen priores, Erasmi præcæteris (5) et Mariani Victorii (6), quibus adstipulantur mss. non pauci, lectionem constanter exhibent quæ Victorini nomen retinet, nobis modo prolata: ut proinde non temere rejicienda videatur. Hac itaque vetere lectione semel admissa et mss. auctoritate firmata, in vivis adhuc egerit Victorinus anno ccclxxxii. Constat namque inter eruditos, Jovinianum hæreticum quem Hieronymus eo loci per-*

(1) *Hieron. ll. cc.*

(2) *Sirm. opp. tom. 1, pag. 345, § 5.*

(3) *Martian. edit. Hieron. opp. tom. iv, epist. xxx, pag. 229.*

(4) *Vallars. Hieron. opp. tom. 1, epist. xlviii, pag. 210.*

(5) *Erasm. Hieron. opp. tom. ii, epist. l, p. 101, a.*

(6) *Mar. Vict. Hieron. opp. tom. ii, epist. l, pag. 388, b.*